
Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra evropského práva

Rigorózní práce:

Mezinárodní aspekty soutěžního práva ES

-

Rozsah působnosti komunitárního soutěžního práva ve vztahu k předpisům členských států, extraterritoriální aplikace, bilaterální vztahy EU v oblasti soutěžního práva a její podíl na snahách o globální regulaci

Vypracoval: Samuel Schreiber, říjen 2007

Konzultantka: JUDr. Jindřiška Munková

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 29. října 2007

Podpis

Obsah

1	Úvod.....	6
1.1	Předmět a cíl práce.....	6
1.2	Struktura práce.....	8
1.3	Soutěžní právo ES a jeho mezinárodní aspekty.....	9
2	Vymezení působnosti soutěžního práva ES vůči soutěžním předpisům členských států na příkladu ČR.....	13
2.1	Úvodem.....	13
2.2	Kartely a antitrust – paralelní aplikace komunitárního a národního soutěžního práva.....	14
2.2.1	Komunitární prvek jakožto podmínka aplikace čl. 81 a 82 Smlouvy ES.....	14
2.2.2	Aplikace komunitárního soutěžního práva Komisí, národními soutěžními orgány a národními soudy.....	19
2.2.3	Paralelní aplikace komunitárního a národního soutěžního práva...22	
2.2.4	Vedení více řízení o „stejně“ věci a možné porušení principu <i>ne bis in idem</i>	33
2.3	Spojování soutěžitelů – až na výjimky podle jednoho práva.....	38
2.3.1	Komunitární dimenze jako základní vodítko.....	39
2.3.2	Pravomoc Komise i při nedosažení komunitární dimenze.....	39
2.3.3	Pravomoc členských států i přes dosažení komunitární dimenze a sdílená pravomoc s Komisí.....	41
3	Extrateritoriální aplikace soutěžního práva ES.....	45
3.1	Extrateritorialita.....	45
3.2	Princip účinků – pohled USA a EU.....	49
3.3	Důležité případy v ES/EU.....	52
3.3.1	Dyestuffs.....	52
3.3.2	Aluminium imports.....	53
3.3.3	Wood pulp.....	55

3.3.4	Boeing – McDonnell Douglas	58
3.3.5	Gencor.....	61
3.3.6	GE - Honeywell	64
3.4	Princip uznání (comity principle)	66
3.5	Ekonomická analýza – je extrateritoriální aplikace soutěžního práva efektivní?	68
3.6	Extrateritoriální aplikace soutěžního práva ES – závěr.....	71
4	Vztahy EU a USA v oblasti soutěžní politiky	73
4.1	Smlouva o spolupráci v oblasti hospodářské soutěže z roku 1991	73
4.2	Smlouva o pozitivním uznání z roku 1998.....	77
4.3	Administrative Arrangement for Attendance	81
4.4	Doporučené praktiky při spolupráci na vyšetřování fúzí.....	82
4.5	Zpráva Komise Radě a EP o aplikaci smluv mezi ES a vládami USA a Kanady, týkajících se aplikace jejich soutěžního práva, za rok 2002.....	84
4.6	Zprávy Komise o soutěžní politice za roky 2005 a 2006	86
4.7	Vztahy s USA - závěr	86
5	Specifika soutěžních vztahů mezi ES a ČR jako přidruženým státem – (ne zcela) historický exkurz.....	87
5.1	Právní rámec přidružení ČR k ES v soutěžněprávní oblasti.....	87
5.2	Vybrané případy ÚOHS související s asociačním režimem.....	89
5.2.1	Südzucker.....	89
5.2.2	TELECOM I a Osinek	90
5.2.3	ABB Managament Services Ltd. a další.....	92
6	Multilaterální vztahy.....	94
6.1	Evropský hospodářský prostor.....	94
6.2	UNCTAD	96
6.3	OECD.....	98
6.4	WTO.....	100
6.5	ICN.....	103
7	Závěr	106

8	Použité zdroje:	111
8.1	Knihy:.....	111
8.2	Studie a články:.....	112
8.3	Projevy a rozhovory:.....	114
8.4	Tisková prohlášení, zprávy a další dokumenty:	114
8.5	Nejdůležitější webové stránky:.....	115

1 Úvod

1.1 Předmět a cíl práce

“Rozvoj mezinárodních pravidel regulujících soutěžní politiku je důležitou výzvou stojící před světovou ekonomikou. Cílem mezinárodní soutěžní politiky je stanovit podmínky pro globalizaci obchodní soutěže – úkol, který se vzrůstající propojeností jednotlivých ekonomik neustále nabývá na významu. Globalizace totiž nejen zvyšuje konkurenci, ale vede také k většímu výskytu protisoutěžního chování. Snahy o kartelizaci trhů, rostoucí počet mezinárodních fúzí a akvizic či bránění zahraničním společnostem v přístupu na domácí trhy jsou toho důkazem. Se vzrůstající integrací států s velmi odlišnými tradicemi soutěžní politiky a další regulace, rostoucí důležitostí úspor z rozsahu, oligopolistickou konkurencí a strategickými vztahy v mezinárodní soutěži se navíc s ohledem na vládní politiky regulující tržní aktivity dostává do popředí otázka významu pojmu ‘spravedlivá soutěž.’”¹

Podobně jako Robert Gilpin zdůraznil význam vnějších aspektů soutěžní politiky ve svém projevu také bývalý komisař EU pro hospodářskou soutěž Mario Monti, když prohlásil, že “s rostoucím počtem jurisdikcí aplikujících nějakou formu soutěžních pravidel se ukázalo být zřejmým...že největší výzvou je koordinace a spolupráce na multilaterální úrovni.”²

Není tomu tak dávno, kdy se o funkčním soutěžním právu a jeho aktivním vynucování dalo hovořit pouze v případě několika málo států. Od té doby se však soutěžní politika a právo staly ve většině “rozvinutých” států součástí běžného života. A s tím, jak ekonomické vztahy překračují hranice států a

¹ R. Gilpin: *The Challenge of Global Capitalism*, Princeton University Press, Princeton 2000 – str. 106

² M. Monti: *EU competition policy after May 2004*, projev na Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24. 10. 2003

kontinentů, soutěžní právo je musí následovat, čímž vstupují do hry jeho mezinárodní aspekty. Nejzřejmějším projevem této skutečnosti je ostatně samotná existence komunitárního soutěžního práva. Regulace protisoutěžního chování více než jednou státní autoritou, regionálními integračními seskupeními, multilaterálně nebo dokonce globálně je v současné době velmi komplexní a rychle se vyvíjející téma, které vyvolává řadu zajímavých otázek.

V možnostech této práce samozřejmě není zabývat se každou z nich. Vzhledem k tomu, že pro Českou republiku má po vstupu do EU rozhodující význam soutěžní právo ES a interakce českého soutěžního práva s ním, rozhodl jsem se zaměřit právě na jeho vnější aspekty. Fakt, že EU sama není státem, ale seskupením států s dělbou pravomocí v oblasti soutěžního práva mezi Evropskou komisí a soutěžní instituce jednotlivých států, činí toto téma ještě zajímavějším. Po padesáti letech vývoje a aplikace soutěžních pravidel má ES/EU relativně dobře fungující systém smluv, sekundární legislativy a judikatury upravující oblast hospodářské soutěže. V souladu s obecným trendem i v EU nabývají mezinárodní aspekty soutěžního práva neustále na významu a stejně tak se vyvíjí i úprava dělby pravomocí mezi Komisí a národními soutěžními orgány / soudy.

Cílem této práce je analyzovat nejdůležitější přeshraniční otázky týkající se soutěžního práva ES. Budeme se zabývat problematikou vymezení působnosti komunitárního soutěžního práva ve vztahu k předpisům členských států, extraterritoriální aplikací soutěžního práva vůči subjektům z třetích států, nastíníme stav vztahů mezi dvěma velmocemi v oblasti soutěžní politiky – Spojených států amerických a EU, v základních obrysech se vrátíme ke vztahu EU s ČR, jakožto přidruženým státem, posoudíme potřebnost a zhodnotíme stav multilaterální a globální spolupráce v uvedené oblasti a pokusíme se odhadnout budoucí vývoj. Předmětem zkoumání v kapitolách, kde je třeba danou problematiku analyzovat po jednotlivých odvětvích práva na ochranu

hospodářské soutěže, přitom budou pouze pravidla vztahující se přímo na soutěžitele a jimi způsobená narušení soutěže, nikoliv pravidla regulující státní ingerence. V příslušných pasážích tak bude pojednáno o kartelech, antitrustu a/nebo spojování soutěžitelů, mimo záběr této práce naopak stojí úprava státních podpor, veřejných zakázek či liberalizace státních monopolů.

1.2 Struktura práce

Práci začneme stručným pojednáním o soutěžním právu ES jako takovém a vymezením typických situací, ve kterých hrají roli jeho vnější aspekty. V této souvislosti je třeba také vymezit a odlišit pole působnosti soutěžní politiky ES od mezinárodní obchodní politiky ES.

Ještě než přistoupíme k analýze čistě vnějších aspektů soutěžního práva ES, tj. jeho působení na subjekty z nečlenských států, a vztahů EU s vybranými třetími státy a mezinárodními organizacemi v soutěžněprávní oblasti, zaměříme se na základní pravidla upravující „dělbou soutěžně-regulační práce“ mezi Evropskou komisí a národními soutěžními orgány a tím také, i když ne bez výjimek, rozsah použitelnosti komunitárního práva ve vnitrounitních vztazích, které i přes svá specifika nadále zůstávají vztahy mezinárodními. Pro názornost tak učiníme na příkladu České republiky a v té souvislosti poukážeme i na některá specifika související s naším nedávným vstupem do EU.

Následovat bude nejdůležitější část práce, věnovaná extraterritoriální aplikaci soutěžního práva. Po vysvětlení, co vlastně extraterritorialita znamená a proč je důležitá i v oblasti soutěžního práva, bude následovat kapitola srovnávající přístupy USA a EU k této problematice. Ta by rozhodně nebyla kompletní bez rozboru nejvýznamnějších správních a soudních rozhodnutí orgánů obou stran, jako např. rozhodnutí ve věcech Alcoa nebo Wood pulp. Přestože předmětem práce je právní analýza uvedených otázek, bude na konec

této části zahrnuta alespoň stručná ekonomická analýza efektivnosti extrateritoriální aplikace soutěžního práva k dokreslení způsobu jejího fungování.

Spojené státy americké jsou bezpochyby nejdůležitějším partnerem EU, a proto bude další část věnována spolupráci EU a USA v oblasti soutěžního práva, jakožto příkladu bilaterálních vztahů EU. Předmětem našeho zájmu budou mimo jiné následující dokumenty: Smlouva o spolupráci v oblasti hospodářské soutěže z roku 1991, Smlouva o “positive comity” z roku 1998, nebo Doporučené praktiky při spolupráci na vyšetřování fúzí z roku 2002. V kapitole pojednávající o dvoustranných vztazích budou dále stručně popsány vztahy EU a České republiky, jakožto přidruženého státu.

Ve čtvrté části nás čeká nelehký úkol pokusit se na omezeném prostoru zmapovat komplexní systém multilaterálních vztahů EU. Nejprve se budeme věnovat vztahům se státy EFTA v rámci Evropského hospodářského prostoru. Dále pak roli, kterou EU v oblasti hospodářské soutěže hraje na tradičních ekonomických fórech, jako jsou UNCTAD, OECD a zejména WTO, a také tomu, do jaké míry se těmto organizacím daří s přispěním EU nacházet řešení globálních soutěžních problémů. Samozřejmě nemůžeme nezmínit nejnovější iniciativu, tedy ICN – Mezinárodní soutěžní síť.

V závěru zrekapitulujeme nejvýznamnější skutečnosti, shrneme současný stav a pokusíme se nahlédnout do budoucna a odpovědět na otázku, zda je v dohledné době reálné vypracování globálně platného mezinárodního soutěžního předpisu.

1.3 Soutěžní právo ES a jeho mezinárodní aspekty

Soutěžní právo bylo vždy důležitou součástí evropské integrace. Už Schumannova deklarace z 9. května 1950, která položila základy Evropskému

společenství uhlí a oceli, stanovila, že taková organizace trhu s těmito komoditami má být vytvořena jako “protiklad mezinárodního kartelu snažícího se o segmentaci a exploataci národních trhů prostřednictvím restriktivních praktik.”³ Od té doby se ze soutěžního práva ES stal komplexní právní systém, “...který se po uzavření Smlouvy⁴ stal integrální součástí právních řádů jednotlivých členských států a který jsou jejich soudy povinny aplikovat,”⁵ jak Evropský soudní dvůr rozhodl v případě 6/64 Costa v. ENEL.

Z úvodu k příslušné části webových stránek EU věnované soutěžnímu právu⁶ se dozvíme, že “soutěžní politika umožňuje zajistit, aby zdravá soutěž nebyla narušována protisoutěžními praktikami soutěžitelů nebo státních institucí (dohody narušující soutěž a jednání ve shodě). Její snahou je předcházet tomu, aby jeden či více soutěžitelů zneužívali jejich ekonomickou sílu proti slabším soutěžitelům (zneužití dominantního postavení). Jejím cílem je také zajistit, aby hospodářská soutěž nebyla narušována vládami členských států (veřejná podpora).”⁷ Přidáme-li k výše uvedeným činnostem regulaci spojování soutěžitelů, upravenou samostatným nařízením, získáme přibližný přehled o náplni a cílech soutěžního práva ES.

Postupem času se navíc ukázalo, že, aby bylo možné těchto cílů dosáhnout, je třeba soutěžní právo ES aplikovat “nejen na smlouvy, jednání a fúze těch soutěžitelů, jejichž obchodní aktivity probíhají výhradně v rámci Společenství, ale také na mnohé z těch, jejichž sídla a centra aktivity leží

³ M. Monti: Antitrust in the US and Europe: a History of convergence, projev na General Counsel Roundtable American Bar Association, Washington DC, 14. 11. 2001

⁴ Smlouva o založení Evropského společenství

⁵ P. Craig, G. De Búrca: EU Law, Text, Cases, and Materials, Oxford University Press, New York 1998 – str. 258

⁶ <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l26055.htm>

⁷ tamtéž

převážně či zcela mimo jeho území...”⁸ Goyder pokračuje ve své úvaze, když říká, že, přestože jurisdikce by v každém z takových případů měla vycházet z existujících principů mezinárodního práva, pravidla pro její určování nejsou ani všeobecně přijímána, ani konzistentně uplatňována všemi státy.⁹ Vzhledem k tomuto stavu zatím nezbyvá státům (či jejich seskupením) než aplikovat jejich soutěžní předpisy extraterritoriálně a pokoušet se upravit jejich vzájemné vztahy bilaterálně či multilaterálně, aby takové použití soutěžního práva usnadnily a v některých případech vůbec umožnily.

Zabýváme-li se vnějšími aspekty soutěžního práva ES, nesmíme zapomenout uvedenou problematiku jasně odlišit od společné obchodní politiky Společenství. Mezinárodní obchod a soutěžní politika totiž sice mají některé věci společné, ale zároveň se v několika zásadních směrech liší. “Jedním z jejich společných cílů je růst světového bohatství pomocí otevírání trhů zahraničnímu zboží, službám a kapitálu. Mohou se navzájem doplňovat a posilovat, pokud jsou prováděny se společným cílem, jímž je otevírání trhů a podpora přeshraniční soutěže. Tím, že liberalizace obchodu odstraňuje bariéry vstupu na zahraniční trhy, snižuje tak schopnost domácích společností chovat se protisoutěžně. Omezující obchodní praktiky soukromých společností jsou předmětem zájmu obchodní politiky do té míry, v jaké působí jako netarifní překážky obchodu.”¹⁰

Zatímco hlavním předmětem zájmu soutěžní politiky je (resp. by měla být) podpora soutěže na trhu, opatření mezinárodní obchodní politiky jsou často užívána spíše k ochraně domácích soutěžitelů před jejich zahraniční konkurencí. Můžeme říci, že “soutěžní politika se soustředí na opatření ‘za hranicemi’

⁸ D. G. Goyder: *EC Competition Law*, Clarendon Press, Oxford 1998 – str. 544

⁹ tamtéž

¹⁰ K. C. Kennedy: *Competition Law and the World Trade Organisation: the Limits of Multilateralism*, Sweet and Maxwell, London 2001 - str. 11

(domáci), spíše než na mezinárodní záležitosti, zatímco obchodní politika se zabývá opatřeními 'na hranici.'¹¹ Problémem je, že to, co je efektivní na domácí/státní úrovni, nemusí takovým být globálně. Vždy pochopitelně záleží také na tom, jak konkrétně jsou dané politiky prováděny. Pokud je tomu tak ve jménu práva spíše než různých partikulárních zájmů, mohou se oba přístupy vzájemně doplňovat a dobře sloužit účelům, pro které byly zavedeny.

Při rozboru výše nastíněných vztahů EU a komunitárního soutěžního práva k třetím zemím a jejich právním řádům, resp. subjektům v nich domicilovaným, nelze zapomínat na to, že (byť specifický) mezinárodněprávní charakter mají i jurisdikční pravidla, která vymezují pole působnosti komunitárního soutěžního práva uvnitř samotné EU, a to jak vůči právům členských států, tak určením orgánu příslušného k jeho aplikaci.

¹¹ tamtéž -- str. 5

2 Vymezení působnosti soutěžního práva ES vůči soutěžním předpisům členských států na příkladu ČR

2.1 Úvodem

Jak již bylo několikrát zmíněno výše, řada mezinárodních aspektů soutěžního práva ES vyvstává i uvnitř samotného Společenství, a to zejména při vymezování působnosti komunitárního soutěžního práva vůči předpisům členských států. Základními normami upravujícími soutěžněprávní regulaci na úrovni Evropské unie jsou v primárním komunitárním právu zejména články 81 a 82 Smlouvy o založení Evropského společenství (dále jen „Smlouva ES“ nebo „SES“), týkající se problematiky zakázaných dohod, resp. zneužívání dominantního postavení na trhu, a dále pak nařízení Rady (ES) č. 1/2003, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v čl. 81 a 82 Smlouvy ES (dále jen „Nařízení 1/2003“) a nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků (dále jen „Nařízení o fúzích“). Jedná se o přímo aplikovatelné prameny práva, které zavazují jak samotné soutěžitele, tak národní regulační orgány.

Vzhledem k souběžné existenci národních soutěžních předpisů tak vedle nejčastějších situací, kdy se na daný případ bez váhání aplikuje buď národní nebo evropské právo, dochází i k situacím, kdy výběr mezi těmito alternativami není zcela jednoznačný nebo ho není třeba učinit vůbec, protože se použijí právní řády oba. Stejně tak je možné, aby se stejným jednáním zabývala najednou či postupně Komise a/nebo jeden či více národních orgánů. K této tzv. paralelní aplikaci národního a komunitárního práva může (resp. v některých případech musí) docházet v případě zakázaných dohod a zneužívání dominantního postavení, zatímco v případě kontroly spojování soutěžitelů je jejich použití v zásadě alternativní.

V kapitolách 2.2 a 2.3 bude pojednáno o pravidlech určujících, který soutěžní orgán a podle kterého práva při řešení kartelů, zneužití dominantního postavení a spojení soutěžitelů postupuje. Budeme se zabývat i otázkami vyvstávajícími zejména v souvislosti s paralelní aplikací, jako je např. otázka možného dvojího postihu za totéž jednání (viz kapitola 2.2.4), a to jak na nedávných případech z ČR, tak s využitím judikatury Evropského soudního dvora (dále též „ESD“), resp. Soudu první instance.

2.2 Kartely a antitrust – paralelní aplikace komunitárního a národního soutěžního práva

2.2.1 Komunitární prvek jakožto podmínka aplikace čl. 81 a 82 Smlouvy ES

Základním a judikaturou podrobně rozpracovaným kritériem vymezujícím jurisdikční dosah soutěžních pravidel EU (vůči předpisům členských států) je způsobilost předmětného jednání znatelně ovlivnit obchod mezi členskými státy, tedy kritérium existence tzv. komunitárního prvku. Jedná se o kritérium vskutku jurisdikční, a rozhodnutí o jeho naplnění tak nepředjímá závěr ohledně souladnosti předmětného jednání s komunitárním právem, kterážto může být věcně posuzována teprve po potvrzení aplikovatelnosti komunitárního práva.¹² Základní obrysy tohoto jurisdikčního testu jsou obsaženy v čl. 81 a 82 SES, ve kterých je jako podmínka jejich aplikace obsažen požadavek, aby zkoumané dohody, rozhodnutí, jednání ve vzájemné shodě či zneužívání dominantního postavení byly způsobilé ovlivnit obchod mezi členskými státy a mít tam specifikované negativní dopady na hospodářskou soutěž na společném trhu. Podrobnější vymezení jeho jednotlivých definičních znaků je pak výsledkem rozhodovací praxe ESD a bylo také zpracováno Komisí v Pravidlech pro pojem

¹² M. Siragusa, C. Rizza a další: EU Competition Law, Volume III – Cartel Law, Claeys & Casteels, Leuven 2007 – str. 70

dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES z roku 2004 (dále jen „Pravidla pro pojem dopad na obchod“).¹³

Komise se ke kritériu přítomnosti komunitárního prvku ve zkoumaném jednání vyjádřila například ve svém rozhodnutí ve věci Wood pulp, když dospěla k závěru, že „toto kritérium vymezuje hranici mezi působností komunitárního práva a práva členských států. Komunitární právo se vztahuje na všechny dohody nebo praktiky, které jsou způsobilé ohrozit svobodný obchod mezi členskými státy takovým způsobem, který by mohl ohrozit dosažení cílů jednotného trhu mezi členskými státy, a to zejména segmentací národních trhů nebo dopadem na strukturu soutěže na společném trhu.“¹⁴ Podle ESD je test vlivu na obchod mezi členskými státy splněn, pokud je „možné na základě souboru objektivních právních nebo faktických skutečností s dostatečnou mírou pravděpodobnosti předvídat, že zkoumaná dohoda nebo jednání ve shodě může mít přímý nebo nepřímý, skutečný nebo potencionální vliv na strukturu obchodu zbožím nebo službami mezi členskými státy.“¹⁵ Vliv (resp. možný vliv) na obchod mezi členskými státy musí být takový, že „vyvolává nebezpečí ohrožení realizace jednotného vnitřního trhu mezi členskými státy nebo ovlivňuje strukturu soutěžitelů na trhu, bez toho, aby zároveň musel být prokázán skutečný protisoutěžní efekt nebo újma spotřebitelům.“¹⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že při praktické aplikaci kritéria vlivu na obchod mezi členskými státy je třeba se vyrovnat zejména s následujícími třemi subkritérii – obchod mezi členskými státy, způsobilost ovlivnit obchod („may

¹³ Sdělení Komise o Pravidlech pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004, str. 81

¹⁴ Rozhodnutí Komise ve věci Wood pulp ze dne 19. 12. 1984, č. 85/202/EEC – odst. 136

¹⁵ viz například rozhodnutí ESD ve věci Grundig/Consten ze dne 13. 7. 1966, C 56/64 – str. 341

¹⁶ L. Ritter, W. D. Braun: European Competition Law, A practitioner's Guide, Kluwer Law International, Hág 2005 – str. 52

affect“), znatelný dopad na obchod („appreciable effect“). O každém z nich je stručně pojednáno níže.

2.2.1.1 Obchod mezi členskými státy

„Koncept ‘obchodu’ se neomezuje na klasickou přeshraniční výměnu zboží a služeb. Jde o širší pojem, zahrnující všechny přeshraniční ekonomické aktivity, včetně usazování.”¹⁷ Stejně tak spojení ‘mezi členskými státy’ je vykládáno širěji než by se mohlo na první pohled zdát. Aby tento definiční znak byl naplněn, nemusí nezbytně být prokázána způsobilost ovlivnit obchod mezi dvěma či více celými státy, může postačovat také, dotýká-li se daná praktika jen části/i členského/ých státu/ů, za podmínky, že vliv na obchod je znatelný (viz kapitola 2.2.1.3 níže).¹⁸

Ke konceptu obchodu mezi členskými státy je třeba ještě dodat, že jeho aplikace je “nezávislá na definici relevantního geografického trhu. Obchod mezi členskými státy může být ovlivněn také v případech kdy relevantní trh je národní nebo regionální.”¹⁹

2.2.1.2 Způsobilost ovlivnit obchod mezi čl. státy

Jak je patrné z výše citovaného rozhodnutí ESD ve věci Grundig/Consten, je pojem způsobilosti ovlivnit obchod vykládán poměrně široce. Základním pravidlem je, že postačuje potenciál obchod ovlivnit, nemusí se jednat o vliv skutečný, prokazatelný. Nemusí být prokázána ani snaha nebo cíl ovlivnění obchodu, tedy subjektivní prvek.

¹⁷ Pravidla pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004 – odst. 19

¹⁸ Nemí pochyb ani o tom, že obchod mezi členskými státy může být znatelně ovlivněn i praktikami, ke kterým dochází jen v jednom členském státě či jeho části.

¹⁹ Pravidla pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004 – odst. 22

Co se týká způsobu ovlivnění obchodu, je třeba uvést, že struktura obchodu může být ovlivněna dokonce i zvýšením jeho objemu. Obecně lze říci, že „jurisdikce komunitárního soutěžního práva je založena, pokud je pravděpodobné, že obchod mezi členskými státy se v důsledku dohody nebo praktiky vyvine jinak než by se byl pravděpodobně vyvinul nebýt takové dohody nebo praktiky.“²⁰

Nerozhodné také je, zda se jedná o vliv přímý, tedy o dopad na obchod s produkty/službami, které jsou předmětem zkoumaného jednání, nebo o vliv nepřímý. Tím mohou být například zprostředkované dopady na obchod zbožím/službami, k jejichž výrobě se předmětné zboží/služby používají (i když sami předmětem obchodu mezi členskými státy být nemusí).

2.2.1.3 Znatelný dopad na obchod mezi čl. státy

„Když byl zjištěn vliv na obchod mezi členskými státy, je poté nezbytné určit, zda je takový efekt znatelný [*appreciable*].“²¹ Obecně platí, že komunitární soutěžní právo se nevztahuje na dohody a praktiky, jež nejsou s to znatelně ovlivnit obchod mezi členskými státy. Jedná se tedy, na rozdíl od výše uvedených, o kritérium kvantitativní, které musí být naplněno v určité minimální výši, aby mohl být učiněn závěr o existenci komunitárního prvku. Toto použití tzv. *de minimis* doktríny k vyřešení jurisdikční otázky zda aplikovat či neaplikovat čl. 81 a 82 SES je třeba odlišit od substantivní otázky, zda určité jednání představuje znatelné omezení hospodářské soutěže ve smyslu čl. 81 nebo 82 SES. Posledně jmenovaná problematika je řešena samostatně v tzv. *De*

²⁰ Pravidla pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004 – odst. 34

²¹ M. Siragusa, C. Rizza a další: EU Competition Law, Volume III – Cartel Law, Claeys & Casteels, Leuven 2007 – str. 76

minimis oznámení Komise²² a nikoliv v Pravidlech pro pojem dopad na obchod, která v odst. 44 – 57 řeší pouze jurisdikční aspekty *de minimis* doktríny.

Komise v Pravidlech pro pojem dopad na obchod zdůrazňuje, že posuzování znatelnosti dopadu na obchod mezi členskými státy je třeba provádět případ od případu a že vždy záleží na konkrétních okolnostech. Znatelnost může být zkoumána jak absolutně (obrat), tak relativně, porovnáním pozice dotčených soutěžitelů s ostatními hráči na trhu (podíl na trhu).²³ Důležitými ukazateli mohou být například předmět zkoumaných praktik, povaha dotčeného zboží / služeb, postavení a význam soutěžitelů, právní a ekonomické okolnosti, apod.

I přes naznačený kazuistický charakter zkoumání znatelnosti dopadu na obchod, stanovila Komise pro zvýšení jistoty adresátů komunitárního práva v Pravidlech pro pojem dopad na obchod několik vyvratitelných domněnek, určujících, kdy je zkoumané jednání za normálních okolností způsobilé znatelně ovlivnit obchod mezi čl. státy a kdy bez dalšího není. Zprvce Komise s odkazem na Oznámení *de minimis* prohlásila, že dohody mezi malými a středními podniky, tak jak jsou definovány v Příloze k Doporučení Komise 96/80/EC,²⁴ nejsou za normálních okolností způsobilé ovlivnit obchod mezi členskými státy.²⁵

Základním pravidlem je pak domněnka uvedená v odst. 52 Pravidel pro pojem dopad na obchod, podle které obchod mezi členskými státy nemůže být v zásadě znatelně ovlivněn při splnění následujících kumulativních podmínek:

²² Oznámení Komise o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 81 odst. 1 SES (*de minimis*), 2001/C 368/07

²³ Pravidla pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004 – odst. 47

²⁴ Toto doporučení bylo s účinností od 1. 1. 2005 nahrazeno Doporučením Komise z 6. května 2003 týkajícím se definice mikro-, malých a středních podniků, OJ L 124, 20. 5. 2003

²⁵ Pravidla pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004 – odst. 50

-
- a) celkový tržní podíl zúčastněných soutěžitelů nepřesahuje na jakémkoliv relevantním trhu uvnitř Společenství ovlivněném dohodou hranicí 5 %; a
- b) v případě horizontálních dohod nepřesahuje celkový roční komunitární obrat zúčastněných soutěžitelů dosažený prodejem produktů, které jsou předmětem dohody, částku 40 mil. EUR; v případě vertikálních dohod nepřesahuje tuto částku celkový komunitární obrat dodavatele produktů, které jsou předmětem smlouvy.

Konečně pro případy, kdy je dohoda mezi soutěžiteli již ze své podstaty způsobilá ovlivnit obchod mezi členskými státy (např. protože se týká importu a exportu nebo pokrývá několik členských států), stanoví Komise vyvratitelnou domněnku, že dopady takových dohod na obchod jsou znatelné, pokud celkový obrat zúčastněných soutěžitelů dosažený prodejem produktů, které jsou předmětem dohody, přesahuje 40 mil. EUR.

Lze tak, s jistým zobecněním, uzavřít slovy Pravidel pro pojem dopad na obchod, že kritérium přítomnosti komunitárního prvku omezuje působnost článků 81 a 82 SES na dohody a praktiky, které jsou způsobilé mít alespoň minimální přeshraniční účinky ve Společenství; komunitární soutěžní právo naopak není použitelné na ta jednání, jež nejsou způsobilá znatelně ovlivnit obchod mezi členskými státy.²⁶

2.2.2 Aplikace komunitárního soutěžního práva Komisí, národními soutěžními orgány a národními soudy

Přestože podrobnější rozbor dělby práce při aplikaci komunitárního soutěžního práva mezi Komisí, národními soutěžními orgány a národními soudy není, jakožto „interní“ věc komunitárního práva, předmětem této práce, je přesto třeba tuto dělbu pro účely kapitol následujících alespoň v základních rysech

²⁶ Sdělení Komise o Pravidlech pro pojem dopad na obchod mezi členskými státy obsažený v čl. 81 a 82 SES, OJ C 101, 27. 4. 2004 – odst. 12 a 13

nastítnit. Identifikace komunitárního prvku v předmětném jednání soutěžitelů totiž neznamená, že takové jednání může být předmětem zájmu výlučně Komise. Vyplývá to již ze základního principu přednosti evropského práva před právem vnitrostátním a z přímé aplikovatelnosti čl. 81 a 82 SES. Výslovně to pak stanoví Nařízení 1/2003 v člancích 5 a 6, podle kterých mají orgány pro hospodářskou soutěž členských států a vnitrostátní soudy pravomoc používat články 81 a 82 SES.

Vzhledem k výše uvedenému jsou předmětem rozboru této kapitoly uvedeny jen základní principy dělby pravomocí při aplikaci čl. 81 a 82 SES. Podrobné mechanismy praktického fungování spolupráce při rozhodování o co nejefektivnější alokaci jednotlivých případů jsou upraveny zejména ve Sdělení Komise o spolupráci v rámci sítě soutěžních orgánů, OJ C 101/43, 27. 4. 2004, a jsou realizovány v rámci Evropské soutěžní sítě (ECN). Spolupráce s národními soudy je pak upravena Sdělením Komise o spolupráci mezi Komisí a soudy členských států EU při aplikaci článků 81 a 82 SES, OJ C 101/54, 27. 4. 2004.

2.2.2.1 Komise v. národní soutěžní orgány

Způsob dělby pravomocí mezi Komisí a orgány pro hospodářskou soutěž členských států vyplývá zejména z čl. 11 a 13 Nařízení 1/2003 a spočívá na těchto základních principech:²⁷

- absolutní přednost Komise ve věci litispendence – zahájením příslušného řízení ze strany Komise ztrácejí národní soutěžní orgány pravomoc aplikovat v dané věci čl. 81 a 82 – čl. 11 odst. 6 (viz též § 21a odst. 3 ZOHS); pokud národní orgán už ve věci jedná, může Komise zahájit řízení s výše uvedenými účinky teprve po konzultaci s tímto orgánem;

²⁷ viz též Tichý a kol.: Evropské právo, 2. vydání C. H. Beck, Praha 2004 – str. 532

-
- překážka věci rozsouzené Komisí – není Nařízením 1/2003 výslovně upravena, z jeho koncepce ji však lze dovodit; čl. 16 odst. 2 navíc národním orgánům zakazuje rozhodnout o jednáních podle čl. 81 a 82 SES, které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, v rozporu s takovým rozhodnutím;
 - fakultativní překážka litispendence v případě zahájení řízení národním orgánem (čl. 13 odst. 1 Nařízení 1/2003);
 - fakultativní překážka věci rozsouzené národním soutěžním orgánem (čl. 13 odst. 2 Nařízení 1/2003) – věc pravomocně rozsouzená jedním národním orgánem má pouze fakultativní prioritu před rozhodnutím ve stejné věci jiným národním orgánem nebo Komisí; ti totiž pouze mohou nezahájit řízení ve věci, kterou již řešil národní orgán.

K posledním dvěma bodům je z hlediska české praxe třeba dodat, že fakultativnost překážek litispendence a *res iudicata* je pro český Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „ÚOHS“ nebo „Úřad“) nahrazena obligatorností, jak vyplývá z § 21a odst. 4. Podle něj je Úřad povinen přerušit nebo zastavit řízení, pokud se stejnou věcí již zabývá nebo se začal zabývat soutěžní orgán jiného členského státu.

2.2.2.2 Národní soutěžní orgány navzájem

Základním principem dělby pravomocí mezi jednotlivými národními soutěžními orgány je zásada přednosti v případě litispendence, upravená v čl. 13 odst. 1 Nařízení 1/2003. Pokud tedy orgány pro hospodářskou soutěž dvou nebo více členských států obdrží stížnost nebo jednají z vlastního podnětu podle čl. 81 nebo 82 SES proti stejnému jednání, má právo v něm pokračovat ten orgán, který řízení zahájil jako první. Druhým pravidlem je fakultativní překážka věci rozsouzené jiným národním soutěžním orgánem (viz čl. 13 odst. 2 Nařízení 1/2003).

2.2.2.3 Komise v. národní soudy

Články 81 a 82 SES mohou být aplikovány také přímo národními soudy, a to při řešení soukromoprávních důsledků porušení soutěžního práva, zejména nároků na náhradu škody a neplatnost. I národní soudy jsou vázány předchozími rozhodnutími Komise v tom smyslu, že pokud rozhodují o jednáních podle čl. 81 nebo 82 SES, které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí. Musí se rovněž vyvarovat rozhodnutí, která by byla v rozporu s rozhodnutím, které má Komise v úmyslu přijmout v řízení, jež zahájila (viz čl. 16 odst. 1 Nařízení 1/2003).

Z judikatury ESD pak vyplývá i opačný princip, tedy, že „Komise nemůže být vázána rozhodnutím národního soudu o aplikaci článků 85 (1) a 86 (1) [dnes 81 a 82] Smlouvy. Komise je proto oprávněna kdykoliv přijmout rozhodnutí podle článků 85 a 86 Smlouvy, i když dohoda nebo praktika již byla předmětem rozhodnutí národního soudu a zamýšlené rozhodnutí Komise je s tímto rozhodnutím v konfliktu.“²⁸

2.2.3 Paralelní aplikace komunitárního a národního soutěžního práva

Kromě kolizních situací popsaných v předchozí kapitole 2.2.2. dochází i k situacím, kdy je na stejné jednání aplikováno jak právo komunitární, tak právo vnitrostátní. „Články 81 a 82 posuzují protisoutěžní jednání podle jeho vlivu na obchod mezi členskými státy. Národní právo může stejné protisoutěžní jednání hodnotit z pohledu jeho vnitrostátních dopadů podle odlišných kritérií.“²⁹ K paralelní aplikaci dochází (i) pokud národní orgán aplikuje zároveň právo komunitární i vnitrostátní nebo (ii) pokud je stejné jednání předmětem přezkumu

²⁸ Rozhodnutí ESD ve věci Masterfoods ze dne 14. 12. 2000, C 344/98 – odst. 48

²⁹ L. Ritter, W. D. Braun: *European Competition Law, A practitioner's Guide*, Kluwer Law International, Hág 2005 – str. 85

prováděného Komisí podle práva komunitárního a jednoho či více národních orgánů podle práva národního.

Skutečnost paralelní aplikace vyplývá ze základního principu přednosti evropského práva před právem vnitrostátním, kdy v případě existence komunitárního prvku je třeba aplikovat právo komunitární a při absenci národní úpravy řešící střet upuštěním od aplikace práva vnitrostátního, pak při naplnění hypotézy norem národních postupovat též podle nich. Explicitní právní základ pro paralelní aplikaci je obsažen v čl. 5 Nařízení 1/2003, podle kterého mají národní soutěžní orgány pravomoc používat čl. 81 a 82 SES a v čl. 3 odst. 1, jenž ukládá orgánům pro hospodářskou soutěž členských států a vnitrostátním soudům, aby v případě, že použijí vnitrostátní právní předpisy o hosp. soutěži na jednání porušující také článek 81 nebo 82 Smlouvy ES, použily na takové jednání také právo komunitární. Je zřejmé, že s vedením souběžných řízení o témže jednání je spojena řada procesních i hmotněprávních otázek, jimiž se budeme v této kapitole zabývat. Samostatná kapitola je pak věnována možnému porušení zásady *ne bis in idem* v této souvislosti.

2.2.3.1 Paralelní aplikace komunitárního a národního práva jedním národním orgánem

Jak již bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, dochází při aplikaci článků 81 a 82 SES k – v interakcích komunitárního práva a práv členských států ne zcela obvyklé – situaci, kdy jsou na stejné jednání aplikována ustanovení obou zmíněných právních řádů. Je to důsledek nedávné reformy evropského soutěžního práva, „která se vyznačuje decentralizací dosud výlučných rozhodovacích oprávnění Komise projednávat věci s komunitárním dosahem na národní soutěžní úřady.“³⁰ Při formulaci článku 3 Nařízení 1/2003 vycházely orgány EU ze skutečnosti, že národní soutěžní předpisy stále nejsou natolik unifikované, aby upravovaly jednotlivé soutěžněprávní instituty shodně

³⁰ J. Munková, P. Svoboda a J. Kindl: Soutěžní právo, C. H. Beck, Praha 2006 – str. 66

s komunitárním právem, a že tudíž mohou obsahovat jinak koncipované úpravy vhodné z hlediska jejich národních trhů.³¹

To je ostatně patrné i z druhého odstavce čl. 3 Nařízení 1/2003, který v souladu se zásadou přednosti komunitárního práva stanoví, že použití vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži (ať už soutěžními orgány nebo národními soudy) nesmí vést k zákazu jednání, která mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy, ale která neomezují hospodářskou soutěž ve smyslu čl. 81 odst. 1 Smlouvy ES, nebo která splňují podmínky čl. 81 odst. 3 Smlouvy ES, nebo na která se vztahuje nařízení o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy ES. „Jinými slovy, národní právo nesmí být přísnější než právo komunitární, resp. tato větší přísnost se nesmí projevit vůči dohodám s komunitárním prvkem. Z ustálené judikatury současně vyplývá, že národní právo nesmí být v tomto směru ani mírnější, tedy, že aplikace národního práva na dohodu s komunitárním prvkem, která by byla dle komunitárního práva zakázaná, nemůže vést k jejímu povolení.“³² Toto pravidlo se však nevztahuje na režim čl. 82, tedy na zneužívání dominantního postavení. Zde sice také platí, že národní právo nemůže umožňovat jednání s komunitárním prvkem, které je v rozporu s čl. 82, státům však nic nebrání, aby přijaly a na svém území aplikovaly přísnější národní pravidla zakazující nebo sankcionující jednostranná jednání soutěžitelů.

Nařízení 1/2003 tedy členské státy zavazuje, aby na každé jednání s komunitárním prvkem aplikovaly příslušná ustanovení komunitárního práva, přičemž jim nechává na výběr, zda tak učiní vedle aplikace svých vnitrostátních předpisů anebo namísto nich. Podle čl. 3 odst. 3 Nařízení 1/2003 nebrání

³¹ tamtéž – str. 67

³² M. Petr a V. Vavříček: K paralelní aplikaci českého a komunitárního práva, Právní rozhledy 11/2006, C. H. Beck, Praha 2006 – str. 396

ustanovení odstavců 1 a 2 použití ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které sledují převážně jiný cíl než čl. 81 a 82 Smlouvy ES.

V této souvislosti je důležité zejména rozhodnutí ESD ve věci *Walt Wilhelm v. Bundeskartellamt* (14/68)³³, v němž Soud potvrdil zásadu, že „aplikace vnitrostátního práva nesmí mít přednost před plnou a jednotnou aplikací komunitárního práva nebo účinků nebo opatření přijatých nebo chystaných k jeho implementaci...[a že]...konflikty mezi komunitárními a národními předpisy musí být vyřešeny uplatněním principu, že komunitární právo má přednost.“³⁴ Zároveň však ESD uznává, že „komunitární a národní kartelové právo posuzují kartely z jiného úhlu pohledu. Zatímco čl. 85 [*dnes 81*] je posuzuje ve světle překážek, které mohou přinést pro obchod mezi členskými státy, jednotlivé orgány postupující podle národních předpisů, jednají na základě pro ně specifických kritérií a kartely posuzují jen v tomto kontextu.“³⁵ Rozhodnutí ve věci *Walt Wilhelm* a navazující judikatura je dále rozebírána v následujících dvou kapitolách 2.2.3.2. a 2.2.4.

Pro další výklad o souběžné aplikaci komunitárního a národních soutěžních práv (zejména pro otázky možného porušování zásady *ne bis in idem*) je také vhodné shrnout a zobecnit výše započaté úvahy o míře jejich odlišnosti. Vyjdeme-li z předpokladu rámcového souladu obou úprav, je třeba základní rozdíl mezi nimi hledat především v cílech, k jejichž splnění mají sloužit, resp. v hodnotách, k jejichž ochraně jsou určeny. „V tomto smyslu je pak objektem správního deliktu postihovaného na základě českého zákona o ochraně hospodářské soutěže ‘pouze’ zájem na ochraně hospodářské soutěže, resp. svobodná soutěž jako taková, kdežto objektem jednání postihovaného na základě komunitární soutěžní úpravy je vedle zájmu na ochraně či podpoře

³³ Rozhodnutí ESD ve věci *W. Wilhelm v. Bundeskartellamt* ze dne 13. 2. 1969, C 14/68

³⁴ *tamtéž* – odst. 9

³⁵ Rozhodnutí ESD ve věci *W. Wilhelm v. Bundeskartellamt* ze dne 13. 2. 1969, C 14/68 – odst. 3

konkurenceschopné tržní ekonomiky též zájem na fungování bezbariérového, jednotného vnitřního trhu mezi členskými státy.”³⁶ Rozdíl v cílech sledovaných paralelně aplikovanými normami může být argumentem pro přípustnost takového postupu a uložení vícero sankcí (resp. společné sankce za porušení obou předpisů).

Příklady paralelní aplikace můžeme již najít i v rozhodovací praxi ÚOHS.³⁷ Jeho působnost v tomto směru je v českém zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže (dále jen „ZOHS“) upravena v § 20a, podle nějž je Úřad oprávněn aplikovat články 81 a 82 Smlouvy ES v jednotlivých případech, pokud by jednání soutěžitelů mohlo mít vliv na obchod mezi členskými státy ve smyslu těchto článků. Podle ustanovení § 21a zákona v případě, že Úřad zahájí řízení o porušení článku 81 nebo 82 Smlouvy ES, postupuje při provádění šetření podle ustanovení § 21 odst. 5 až 9 zákona a při rozhodování podle ustanovení § 7 a § 11 odst. 3 až 7 zákona. ZOHS přitom výslovně neřeší otázku, zda by v případě povinné aplikace čl. 81 a 82 Nařízení 1/2003 Úřad mohl nebo dokonce musel upustit od souběžné aplikace příslušných ustanovení ZOHS. Je jí tak třeba řešit podle obecných principů a dospět k závěru, že souběžná aplikace je na místě vždy, kdy předmětné jednání ohrožuje jak zájmy chráněné komunitárním právem, tak zájmy, k jejichž ochraně je určen český zákon na ochranu hospodářské soutěže.

Potvrzuje to i zmiňovaná rozhodovací praxe Úřadu, kdy se tento ve většině doposud vedených řízení s komunitárním prvkem³⁸ ubíral cestou

³⁶ M. Petr a V. Vavříček: K paralelní aplikaci českého a komunitárního práva, Právní rozhledy 11/2006, C. H. Beck, Praha 2006 – str. 397

³⁷ viz např. následující rozhodnutí: RWE Transgas, a.s. č.j. R 98/2006/01-05326/2007/3000 z 12. 3. 2007, ČESKÝ TELECOM, a.s. č.j. S 192/03-12884/06/720 z 20. 7. 2006, Lesy ČR, s. p. č.j. S 1/05-3864/05-OOHS z 6. 6. 2005

³⁸ ve kterých již bylo vyneseno a zveřejněno rozhodnutí

souběžné aplikace.³⁹ Výjimkou je jeho postup v případě ČESKÝ TELECOM I, který je však specifický tím, že řízení o zneužití dominantního postavení společností ČESKÝ TELECOM, a.s. (dále jen „ČESKÝ TELECOM“ nebo „ČT“) bylo zahájeno již v roce 2003 (S 222/03), tedy před vstupem ČR do EU a výhradně podle ustanovení českého zákona. Poté, kdy se po 1. květnu 2004 stala v ČR přímo aplikovatelnými ustanovení čl. 81 a 82 SES a Nařízení 1/2003, dospěl Úřad k názoru, že (pokračující) zkoumané jednání ČT by mohlo být způsobilé narušit obchod mezi členskými státy a že tak je povinen toto jednání posoudit podle čl. 82 Smlouvy ES. Konstatoval však, že tohoto cíle nelze dosáhnout rozšířením stávajícího správního řízení, a to zejména s odvoláním na pravidlo obsažené v přechodných ustanoveních novely ZOHS č. 340/2004 Sb., ukládajícího dokončit správní řízení zahájená před nabytím účinnosti novely podle dosavadních předpisů. Úřad pro nemožnost paralelní aplikace navíc použil i argument odvolávající se na zásadu *ne bis in idem*, když prohlásil, že „vzhledem k přechodné nestandardní situaci vyplývající z časového a věcného překrytí komunitárního právního předpisu (čl. 81 a 82 Smlouvy ES) a s ní plně harmonizované normy národní (zákon č. 143/2001 Sb., v platném znění) nelze vyloučit, že by při současné aplikaci obou právních předpisů mohlo v tomto konkrétním případě dojít k porušení zásady materiální pravdy, konkrétně principu *ne bis in idem*.“⁴⁰

Úřad proto řízení vedené na základě § 11 ZOHS zastavil a zahájil řízení nové, vedené výlučně ve věci porušení čl. 82 Smlouvy ES (S 127/04). Rozhodnutím ze dne 20. 4. 2005⁴¹ byla společnost ČT shledána odpovědnou za porušení čl. 82 SES a byla jí uložena pokuta 210 mil. Kč. Rozhodnutí bylo částečně pozměněno (vč. snížení pokuty na 205 mil. Kč) rozhodnutím předsedy

³⁹ viz pozn. č. 37 výše

⁴⁰ Rozhodnutí z 21. 7. 2004, č.j. S 222/2003-4434/04-ORP

⁴¹ Rozhodnutí z 20. 4. 2005, č.j. S 127/04-3210/05-OHS

Úřadu o rozkladu ze dne 24. 11. 2005.⁴² Z hlediska této práce stojí v rozkladovém rozhodnutí za pozornost zejména pasáž vypořádávající se s námitkami účastníka řízení proti tvrzenému porušení zásady *ne bis in idem*.⁴³ Podrobněji bude o tomto pojednáno v kapitole 2.2.4, zde je na místě uvést především to, že přestože se Úřad v tomto případě s komunitárním prvkem cestou paralelní aplikace ještě nevydal, je v rozkladovém rozhodnutí možnost souběžné aplikace jednoznačně aprobována, s tím, že „komunitární právo připouští paralelní aplikaci národního i komunitárního soutěžního práva, přičemž totožnost skutku v takovém případě není dána“⁴⁴ a nedochází tak k porušení zásady zákazu dvojího trestání za jeden skutek.

Konečné rozhodnutí v případě ČESKÝ TELECOM I bylo následně předmětem přezkumu ve správním soudnictví. Žaloba na jeho zrušení byla Krajským soudem v Brně zamítnuta dne 26. 9. 2006.⁴⁵ Soud se s postupem Úřadu ztotožnil v tom smyslu, že uznal jeho povinnost „naplnit čl. 3 odst. 1 Nařízení 1/2003, podle něhož měl povinnost na zneužití dominantního postavení, zkoumaného do 1. 5. 2004 z hlediska možného porušení § 11 odst. 1 ZOHS, aplikovat ‘také’ článek 82 Smlouvy ES a zajistit tak jednotnost uplatňování práva hospodářské soutěže v komunitárním prostoru, a to dokonce na principu (v jiných právních odvětvích neobvyklém) paralelní aplikace.“⁴⁶ Úřad tedy musel v rámci českých procesních předpisů najít cestu jak tuto povinnost splnit. Způsob, kterým to nakonec učinil, sice soud neshledal jako vadu nově zahájeného řízení, dodal však, že by byl připraven aprobovat jako správný i takový postup Úřadu, kdy by po 1. 5. 2004 bylo pokračováno v

⁴² Rozhodnutí z 24. 11. 2005, č.j. R 8/2005

⁴³ viz str. 23 – 25 rozhodnutí

⁴⁴ Rozhodnutí z 24. 11. 2005, č.j. R 8/2005 – str. 25

⁴⁵ Rozsudek KS v Brně ze dne 26. 9. 2006, č.j. 62 Ca 5/2006-402

⁴⁶ Rozsudek KS v Brně ze dne 26. 9. 2006, č.j. 62 Ca 5/2006-402 – list č. 7

původně zahájeném řízení toliko s překvalifikací ve prospěch porušení hmotného práva komunitárního.

K případu ČESKÝ TELECOM I tak lze uzavřít, že rozhodnutí ukončit řízení podle českých předpisů a postupovat výlučně podle čl. 82 SES je možné připisovat spíše specifické situaci po vstupu ČR do EU a snaze vyhnout se námitkám o retroaktivní aplikaci komunitárního práva (více o tomto viz kapitola č. 5.2.2), než cílené snaze nastolit určitý trend. Potvrzuje to i následná rozhodovací praxe Úřadu a zcela konkrétně pak i postup Úřadu (resp. jeho předsedy) v případě ČESKÝ TELECOM II. Podobně jako v předchozím případě zde Úřad zastavil⁴⁷ správní řízení (S 192/03) vedené s ČT s cílem zahájit nové řízení o porušení čl. 82 SES. Proti tomuto rozhodnutí podal účastník řízení rozklad. V rozhodnutí⁴⁸ o něm dospěl předseda Úřadu k závěru, že nelze postupovat stejně jako v případě ČESKÝ TELECOM I, protože pro takový postup není v českém právním řádu opory. Úřad musí postupovat podle práva komunitárního a v souladu s principem jeho přednostní aplikace, který “vyžaduje, aby praktikující orgány nepřihlížely k těm ustanovením práva národního, která by efektivnímu uplatnění komunitárního práva bránila,”⁴⁹ nepřihlížet k přechodným ustanovením příslušné novely ZOHS v rozsahu, v jakém by bránily aplikaci čl. 82 Smlouvy ES Úřadem. V následně vedeném řízení proto již Úřad postupoval a rozhodl⁵⁰ jak podle § 11 odst. 1 ZOHS, tak podle čl. 82 SES.

⁴⁷ Rozhodnutí ÚOHS ze dne 9. 9. 2004, č.j. S 192/03-5520/04-ORP

⁴⁸ Rozhodnutí předsedy ÚOHS ze dne 7. 11. 2005, č.j. R 50/2004

⁴⁹ Rozhodnutí předsedy ÚOHS ze dne 7. 11. 2005, č.j. R 50/2004 – str. 2

⁵⁰ Rozhodnutí ÚOHS ze dne 20. 7. 2006, č.j. S 192/03-12884/06-720

2.2.3.2 Paralelní nebo postupná aplikace komunitárního a národního práva více subjekty

Jestliže v předchozích kapitolách byla popsána pravidla upravující situace 1) souběhu několika řízení podle komunitárního práva (viz kapitola 2.2.2) a 2) paralelní aplikace národního a komunitárního práva jedním národním orgánem (viz kapitola 2.2.3.1), v této kapitole se budeme zabývat situacemi, kdy je o stejném jednání vedeno najednou či postupně několik řízení různými orgány, a to některým/i z nich podle komunitárního práva a některým/i podle práva národního. Takový souběh může nastat jak mezi Komisí a národním/i orgánem/y, tak mezi národními orgány navzájem, tak s účastí soudů členských států. V preambuli Nařízení 1/2003 se k tomu v odst. 9 uvádí, že Nařízení 1/2003 nebrání čl. státům, aby na svém území uplatňovaly vnitrostátní právní předpisy, které chrání jiné oprávněné zájmy než čl. 81 a 82, pokud jsou takové předpisy v souladu s obecnými zásadami práva Společenství.

Je přitom třeba zdůraznit, že i při řešení výše vyčtených vztahů je třeba vycházet ze základních pravidel komunitárního práva, jako např. z principu jeho přednosti před právy členských států, a analogicky aplikovat také kolizní pravidla popsaná výše v kapitole 2.2.2. Evropský soudní dvůr se ke zde řešenému souběhu řízení vyjádřil v již zmiňovaném rozhodnutí ve věci *Walt Wilhelm v. Bundeskartellamt* (14/68),⁵¹ když prohlásil, že jedno a to samé jednání může být v zásadě předmětem dvou paralelních řízení, jednoho vedeného orgány Společenství a druhého národními orgány podle národního práva.⁵² Ty přitom mohou proti zkoumanému jednání zakročit podle jejich národního práva i když zároveň před Komisí probíhá jeho přezkum z hlediska

⁵¹ Rozhodnutí ESD ve věci *W. Wilhelm v. Bundeskartellamt* ze dne 13. 2. 1969, C 14/68

⁵² *tamtéž* – odst. 3

souladnosti s komunitárním právem.⁵³ V nedávném rozhodnutí ve věci Manfredi⁵⁴ pak tyto závěry, odvolávaje se na ustálenou judikaturu, potvrdil i Soud prvního stupně, když jako důvod takového postupu shledal v postatě rozdíl v objektech chráněných komunitárním a národním právem.

Z principu přednosti komunitárního práva vyplývá, že „ukáže-li se, že rozhodnutí národního orgánu ohledně smlouvy by bylo v rozporu s rozhodnutím, které již přijala Komise..., národní orgán je povinen důsledky takového rozhodnutí Komise řádně zohlednit při svém rozhodování. Jeví-li se v průběhu řízení národního orgánu, že rozhodnutí, které bude Komisí přijato po dokončení jí vedeného řízení ohledně stejné smlouvy, by mohlo být v rozporu s účinky rozhodnutí národního orgánu, musí tento národní orgán učinit nezbytná opatření [*aby k tomu nedošlo*]⁵⁵ Takové závěry Soudu jsou v souladu s ustanovením čl. 10 SES, který členskými státy ukládá přijmout veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazků vyplývajících ze Smlouvy ES nebo z činnosti orgánů Společenství, a zrcadlově také zdržet se jakýchkoliv opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů SES.

Tyto povinnosti se přitom vztahují i na soudy členských států,⁵⁶ a to přesto, že se na ně nevztahují některé povinnosti, kterými jsou vázány národní soutěžní orgány (viz např. absolutní přednost Komise ve věci litispence ve smyslu čl. 11 odst. 6 Nařízení 1/2003). ESD to výslovně potvrdil například ve svém rozhodnutí ve věci Consorzio Industrie Fiammiferi⁵⁷, když seznal, že „povinnost neaplikovat národní předpisy odporující právu Společenství se

⁵³ tamtéž – odst. 9. Toto právo Soud ovšem podmiňuje již výše citovanou podmínkou, že aplikace vnitrostátního práva nesmí mít přednost před plnou a jednotnou aplikací komunitárního práva nebo účinků nebo opatření přijatých nebo chystaných k jeho implementaci

⁵⁴ rozhodnutí ESD ze dne 13. 7. 2006 ve spojených věcech C 295/04 až C 298/04, „Manfredi“ – odst. 38

⁵⁵ tamtéž – odst. 7 a 8

⁵⁶ viz např. již výše citované rozhodnutí ESD ve věci Masterfoods ze dne 14. 12. 2000, C 344/98

⁵⁷ rozhodnutí ESD ve věci Consorzio Industrie Fiammiferi ze dne 9. 9. 2003, C 198/01 – odst. 48 - 9

nevztahuje jen na národní soudy, ale na všechny orgány státu, včetně správních, a zahrnuje také, pokud to okolnosti vyžadují, povinnost přijmout všechna vhodná opatření k umožnění plné aplikace komunitárního práva.“

O konflikt mezi řízením vedeným Komisí a řízením vedeným národním soutěžním orgánem nebo soudem se nejedná (a paralelní aplikace komunitárního a národního práva je tak možná) zejména v následujících případech:⁵⁸

- Jednání zkoumané národním orgánem je odlišné od jednání zkoumaného Komisí – např. stejné jednání, ale v jiném časovém období; podobné jednání na různých geografických trzích v rámci Společenství; oddělitelné praktiky – např. predátorské praktiky v rámci cenového kartelu;
- Odlišná věcná působnost komunitárního a národního práva – např. porušení ustanovení národního práva, která sledují převážně jiný cíl než čl. 81 a 82 Smlouvy ES (viz čl. 3 odst. 3 Nařízení 1/2003); jednostranné protisoutěžní jednání nedominantních soutěžitelů (viz čl. 3 odst. 2 Nařízení 1/2003 a odst. 8 jeho preambule);
- Přísnější ustanovení komunitárního práva – v takovém případě tato ustanovení stanoví minimální standard.

Co se týká souběhu řízení vedených podle komunitárního a podle národního práva, kdy žádné z nich není vedeno Komisí, platí výše uvedené závěry obdobně, s tím, že dojde-li i přes všechna popsaná kolizní pravidla k situaci, kdy bude národní orgán rozhodovat o sankci za stejné jednání, o kterém již rozhodl orgán jiného státu (a neuplatní-li se tedy překážka litispendence či *res iudicata*), měl by tento orgán předchozí rozhodnutí vzít v potaze alespoň ve věci stanovení sankce, aby nedošlo k porušení zásady *ne bis in idem*.

⁵⁸ Zpracováno podle L. Ritter, W. D. Braun: *European Competition Law, A practitioner's Guide*, Kluwer Law International, Hág 2005 – str. 88 - 90

2.2.4 Vedení více řízení o „stejně“ věci a možné porušení principu *ne bis in idem*

Jak naznačeno výše, dochází - i přes existenci popsaných kolizních norem, doplněných obecnými principy komunitárního práva - občas k situacím, kdy je jedno jednání předmětem více rozhodnutí o jeho sankcionování, a to jak v rámci Společenství, tak mimo něj. Vystává tak otázka, do jaké míry je orgán rozhodující poté, co již o „stejně“ věci rozhodl jeden či více orgánů jiných, povinen (resp. oprávněn) zohlednit ve svém rozhodnutí již uložené sankce. Při hledání odpovědi na ni je třeba analýzu rozdělit na souběh v rámci Společenství a souběh rozhodnutí intrakomunitárního a nečlenského orgánu.

2.2.4.1 Obecně k principu *ne bis in idem* a k jeho aplikaci na vícečetná rozhodnutí uvnitř Společenství

Podle nauky zásada *ne bis in idem* znamená, že „nikdo nemůže být stíhán a potrestán za tentýž skutek vícekrát na základě téhož zákonného ustanovení nebo na základě více ustanovení, která však chrání totožný veřejný zájem (skutkové podstaty mají stejný objekt). Tato zásada úzce souvisí s materiální právní mocí rozhodnutí, jejím nabytím vzniká překážka věci rozhodnuté (překážka *rei iudicatae*).“⁵⁹ Z judikatury ESD je nepochybné, že zásada *ne bis in idem*, rovněž obsažená v článku 4 protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, je obecnou zásadou práva Společenství.⁶⁰

ESD se s otázkou možného porušení zásady *ne bis in idem* při vydání více rozhodnutí o stejném jednání v hospodářské soutěži poprvé komplexněji vypořádal při formulaci odpovědi na předběžnou otázku německého

⁵⁹ D. Hendrych a kol.: Správní právo, 6. vydání, C. H. Beck, Praha 2006 – str. 416

⁶⁰ viz rozhodnutí Soudu prvního stupně ze dne 27. 9. 2006 ve věci Roquette Frères SA v. Komise, č. T-322/01 – odst. 277 nebo též rozhodnutí ESD ze dne 14. 12. 1972 ve věci Boehringer Mannheim GmbH v. Komise, č. C 7/72 – odst. 3

Kammergerichtu (případ: W. Wilhelm v. Bundeskartellamt⁶¹), zda z rizika vyústění v uložení dvojité sankce Komisí a národním soutěžním orgánem vyplývá nepřipustnost toho, aby stejná skutečnost byla předmětem dvou paralelních řízení, jednoho komunitárního a jednoho národního. ESD dovodil, že možnost souběžných sankcí nutně neznamená, že je vyloučen souběh dvou řízení sledujících různé cíle, a na položenou otázku odpověděl tak, že „připustnost dvojího řízení tohoto druhu vyplývá ze specifického systému sdílení pravomocí ve věci kartelů mezi Společenstvím a členskými státy. Pokud by však možnost vedení dvou oddělených řízení vedla k udělení následných sankcí, velí obecný požadavek přirozené spravedlnosti,..., aby byly při stanovování sankce, které má být uložena, vzaty v potaz všechny sankce dříve uložené.“⁶²

Ještě jednoznačněji se ESD vyjádřil v rozhodnutí ve věci Boehringer Mannheim GmbH v. Komise:⁶³ „Při stanovení výše pokuty je Komise povinna vzít v potaz pokuty, které již byly stejnému soutěžiteli za stejné jednání uloženy za porušení kartelového práva členského státu, tedy na území Společenství.“⁶⁴ V novější judikatuře byl tento princip potvrzen např. v rozhodnutích Soudu prvního stupně ve spojených věcech Tokai Carbon Co. Ltd a další v. Komise⁶⁵ a Roquette Frères SA v. Komise.⁶⁶ V posledně jmenovaném rozhodnutí pak Soud

⁶¹ Rozhodnutí ESD ve věci W. Wilhelm v. Bundeskartellamt ze dne 13. 2. 1969, C 14/68

⁶² tamtéž – odst. 11

⁶³ rozhodnutí ESD ze dne 14. 12. 1972 ve věci Boehringer Mannheim GmbH v. Komise, C 7/72

⁶⁴ tamtéž – odst. 3

⁶⁵ rozhodnutí Soudu prvního stupně ze dne 29. 4. 2006 ve spojených věcech T 236,239,244,246,251 a 252/01, Tokai Carbon Co. Ltd a další v. Komise – odst. 141: „Soud [ESD], připouští možnost paralelních řízení a s ohledem na z toho vyplývající možnost udělení dvojité sankce, uznal za nezbytné, aby bylo v souladu s požadavkem přirozené spravedlnosti zohledněno první rozhodnutí o udělení sankce, pouze s ohledem na specifickou situaci, pramenící z úzké propojenosti národních trhů členských států a společného trhu a z rozdělení pravomocí ve věci kartelů na tomto území, tedy na společném trhu, mezi Společenství a členské státy.“

⁶⁶ rozhodnutí Soudu prvního stupně ze dne 27. 9. 2005 ve věci Roquette Frères SA v. Komise, č. T-322/01 – odst. 279

prvního stupně, odvolává se na předchozí judikaturu⁶⁷, konstatoval podmínky, za kterých přichází v intrakomunitárních vztazích aplikace zásady *ne bis in idem* v úvahu, tedy kdy se jedná o řízení ve „stejně“, resp. totožné, věci.

Těmito kumulativně aplikovatelnými podmínkami jsou: (i) totožnost skutků, (ii) totožnost subjektu a (iii) totožnost chráněného právního zájmu (objektu). Stejná osoba tedy nemůže být sankcionována více než jednou za jedno a to samé nezákonné jednání mající ty samé následky, resp. ohrožující / poškozující ty samé právem chráněné zájmy. Zatímco podmínky ad (i) a (ii) budou většinou splněny, klíčovým se jeví posouzení totožnosti objektu (a tedy následků) zkoumaného jednání. Jak bude popsáno v následující kapitole, rozdíl v objektu a následcích sankcionovaného jednání je jednodušší dovést při souběhu řízení probíhajícího v rámci Společenství a řízení v nečlenském státě. Při posuzování dvou řízení vedených v rámci Společenství totiž rozlišení mezi komunitárními a národními aspekty nemůže být vzhledem k časté interdependenci ekonomických jevů a právních aspektů vždy použito jako rozhodující kritérium pro určení pravomoci k vedení řízení,⁶⁸ resp. pro rozhodnutí, že není třeba v daném řízení zohlednit sankce z řízení předchozího.

V českém prostředí se s námitkou porušení zásady *ne bis in idem* musel ÚOHS vypořádat například v případě ABB Management Services Ltd. a další - S 222/06, který bude podrobněji popsán v kapitole 5.2.3 a svým způsobem taktéž v případě ČESKÝ TELECOM I. Ač se v případě ČESKÝ TELECOM I nejednalo o souběžnou aplikaci komunitárního a českého práva a přestože předseda Úřadu použil argumentaci o odlišnosti objektů nadbytečně,⁶⁹ což mu

⁶⁷ zejm. rozhodnutí ESD ze dne 7. 1. 2004 ve spojených věcech C 204,205,211,213,217 a 219/00 Aalborg Portland a další v. Komise

⁶⁸ rozhodnutí ESD ve věci W. Wilhelm v. Bundeskartellamt ze dne 13. 2. 1969, C 14/68 – odst. 3

⁶⁹ A to vzhledem k tomu, že v předchozím řízení, vedeném podle českého zákona, nedošlo k meritornímu rozhodnutí a bylo zastaveno jen proto, aby mohlo být znovu zabájeno podle čl. 82 Smlouvy, jak bylo popsáno výše v kapitole 2.2.3.1.

také následně vytknul soud zabývající se správní žalobou proti rozkladovému rozhodnutí, odpovídá odůvodnění oprávněnosti paralelních řízení použité Úřadem výše popsanému evropskému trendu. Předseda Úřadu dospěl k závěru, že definujeme-li objekt deliktu jako právem chráněný zájem, „k jehož ochraně je soutěžněprávní materie určena, pak objektem správního deliktu postihovaného vždy na základě české vnitrostátní úpravy zákona o ochraně hospodářské soutěže bude „pouze“ zájem na ochraně hospodářské soutěže či svobodná soutěž jako taková, kdežto objektem jednání postihovaného na základě komunitární soutěžní úpravy...bude obchod mezi členskými státy, když zájem na ochraně hospodářské soutěže na společném trhu bude objektem vedlejším...totožnost skutku v takovém případě není dána.“⁷⁰

2.2.4.2 Kolize sankcí uložených komunitárním orgánem a orgánem nečlenského státu

S neustále se rozšiřujícím počtem zemí, které stíhají porušení pravidel hospodářské soutěže, a vzhledem k pokračujícímu trendu globalizace obchodních transakcí, vzrůstá i počet situací, kdy jsou na jedno jednání s komunitárním prvkem kromě pravidel komunitárních aplikována i soutěžněprávní pravidla jednoho či více států, které nejsou členy EU. Přes snahy takovým situacím předcházet a/nebo je řešit koordinovaně na bilaterální, multilaterální či dokonce globální úrovni, jejichž rozbor je předmětem třetí a čtvrté části této práce, končí řada z takových souběhů uložením několika sankcí stejné společnosti (resp. stejné skupině společností) za „stejně“ jednání. Postižené společnosti se pochopitelně takovému výsledku snaží v později vedených řízeních zabránit dovoláváním se mimo jiné právě možného porušení zásady *ne bis in idem* vícerym trestáním. Jejich argumenty však prozatím zůstávají orgány EU většinou nevyslyšeny, a to zejména s poukazem na výše zmiňovanou odlišnost objektů řízení.

⁷⁰ Rozhodnutí předsedy ÚOHS z 24. 11. 2005, č.j. R 8/2005 – str. 25

Otázkou, zda v řízení vedeném poté, co společnost Boehringer Mannheim GmbH již byla pokutována ve Spojených státech, má (resp. může) být předchozí pokuta započtena oproti pokutě udělené Komisí, se ve stejnojmenném případě⁷¹ zabýval ESD již na počátku 70. let, i když ji s obecnou platností nevyřešil. Zatímco v intrakomunitárních vztazích považoval zohlednění předchozí pokuty za stejné jednání za samozřejmé, ve vztahu k jednání postiženému orgány USA naopak shledal, že se od jednání postihovaného Komisí lišilo jak v objektu, tak v geografickém vymezení, a uzavřel, že k zápočtu není důvod.

Komplexněji k vyřešení nastolené otázky ESD přistoupil až v případě SGL Carbon AG v. Komise,⁷² dodávaje, že otázka, zda je Komise povinna započíst trest udělený orgány nečlenského státu za stejné jednání, jím do té doby nebyla zodpovězena, vyjádřil se zatím totiž pouze v tom smyslu, že identičnost faktů tvrzených Komisí a orgánem nečlenského státu je v takovém případě nezbytnou podmínkou zápočtu. K možnosti identičnosti ve vztazích mezi Společenstvím a nečlenským státem se ESD vyjádřil skepticky, s tím, že “vzhledem ke specifické povaze právních zájmů chráněných na komunitární úrovni se může přístup Komise při posuzování předmětného jednání výrazně lišit od přístupu orgánů nečlenských států.”⁷³

Soud dále konstatoval, že “neexistuje žádný princip mezinárodního práva veřejného bránící veřejným entitám různých států, včetně soudů, aby vedly řízení a usvědčily stejnou fyzickou nebo právnickou osobu na základě stejných skutečností, na jejichž základě již proti této osobě bylo vedeno řízení v jiném státě. Neexistuje ani žádná mezinárodněprávní úmluva ukládající Komisi zohlednit při stanovování výše pokut...pokuty udělené orgány nečlenských států

⁷¹ rozhodnutí ESD ze dne 14. 12. 1972 ve věci Boehringer Mannheim GmbH v. Komise, č. C 7/72

⁷² rozhodnutí ESD ze dne 29. 6. 2006 ve věci SGL Carbon AG v. Komise, C 308/04

⁷³ tamtéž – odst. 31

podle jejich soutěžního práva.”⁷⁴ Odvolatel neuspěl u Soudu ani s poukazem na principy proporcionality a spravedlnosti, když byl Soudem poučen, že záleží pouze a jenom na uvážení Komise, zda vezme v potaz a zohlední ve svém rozhodování existenci pokut udělených orgány nečlenského státu. “Ačkoliv tedy nemůže být vyloučeno, že Komise může zohlednit předchozí pokuty udělené orgány nečlenských států, není povinna tak učinit.”^{75 76}

2.3 Spojování soutěžitelů – až na výjimky podle jednoho práva

Jurisdikční situace je ve srovnání s problematikou kartelů a dominance přece jen jednodušší u spojování soutěžitelů, kde platí, že až na výjimky je posuzováno buď Komisí podle komunitárního práva nebo jedním či více národními soutěžními orgány podle práva národního. Jen výjimečně dochází k tomu, že řízení je vedeno paralelně Komisí a národním orgánem. Základním mezníkem mezi pravomocí Komise a národních orgánů je překročení kvalifikovaného objemu transakce dosažením komunitární dimenze. Pro úplnost je třeba dodat, že rozdělení pravomocí v rámci EU nebrání vedení dalších řízení o stejném spojení orgány nečlenských států.

V následujících kapitolách jsou popsány základní principy určování jurisdikce při posuzování spojení soutěžitelů, vyplývající přímo z Nařízení o fúzích. Podrobnosti a praktické aspekty spolupráce Komise a národních orgánů při řešení jurisdikčních otázek jsou upraveny zejména v Sdělení Komise o postupování případů ohledně spojování podniků 2005/C 56/02.

⁷⁴ tamtéž – odst. 34

⁷⁵ tamtéž – odst. 36

⁷⁶ K této problematice viz např. také případ Soudu prvního stupně ze dne 27. 9. 2006 ve věci *Roquette Frères SA v. Komise*, č. T-322/01 – odst. 270 - 292

2.3.1 Komunitární dimenze jako základní vodítko

Podle tzv. „one-stop-shop“ principu mají být, až na výjimky, Komisí podle komunitárního práva posuzována všechna spojení s významem pro celé Společenství neboli s tzv. komunitární dimenzí. Spojení má komunitární dimenzi, pokud:⁷⁷

- celkový celosvětový obrat všech dotčených podniků přesahuje 5 miliard EUR a zároveň obrat každého z nejméně dvou dotčených podniků dosažený v rámci Společenství přesahuje 250 milionů EUR, pokud žádný z dotčených podniků nedosáhne více než dvou třetin svého celkového obratu v rámci Společenství v jednom členském státě; nebo
- celkový celosvětový obrat všech dotčených podniků přesahuje 2,5 miliard EUR, zároveň celkový obrat všech dotčených podniků přesahuje alespoň ve třech členských státech 100 milionů EUR, zároveň celkový obrat každého z nejméně dvou dotčených podniků přesahuje v každém z takových nejméně tří členských států 25 milionů EUR a zároveň celkový obrat každého z nejméně dvou dotčených podniků dosažený v rámci Společenství přesahuje 100 milionů EUR, opět však pouze tehdy, pokud žádný z dotčených podniků nedosáhne více než dvou třetin svého celkového obratu v rámci Společenství v jednom členském státě.

2.3.2 Pravomoc Komise i při nedosažení komunitární dimenze

Je však také možné, aby spojení bylo posuzováno Komisí i přesto, že komunitární dimenzi nemá. Může se tak stát na základě žádosti spojujících se podniků ještě před notifikací spojení nebo žádosti členského státu po notifikaci.

⁷⁷ nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků – čl. 1 odst. 2

2.3.2.1 Postoupení případu Komisi před notifikací – čl. 4 odst. 5 Nařízení o fúzích

„Nemá-li příslušná koncentrace komunitární dimenzi, je třeba posoudit notifikační kritéria jednotlivých členských států a na jejich základě zjistit, v kolika členských státech by příslušná transakce podléhala notifikaci. Jedná-li se o tři a více členských států, přichází v úvahu přenesení jurisdikce na Komisi (byť nejsou dosažena obrátová kritéria čl. 1 Nařízení o fúzích) na základě žádosti příslušného podniku, budou-li s tím jinak příslušné národní soutěžní úřady souhlasit.“⁷⁸

Spojující se podniky takto žádají Komisi o převzetí řízení již v přednotifikační fázi. Komise se následně prostřednictvím ECN obrací na členské státy, aby s takovým postupem případně vyjádřily nesouhlas. Učiní-li tak alespoň jeden z nich, případ nebude postoupen. Souhlasí-li s postoupením všechny členské státy, resp. se k věci nevyjádří, má se za to, že spojení má význam pro celé Společenství a musí být oznámeno Komisi.⁷⁹ Komise pak celé spojení posuzuje podle komunitárního práva a na rozdíl od postupu podle čl. 22 Nařízení o fúzích nemůže žádnou jeho část ponechat k posouzení členskými státy.

2.3.2.2 Postoupení případu Komisi po notifikaci – čl. 22 Nařízení o fúzích

Na základě čl. 22 Nařízení o fúzích se na Komisi může obrátit jeden nebo více členských států a požádat ji o přezkoumání již notifikovaného spojení, které sice nemá význam pro celé Společenství, ale ovlivňuje obchod mezi členskými státy a hrozí zásadně narušit hospodářskou soutěž na území členského státu nebo států, které žádost podávají.⁸⁰ Toto je v ZOHS provedeno v § 16 odst. 4.

⁷⁸ J. Munková, P. Svoboda a J. Kindl: Soutěžní právo, C. H. Beck, Praha 2006 – str. 307

⁷⁹ nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků – čl. 4 odst. 5

⁸⁰ tamtéž – čl. 22 odst. 1

V případě, že Komise shledá, že výše uvedené podmínky jsou splněny, může rozhodnout, že spojení přezkoumá. Neučiní-li tak výslovně v Nařízení o fúzích specifikované lhůtě, má se za to, že přijala rozhodnutí o přezkoumání spojení v souladu se žádostí.⁸¹ Iniciativa může také již od začátku vycházet od Komise, která je oprávněna vyzvat členský stát, aby podal výše popsanou žádost o převzetí věci.⁸²

Specifikem převzetí podle čl. 22 je to, že Komise šetří případ jménem žádajících států a že tak členské státy, které o posouzení případu Komisí nepožádaly (nebo se k žádosti nepřipojily), mohou spojení i nadále posoudit podle svého práva.⁸³

2.3.3 Pravomoc členských států i přes dosažení komunitární dimenze a sdílená pravomoc s Komisí

Zrcadlově k situacím popsaným v předchozí kapitole 2.3.2 dochází i k situacím opačným, kdy posouzení spojení zůstává zcela či částečně na orgánech členských států i při dosažení komunitární dimenze.

2.3.3.1 Postoupení případu národnímu orgánu před notifikací – čl. 4 odst. 4 Nařízení o fúzích

Spojující se podniky mohou i přes existenci komunitárního prvku ještě před notifikací požádat Komisi o postoupení posouzení spojení jednomu či více členským státům s tím, že spojení může zásadně narušit hosp. soutěž na trzích v rámci takových států, které vykazují všechny znaky samostatných trhů a mělo by proto být přezkoumáno zcela nebo zčásti, těmito členskými státy.⁸⁴

⁸¹ tamtéž – čl. 22 odst. 3

⁸² tamtéž – čl. 22 odst. 5

⁸³ tamtéž – čl. 22 odst. 3 a Sdělení Komise o postupování případů ohledně spojování podniků 2005/C 56/02 – odst. 50

⁸⁴ nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků – čl. 4 odst. 4

Jestliže členské státy nevyjádří svůj nesouhlas, může Komise rozhodnout o postoupení celého případu nebo jeho části příslušným orgánům daných členských států za účelem použití vnitrostátních právních předpisů.⁸⁵ Žádající strany však musí prokázat, že geografický trh, na němž je transakcí hospodářská soutěž narušena, je svým rozsahem celostátní nebo omezenější než celostátní.⁸⁶

2.3.3.2 Postoupení případu národnímu orgánu po notifikaci – čl. 9 Nařízení o fúzích

Ani po notifikaci Komisi není vyloučeno, aby se posouzení spojení „vrátilo“ na národní úroveň. Může se tak stát na základě čl. 9 Nařízení o fúzích, když členský stát z vlastního popudu nebo na základě výzvy Komise tuto informuje, že a) spojení hrozí zásadně narušit hospodářskou soutěž na trhu v rámci členského státu, který vykazuje všechny znaky samostatného trhu, nebo b) spojení narušuje hospodářskou soutěž na trhu v rámci členského státu, který vykazuje všechny znaky samostatného trhu a který netvoří podstatnou část společného trhu.⁸⁷

Usoudí-li Komise, že je alespoň jedno z kritérií ad a) a/nebo b) splněno, může se v případě splnění kritéria a) rozhodnout, zda se i přesto bude případem zabývat sama nebo postoupí celý případ či jeho část příslušnému orgánu členského státu, zatímco v případě splnění kritéria b) tuto diskreci nemá a musí případ postoupit.⁸⁸ Možnost i jenom částečného postoupení případu Komisi členskému státu podle čl. 9 Nařízení o fúzích byla potvrzena i Soudem první

⁸⁵ tamtéž

⁸⁶ Sdělení Komise o postupování případů ohledně spojování podniků 2005/C 56/02 – odst. 18

⁸⁷ nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků – čl. 9 odst. 2

⁸⁸ tamtéž čl. 9 odst. 3 a Sdělení Komise o postupování případů ohledně spojování podniků 2005/C 56/02 – odst.

instance, který takový postup shledal v souladu s komunitárním právem, a to i když by vedl k dosažení neslučitelných rozhodnutí.⁸⁹

2.3.3.3 Další oprávnění čl. států k posouzení spojení s komunitární dimenzí podle vnitrostátních předpisů – čl. 21 odst. 4 Nařízení o fúzích a čl. 296 SES

Přestože obecně platí, že členské státy nesmí použít své vnitrostátní právní předpisy pro hospodářskou soutěž na jakékoliv spojení, které má význam pro celé Společenství,⁹⁰ mohou členské státy nehledě na tento zákaz přijmout přiměřená opatření k ochraně oprávněných zájmů, jiných než těch, které jsou vzaty do úvahy Nařízením o fúzích a které jsou slučitelné s obecnými zásadami a jinými ustanoveními práva Společenství.⁹¹

Bez dalšího jsou za takové oprávněné zájmy považovány bezpečnost, pluralita médií a pravidla obezřetnostního dohledu, zatímco případné další zájmy by musely být dotčeným členským státem sděleny Komisi a musely by jí být uznány po posouzení z hlediska slučitelnosti s obecnými zásadami a dalšími ustanoveními práva Společenství.⁹² Při existenci těchto oprávněných zájmů jsou členské státy oprávněny koncentraci posoudit podle svého vnitrostátního práva a zcela ji zablokovat, popř. omezit, a to i přes povolující rozhodnutí Komise.

Pro úplnost je pak třeba výčet jurisdikčních pravidel v oblasti povolování koncentrací uzavřít zmínkou o čl. 296 SES, podle kterého „vnitrostátní úprava může přijít navíc ke slovu i v případě ochrany základních bezpečnostních zájmů státu souvisejících se zbraněmi, municí či válečným materiálem.“⁹³ Konkrétně je

⁸⁹ L. Ritter, W. D. Braun: *European Competition Law, A practitioner's Guide*, Kluwer Law International, Hág 2005, str. 81 – viz např. rozhodnutí Soudu první instance ve věci *Royal Philips Electronics – SEB/Moulinex* ze dne 3. 4. 2003, č. T 119/02

⁹⁰ nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků – čl. 21 odst. 3

⁹¹ tamtéž – čl. 21 odst. 4

⁹² nařízení Rady (ES) č. 139/2004, o kontrole spojování podniků – čl. 21 odst. 4

⁹³ J. Munková, P. Svoboda a J. Kindl: *Soutěžní právo*, C. H. Beck, Praha 2006 – str. 300

toto pravidlo zakotveno v odst. 1 písm. b) čl. 296 SES a jeho použití je podmíněno tím, že opatření, která členský stát k ochraně svých bezpečnostních zájmu přijme, nepříznivě neovlivní podmínky hospodářské soutěže na společném trhu s výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.

3 Extrateritoriální aplikace soutěžního práva ES

3.1 Extraterritorialita

“Podle mezinárodního práva je všeobecně uznáváno právo státu vykonávat jurisdikci nad jednáními, ke kterým dochází na jeho území a nad chováním jeho příslušníků v zahraničí, včetně společností založených podle jeho práva.”⁹⁴ “Jurisdikce může být založena na několika skutečnostech. Patří k nim teritorialita, státní příslušnost, pasivní personalita, státní bezpečnost (princip ochrany) a princip účinků. Z těchto pěti skutečností se mezinárodního vynucování soutěžního práva týkají zejména princip teritoriality a účinků.”⁹⁵ Právě použití principu teritoriality v oblasti soutěžního práva může často vést k tomu, že daný stát nebude schopen zasáhnout proti jednání, které se odehrává za jeho hranicemi, ale má dopady i na jeho území/subjekty.

V podobných situacích se státy někdy uchylují k aplikaci jejich práva i na subjekty nacházející se na území jiných států. Tento přístup se nazývá extrateritoriální aplikace práva. V podstatě se jedná o “aplikaci práva státem na jednání cizích státních příslušníků, které se celé nebo zčásti odehrává mimo území daného státu.”⁹⁶ EU pak extraterritorialitu definuje jako “pojem běžně používaný k označení výkonu jurisdikce suverénním státem nad cizími státními příslušníky ohledně jednání, ke kterým došlo mimo území daného státu. S určitými omezeními je možné prohlásit, že EU aplikuje svá soutěžní pravidla

⁹⁴ I. Brownlie: *Principles of Public International Law*, Clarendon Press, Oxford 1998

⁹⁵ K. C. Kennedy: *Competition Law and the World Trade Organisation: the Limits of Multilateralism*, Sweet and Maxwell, London 2001 – str. 22

⁹⁶ T. Kojima: *International Conflicts over the Extraterritorial Application of Competition Law in a Borderless Economy*, Weather head Center for International Affairs, Harvard 2001 – str. 2

extraterritoriálním způsobem, když postupuje v souladu s principem účinků (effects doctrine).”⁹⁷

Situace s extraterritoriálním prvkem vznikají v celé řadě oblastí. Za všechny uvedme například politická a bezpečnostní opatření, ekonomické sankce či zahraniční investice. “V oblasti veřejného hospodářského práva se extraterritoriální jurisdikce začíná objevovat až v nedávné době, a to zejména v oblasti regulace soutěže, jako je např. kartelové právo či právo fúzí, a v oblastech týkajících se kontroly těch nejcitlivějších ekonomických aktivit, jako např. nakládání s cennými papíry a strategickým zbožím či zbožím dvojího užití, stejně jako v právu mezinárodního obchodu...”⁹⁸ Extraterritoriální jurisdikce se, na rozdíl od principu teritoriality, často stává předmětem sporů mezi státy a vyvolává řadu otázek týkajících se mimo jiné právních limitů tohoto přístupu z pohledu mezinárodního práva nebo jeho ekonomické výhodnosti.

Cílem této práce není zabývat se detailně teoretickými aspekty extraterritoriality. Nás budou zajímat hlavně její praktické dopady na jednu z nejkontroverznějších oblastí jejího využití – soutěžní právo, konkrétně pak na soutěžní právo ES. Ale ještě než se dostaneme k hodnocení přístupu EU k extraterritorialitě v oblasti soutěžního práva a abychom si udělali jasnější představu o vývoji tohoto institutu, musíme se na chvíli přenést do Spojených států amerických začátku minulého století. Konkrétně pak do roku 1909, kdy americký Nejvyšší soud zamítl v případě *American Banana*⁹⁹ žalobu americké společnosti obchodující s banány v Kostarice, že žalovaný (taktéž americký

⁹⁷ Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002 – str. 19

⁹⁸ W. Meng: *Extraterritoriale Jurisdiktion im öffentlichen Wirtschaftsrecht*, Springer Verlag, Berlin 1994 – str. 744

⁹⁹ *American Banana Co. v. United Fruit Co.*, 213 US 347 (1909)

obchodník banány v Kostarice) porušil Shermanův zákon¹⁰⁰ z roku 1890 tím, že se dopustil zakázaných soutěžních praktik na kostarickém trhu s banány.

V tomto případě Nejvyšší soud Spojených států poprvé posuzoval možnost extrateritoriální aplikace soutěžního práva USA. Dospěl k závěru, že soudy Spojených států nemají pravomoc o tvrzeném porušení Shermanova zákona rozhodovat, protože k žalovanému jednání nedošlo na území USA. Jasně to vyjádřil soudce Holmes, když řekl, že “soulad jednání s právem či jeho protiprávnost může být posouzena pouze právním systémem státu, kde k němu došlo.”¹⁰¹ Podle tehdejšího názoru Nejvyššího soudu byl zájem na aplikaci soutěžního práva na aktivity odehrávající se mimo území Spojených států převážen zájmem na zachování principu uznání (comity principle),¹⁰² a Shermanův zákon proto nemohl být aplikován na jednání odehrávající se mimo území státu, a to i když všemi jeho aktéry byly americké společnosti. Jinými slovy byl uplatněn princip teritoriality ve svém klasickém významu (srov. s dnes uznávaným principem účinků – viz dále).

Důležitým milníkem na cestě k širšímu uznání extrateritoriální aplikace národního práva jako legitimního prostředku řešení některých situací s mezinárodním prvkem bylo rozhodnutí Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti ve známém případě Lotus ze dne 7. 9. 1927, ve kterém se soud vyjádřil k oprávněnosti výkonu turecké jurisdikce nad francouzským lodním kapitánem. Soud sice potvrdil obecnou platnost principu teritoriality, zároveň však dospěl k závěru, že mezinárodní právo neobsahuje obecný zákaz toho, aby státy rozšiřovaly aplikaci jejich práva a jurisdikci jejich soudů na osoby, majetek

¹⁰⁰ The Sherman Antitrust Act, který byl přijat Kongresem v roce 1890, zakazuje kartely a ‘nelegální’ monopoly, neboli monopoly, které prokazatelně zneužívají svého postavení k likvidaci konkurence

¹⁰¹ W. Sugden: Global Antitrust and the Evolution of an International Standard, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 2002, Vol 35: 989 – str. 1005

¹⁰² Koncept principu uznání (comity) spočívá v tom, že každý stát by měl při aplikaci svých právních předpisů brát vždy v potaz zájmy ostatních států a dopad aplikace jeho předpisů na tyto zájmy. – tamtéž – str. 1006

a jednání mimo jejich území, naopak jim v tomto směru nechává značnou volnost, která je pouze v některých případech omezena imperativními normami.¹⁰³

„Tento přístup Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti podle všeho posloužil americkému soudci Learnedu Handovi jako základ pro rozhodnutí v případě Alcoa¹⁰⁴, jímž soud shledal po právu rozšíření účinnosti Shermanova zákona na aktivity cizinců mimo území USA, které však měly účinky nebo důsledky uvnitř Spojených států.“¹⁰⁵ Přístup soudu v tomto případě tak byl zcela odlišný než v případě American Banana. Kanadská společnost Aluminium Limited byla dceřinou společností společnosti Alcoa. Podílela se na kartelových dohodách o fixaci cen hliníku spolu s řadou francouzských, německých, britských a švýcarských společností. Kartel vznikl v roce 1931 založením společnosti podle švýcarského práva, která začala vykupovat vyprodukovaný hliník, a spočíval v regulaci cen a zavedení kvót, jejichž překročení bylo trestáno pokutami placenými švýcarské společnosti. Trh USA zpočátku nebyl součástí tohoto systému, což se změnilo v roce 1936, kdy také příslušné americké úřady zasáhly a kartel zakázaly.

Odvolací soud¹⁰⁶, ke kterému se tento případ dostal, ve svém rozhodnutí “konečně uznal princip extraterritoriality jako základ jurisdikce USA v případech mezinárodních kartelů.”¹⁰⁷ Tím, že uznal za ustálené “právo každého státu postihovat i osoby, které nejsou jeho příslušníky, za jednání mimo jeho hranice,

¹⁰³ Rozhodnutí Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti v případě Lotus ze dne 7. 9. 1927, rozhodnutí č. 9, zveřejněno ve sborníku rozhodnutí SDMS, série A, č. 10

¹⁰⁴ United States v. Aluminum Co. of America (Alcoa), 148 F.2d 416 (2d Cir. 1945)

¹⁰⁵ P. S. Rao: Exterritorial application of national legislation, Yearbook of the International Law Commission 1993, Volume II, Part One – str. 239

¹⁰⁶ The Court of Appeal for the Second Circuit

¹⁰⁷ M. Schirmer: Die Konkretisierung des Auswirkungsprinzips im internationalen Kartellrecht, Peter Lang, Frankfurt nad Mohanem 1998 – str. 102

keré má postižitelné následky na jeho území,”¹⁰⁸ se tento soud zcela odvrátil od dřívějšího “American Banana” pravidla a položil základy právě principu účinků, tedy účinků jednání v zahraničí na území USA. Tento přístup byl poté mnohými kritizován, zejména jako odporující pravidlům mezinárodního práva veřejného, a jeho uplatňování bylo příčinou řady diplomatických i jiných protestů. “Nicméně soudy USA nepřestaly od případu Alcoa nové jurisdikční pravidlo principu účinků používat.”¹⁰⁹

3.2 Princip účinků – pohled USA a EU

Skutečnost, že se extrateritoriální doktrína založená na principu účinků postupně stává uznávaným pravidlem mezinárodního soutěžního práva, však neznamená, že by se přestala vyvíjet, a to ať ve Spojených státech, nebo jinde. V roce 1982 byl na principu účinků, modifikovaném jeho výkladem v případě Timberline,¹¹⁰ přijat v USA Foreign Trade Antitrust Act, který mimo jiné stanovil, že “aby bylo možné vykonávat jurisdikci nad zahraničním obchodem nebo jednáním, které se odehrává zcela v zahraničí, musí mít taková činnost ‘přímý, podstatný a přiměřeně předvídatelný dopad’ na obchod USA.”¹¹¹ Jednalo se na jedné straně o další zdůraznění role principu uznání a míry, v jaké zahraniční jednání musí ovlivnit USA, na druhé straně však zároveň také o

¹⁰⁸ tamtéž – str. 103

¹⁰⁹ T. Kojima: International Conflicts over the Extraterritorial Application of Competition Law in a Borderless Economy, Weather head Center for International Affairs, Harvard 2001 – str. 4

¹¹⁰ Timberline Lumber Co. v. Bank of America, 549 F.2d 597 (9th Cir. 1976) – v tomto případě soud dospěl k tzv. ‘jurisdictional rule of reason’, tedy jakémusi pravidlu rozumného posouzení při stanovení jurisdikce. To znamená, že soud musí při provádění analýzy účinků ve smyslu případu Alcoa jednak bezpečně zjistit, zda došlo ke skutečné újmě, a jednak vzít v úvahu princip uznání (comity), tedy zvážit např. míru rozporu se zahraničním právem či politikou; příslušnost stran; sídla a hlavní místa činnosti aktérů; význam dopadů na Spojené státy ve srovnání s dopady jinde; do jaké míry se jedná o úmysl poškodit nebo ovlivnit americký obchod; či předvídatelnost takového dopadu. - W. Sugden: Global Antitrust and the Evolution of an International Standard, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 2002, Vol 35: 989 – str. 1007

¹¹¹ tamtéž

rozšíření možností extraterritoriální aplikace soutěžního práva, neboť k takovému jeho použití měl nadále postačovat dopad na americký obchod, nikoliv již nezbytně také na spotřebitele.

Pravidlo rozumnosti (jinak také vyvažovací test) zavedené soudem v případě *Timberline*, modifikující čistý princip účinků, je zakotveno i v Pokynech pro vynucování soutěžního práva v mezinárodních operacích¹¹² vydaných americkým Ministerstvem spravedlnosti (DOJ) a Federální obchodní komisí (FTC) v dubnu 1995. Je v nich uvedena řada faktorů, které mají být brány v úvahu při řešení takových případů, jako např. jaký význam mělo pro posuzované porušení předpisů jednání na území Spojených států ve srovnání s jednáním v cizině; existence nebo neexistence úmyslu poškodit americké spotřebitele, trhy či vývozy; míra rozporu se zahraničním právem; efektivnost zahraničního vynucování práva ve srovnání s americkým.¹¹³

K dokončení stručného přehledu vývoje principu účinků v USA je ještě třeba zmínit rozhodnutí v případě *Hartford Fire*,¹¹⁴ které naopak opět posílilo původní pojetí principu účinků "bez přívlastků" omezením role *Timberline* analýzy zdůrazňující princip uznání a vyzdvihlo význam amerických soutěžních zájmů.

S postupem času a s narůstajícím počtem soutěžních případů s mezinárodním prvkem si i ostatní státy začaly uvědomovat, že při neexistenci funkčního mezinárodního systému soutěžního práva si budou muset samy vytvořit mechanismy k řešení takových situací. A tak stejnou rychlostí, jakou ubývaly protesty proti přístupu Spojených států, se začala v té či oné podobě

¹¹² Antitrust Enforcement Guidelines for Int. Operations-<http://www.usdoj.gov/atr/public/guidelines/internat.htm>

¹¹³ tamtéž

¹¹⁴ *Hartford Fire Ins. Co. v. California*, 509 US 764 (1993) – v tomto případě soud dospěl k názoru, že princip uznání má být zvažován pouze v případech, kdy se jedná o 'skutečný konflikt' mezi americkým a zahraničním právem

rozšiřovat doktrína extraterritoriality založená na principu účinků. Celkem pochopitelně byl první na řadě nejdůležitější partner USA, tedy Evropská unie.

Ustanovení Římské smlouvy týkající se hospodářské soutěže¹¹⁵ explicitně neurčují územní rozsah jejího působení. "Široké pojmy těch dvou článků jsou Komisí vykládány tak, že se vztahují na všechny soutěžitele, jejichž jednání nebo smlouvy naplňují uvedený jurisdikční test, tedy, že ovlivňují obchod Společenství nebo obchod mezi členskými státy a jejich cílem nebo následkem je omezení soutěže v rámci Společenství."¹¹⁶ Můžeme dokonce říci, že Komise v podstatě přijala princip účinků a opakovaně ho použila ve svých rozhodnutích. Situace však není tak jednoznačná, jak by se mohlo zdát, protože nesmíme opomenout roli Evropského soudního dvora. Jeho prvním zásadním rozhodnutím týkajícím se extraterritoriální aplikace soutěžního práva Společenství byl případ *Dyestuffs*¹¹⁷ v roce 1972.

Ale ještě než se budeme podrobněji věnovat velmi zajímavé judikatuře ESD a EK, podívejme se, jak EU definuje princip účinků dnes: "Podle tohoto principu se domácí soutěžní zákony vztahují na zahraniční společnosti – ale také na domácí společnosti se sídlem mimo území státu, pokud jejich chování nebo transakce vyvolají 'účinky' na domácím území. 'Národnost' společností je pro účely vynucování soutěžního práva bezvýznamná a princip účinků se vztahuje na všechny společnosti bez ohledu na jejich příslušnost."¹¹⁸ Pomůže nám to při sledování vývoje přístupu výše zmíněných institucí k této otázce.

¹¹⁵ zejména články 81 a 82

¹¹⁶ D. G. Goyder: *EC Competition Law*, Clarendon Press, Oxford 1998 – str. 545

¹¹⁷ Případ 48/69 *Imperial Chemical Industries Ltd. v Komise ES*

¹¹⁸ *Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002 – str. 16*

3.3 Důležité případy v ES/EU

3.3.1 Dyestuffs

Toto byl první případ, kdy Komise postupovala více či méně "Alcoa" způsobem. Uložila pokuty za kartelovou dohodu o cenách deseti významných světových producentů barev. Společnost ICI¹¹⁹ byla obviněna z dávání pokynů o cenách své 100% dceřiné společnosti založené v Belgii, ačkoliv sama v EU přítomna nebyla a ani se Společenstvím neobchodovala. Podle Goydera "spočívala argumentace Komise ve prospěch uložení pokuty ICI na třech různých, i když spolu navzájem souvisejících základech: za prvé, ICI se svým jednáním, tedy dáváním takových pokynů své dceřiné společnosti, vlastně sama podílela na kartelových praktikách, když se svou dceřinou společností zacházela tak, jako kdyby to byl jen zprostředkovatel společnosti mateřské. Za druhé, Komise tvrdila, že ICI byla přítomna ve Společenství díky korporátní kontrole, kterou byla oprávněna nad svou dceřinou společností vykonávat (tzv. 'group economic unit' argument). Třetím základem bylo, že jednání ICI mělo v každém případě dopady na společném trhu."¹²⁰

Rozhodnutí Komise bylo následně napadeno před Evropským soudním dvorem pro nedostatek jurisdikce. Generální advokát se trochu překvapivě přiklonil pouze k třetímu argumentu Komise a stanovil tři podmínky pro použití principu účinků. Byly v podstatě totožné s těmi, které už známe z amerického Foreign Trade Antitrust Act z roku 1982, účinky tedy podle něj musí být a) přímé a okamžité, b) přiměřeně předvídatelné a c) podstatné.

ESD byl jako obvykle velmi opatrný při formulaci svých argumentů a své rozhodnutí založil v podstatě na argumentu 'group economic unit'. Dospěl k závěru, že "samotný fakt, že dceřiná společnost je samostatnou právníkou

¹¹⁹ Imperial Chemical Industries Ltd.

¹²⁰ D. G. Goyder: EC Competition Law, Clarendon Press, Oxford 1998 – str. 548

osobou není dostačující k vyloučení možnosti připsat její jednání mateřské společnosti...Z pohledu jednoty skupiny takto vytvořené je možné za určitých okolností přičíst chování dceřiných společností jejich společnosti mateřské...Tak tomu může být zejména v případě, že ačkoliv je daná dceřiná společnost samostatnou právnickou osobou, nerozhoduje se o svém chování na trhu nezávisle, nýbrž pouze vykonává pokyny dávané jí společností mateřskou.”¹²¹

Rozhodnutí Soudu v této věci bylo napadáno i přesto, že soud zcela nepřijal ani argumentaci Komise ani generálního advokáta a jeho rozhodnutí nebylo zdaleka tak radikální, jak za daných okolností býti mohlo. Britská vláda se tak například domnívala, že “přičítání jednání dceřiné společnosti, byť i stoprocentní, společnosti mateřské je nepřipustným popřením jejího samostatného právního postavení: podle mínění vlády Spojeného království nebylo v žádném případě možné postihnout ICI za jednání její, byť i stoprocentní, dceřiné společnosti na Kontinentu.”¹²²

3.3.2 Aluminium imports

Již blíže k dnešnímu vnímání oprávněnosti extraterritoriální aplikace soutěžního práva byla argumentace Komise na podporu její pravomoci aplikovat komunitární soutěžní právo v případě dovozů hliníku z východní Evropy, tzv. Aluminium imports, použitá v rozhodnutí 85/206/EEC z 19. 12. 1984. V případě Komise přezkoumávala jednání společností podílejících se na zakázaných dohodách o dovozu hliníku ze zemí bývalého východního bloku (včetně Československa) do Společenství. Vybrané západní společnosti odebíraly hliník od východoevropských organizací zahraničního obchodu a ty se na oplátku zavázaly neprodávat hliník ostatním soutěžitelům na trhu ES, EFTA, USA a jižní Ameriky.

¹²¹ Případ 48/69 Imperial Chemical Industries Ltd. v Komise ES

¹²² D. G. Goyder: EC Competition Law, Clarendon Press, Oxford 1998 – str. 549

Vůči účastníkům kartelu mimo Společenství založila Komise svou jurisdikci na dvou základech. U těch společností, které měly dceřiné společnosti uvnitř ES, neměla Komise o své příslušnosti nejmenších pochyb, když ji založila na tzv. 'group economic unit' doktríně použité v případě ICI v. Komise. Zajímavější je však argumentace na podporu druhého jurisdikčního základu, formulovaného Komisí jako „obchodování dovnitř Společenství.“¹²³

S odvoláním na rozhodnutí ESD ve věci Béguelin (C 22/1971), kde soud prohlásil, že „skutečnost, že jeden ze soutěžitelů, kteří jsou strany smlouvy, je z třetí země, neznemožňuje použití článku 85 [dnes 81], protože smlouva je uskutečňována na území společného trhu,“¹²⁴ Komise seznala, že při splnění podmínky významného vlivu na obchod mezi členskými státy je třeba tuto argumentaci použít i na horizontální dohody, kdy někteří jejich účastníci jsou ze Společenství a někteří ze třetích zemí.

Komise se vypořádala také s případnými námitkami o porušení mezinárodněprávních předpisů. Dospěla k závěru, že neexistuje žádné takové pravidlo, které by bránilo použití komunitárního práva na zkoumané dohody. Vyloučila také aplikovatelnost principu uznání s tím, že ten by musel být vzat v potaz jen v případě, že by aplikace komunitárního soutěžního práva mohla mít významný negativní dopad na takové zájmy třetího státu, že by důležitost jejich ochrany převážila nad základním zájmem Společenství, tedy zachováním nenarušené soutěže na společném trhu, jakožto nezbytného prostředku pro dosažení cílů Společenství.¹²⁵

¹²³ Rozhodnutí Komise ve věci Aluminium imports ze dne 19. 12. 1984, č. 85/206/EEC – odst. 14.6

¹²⁴ Rozhodnutí ESD ve věci Béguelin, C 22/71 – odst. 11

¹²⁵ Rozhodnutí Komise ve věci Aluminium imports ze dne 19. 12. 1984, č. 85/206/EEC – odst. 14.7

3.3.3 Wood pulp

Zásadní argumenty ve prospěch extraterritoriální aplikace komunitárního soutěžního práva pak přinesl asi nejslavnější evropský extraterritoriální případ – případ Wood pulp.¹²⁶ Velmi stručně řečeno, v tomto případě “Komise obvinila několik producentů dřevní buničiny (wood pulp) s příslušností mimo Společenství z konspirace za účelem fixování cen dřevní buničiny v Evropské unii v rozporu se soutěžním právem ES.”¹²⁷ Za účast v tomto cenovém kartelu, který ovlivňoval dvě třetiny dodávek dřevní buničiny do Společenství, Komise uložila celkem 41 subjektům pokuty. Jurisdikci Společenství odůvodnila tím, že “účinky dohod a praktik na ceny oznamované a/nebo účtované zákazníkům a na obchod s buničinou v rámci ES byl nejen podstatný, ale také zamýšlený, a byl přímým a přímým výsledkem oněch dohod a praktik.”¹²⁸ Rozhodnutí Komise bylo i tentokrát producenty buničiny soudně napadeno, s tím, že “Komise k takovému rozhodnutí neměla pravomoc, protože všechna jejich sídla byla mimo území Společenství a všechny tvrzené dohody by tak byly uzavřeny mimo Společenství.”¹²⁹ V podstatě tedy tvrdili, že Komise své rozhodnutí nesprávně postavila na principu účinků.

Tentokrát generální advokát Damon Komisi zcela podpořil, když odvolává se na případ Dyestuffs prohlásil: “Dovoluji si Soudu připomenout, že generální advokát Mayras ve svém názoru na případ Dyestuffs navrhl přijetí kritéria přímého a okamžitého, přiměřeně předvídatelného a podstatného účinku. Já s takovým řešením souhlasím a z důvodů, které on uvádí, přijímám jeho

¹²⁶ Spojené případy 89, 104, 166-117, 125-129/85 A Ahlstrom a další v. Komise ES

¹²⁷ W. Sugden: Global Antitrust and the Evolution of an International Standard, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 2002, Vol 35: 989 – str. 1010

¹²⁸ 85/202/EEC: Rozhodnutí Komise z 19. prosince 1984 vztahující se k proceduře podle článku 85 Smlouvy o založení ES (IV/29.725 - Wood pulp)

¹²⁹ D. Chalmers and E. Szyszczak: European Union Law, Volume II., Ashgate Publishing, Dartmouth 1998 – str. 540

analýzu, která v podstatě zní takto: 'Komise by zajisté byla bezmocná, kdyby čelíc kartelovým praktikám, které iniciovaly a za které odpovídají výhradně soutěžitelé mimo společný trh, byla zbavena možnosti přijmout proti nim jakékoliv rozhodnutí. To by také znamenalo vzdání se způsobu ochrany Společného trhu, nezbytného pro dosažení hlavních cílů Evropského hospodářského společenství.'"¹³⁰

Rozhodnutí Soudu v této věci mělo podobný dopad na soutěžní právo ES, jaký mělo rozhodnutí v případě Alcoa na to americké, a to přesto, že se ESD opět neodhodlal k explicitnímu přijetí principu účinků, ale spíše "oblékl svůj argument do principu teritoriality."¹³¹ Odmítnul "argument nesprávného posouzení teritoriálního rozsahu článku 85 Smlouvy a neslučitelnost rozhodnutí Komise...s mezinárodním právem veřejným"¹³² a založil svou argumentaci na tom, čemu se později začalo říkat koncept implementace.

Zde je na místě uvést některé z důležitých výroků Soudu: "Jednání producentů dřevní buničiny, pocházejících z těchto zemí, spočívající v tom, že prodávají přímo výrobcům ze Společenství a účastní se cenové soutěže s cílem získat od těchto výrobců zakázky, je soutěží na společném trhu...Z toho vyplývá, že pokud se takoví producenti dohodnou na cenách, které budou účtovat jejich zákazníkům ve Společenství, a uvedou takový kartel do života tím, že začnou skutečně prodávat za takto koordinované ceny, podílejí se tím na kartelu, který má za cíl a účinek omezení soutěže na společném trhu ve smyslu článku 85 Smlouvy...Jurisdikce Společenství nad takovým jednáním tudíž

¹³⁰ tamtéž

¹³¹ tamtéž – str. 542

¹³² Spojené případy 89, 104, 166-117, 125-129/85 A Ahlstrom a další v. Komise ES

vyplývá z principu teritoriality, jak je všeobecně v mezinárodním právu veřejném uznáván.”¹³³

“Je třeba si uvědomit, že porušení článku 85, jako například uzavření dohody, jejímž účinkem je omezení soutěže na společném trhu, spočívá v jednání, které se skládá ze dvou prvků, tedy uzavření dohody, učinění rozhodnutí či jednání ve shodě a jejich implementace. Kdyby použití zákazů stanovených soutěžním právem mělo záviset na místě, kde byla uzavřena dohoda, učiněno rozhodnutí nebo jednáno ve shodě, pak by výsledkem byl návod pro soutěžitele, jak takové zakazy snadno obejít. Rozhodujícím proto musí být místo, kde dochází k implementaci...Producenti buničiny v tomto případě implementovali jejich dohodu o cenách na Společném trhu. V tomto ohledu je bezvýznamné, zda při navazování kontaktů s kupujícími ve Společenství jednali prostřednictvím dceřiných společností, zastoupení nebo poboček ve Společenství či nikoliv...Z toho tedy plyne jednoznačný závěr, že Komise neprovedla špatné posouzení teritoriální působnosti článku 85 Smlouvy, když v tomto případě aplikovala soutěžní pravidla obsažená ve Smlouvě na soutěžitele, jejichž sídla jsou mimo Společenství...Rozhodnutí Komise tak není v rozporu ani s článkem 85 Smlouvy, ani s pravidly mezinárodního práva veřejného, na která se odvolávali žalobci.”¹³⁴

Takový přístup Soudu byl na jedné straně vnímán jako jeho selhání vyrovnat se přímočařeji s tak významným tématem, na druhé straně byl jinými považován za “potencionálně tak dalekosáhlý, že vpustil princip účinků do práva ES zadními dveřmi.”¹³⁵ ESD se každopádně velmi přiblížil principu účinků, mohli bychom dokonce – s trochou zjednodušení – říci, že i když Soud

¹³³ tamtéž

¹³⁴ tamtéž

¹³⁵ D. Chalmers and E. Szyszczak: European Union Law, Volume II., Ashgate Publishing, Dartmouth 1998 – str. 542

de iure setrval na principu teritoriality, de facto potvrdil možnost extrateritoriálního používání soutěžního práva ES, založeného na principu účinků.

Podobností a rozdíly amerického testu účinků a evropského implementačního testu se zabýval například Joseph Griffin a dospěl k závěru, že přestože tyto testy často vedou ke stejným výsledkům, rozdílné výsledky mohou být dosaženy například v případě, kdy by importní kartel amerických kupujících odmítl nakupovat zboží od prodejců z EU. V takové situaci “je pochybné, zda by bylo možno dospět k závěru, že tito kupující implementovali svoje chování uvnitř Evropské unie.”¹³⁶ Jedním z komentátorů, kteří naopak zdůrazňovali podobnost obou testů, byl bývalý Assistant Attorney General v čele soutěžního oddělení Ministerstva spravedlnosti USA Charles F. Rule, který poznamenal, že evropský implementační princip je “velmi blízký, pokud vůbec odlišitelný, tak zvanému testu účinků aplikovanému soudy USA.”¹³⁷ Pravdou ovšem také je, že důsledná aplikace principu účinků může vést nejenom k řešení problémů přeshraničního protisoutěžního chování, ale také způsobit vážné konflikty, jak se tomu stalo i v případě Boeing – McDonnell Douglas¹³⁸ z roku 1997.

3.3.4 Boeing – McDonnell Douglas

Řešení tohoto případu zůstalo na úrovni Komise (nebyl tedy přezkoumáván soudně), ale přesto, nebo možná právě proto, málem vedl k obchodní válce mezi USA a EU. Podívejme se, jak k tomu došlo a jak bylo

¹³⁶ K. C. Kennedy: *Competition Law and the World Trade Organisation: the Limits of Multilateralism*, Sweet and Maxwell, London 2001 – str. 25

¹³⁷ W. Sugden: *Global Antitrust and the Evolution of an International Standard*, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2002, Vol 35: 989 – str. 1013

¹³⁸ 97/816/EC – Rozhodnutí Komise z 30. července 1997 prohlašující spojení za slučitelné se společným trhem a s fungováním Dohody o vytvoření Evropského hospodářského prostoru, případ č. IV/M.877 – Boeing/McDonnell Douglas

nakonec nebezpečí takového výsledku zažehnáno. Boeing a McDonnell Douglas (MDD) byly obě americké společnosti působící v mnoha oblastech (komerční a vojenská letadla, obrana, rakety, vesmír, elektronické systémy a finanční služby). Jejich plánovaná fúze byla v roce 1997 přezkoumávána soutěžními orgány USA a z důvodu jejich případných dopadů na trh EU také Komisí.

V té době už měl Boeing dominantní pozici na světovém trhu velkých komerčních letadel. "Existující dominance Boeingu je způsobena jeho velkým tržním podílem (64% celosvětově), velikostí existujícího leteckého parku (60% celosvětově) a tím, že je to jediný výrobce, který nabízí kompletní rodinu letadel."¹³⁹ Toto dominantní postavení Boeingu by bylo navrhovanou fúzí významně posíleno. "Nejrychlejší posílení dominantního postavení Boeingu na trhu velkých komerčních letadel by pramenilo z růstu jeho celkového podílu na trhu z 64% na 70%...Dalším zásadním faktorem při posílení dominance Boeingu by byl růst jeho zákaznické základny z 60% na 84% světového leteckého parku...Spojený tržní podíl Boeingu a MDD na trhu EU činí zhruba dvě třetiny."¹⁴⁰

Na americké straně FTC fúzi schválila s tím, že "tržní podíl MDD je mnohem menší než podíly jeho dvou konkurentů a stále klesá, takže plánovaná fúze by mohla značně zvýšit efektivnost a zároveň zabránit rozsáhlému propouštění v leteckém průmyslu."¹⁴¹ Situace na evropské straně Atlantiku však nebyla tak snadná. Komise s fúzí v navržené podobě nesouhlasila a vydala stanovisko výhrad (statement of objections). Není pochyb o tom, že Komise měla dostatek důvodů k tomu, aby tuto fúzi zakázala, pokud by se tak rozhodla.

¹³⁹ Tiskové prohlášení Evropské Komise: The Commission clears the merger between Boeing and McDonnell Douglas under conditions and obligations, 30. 07. 1997

¹⁴⁰ tamtéž

¹⁴¹ K. J. Hamner: The Globalization of Law: International Merger Control and Competition Law in the United States, the European Union, Latin America and China, J. Transnational Law and Policy, Vol. 11: Spring 2002 – str. 395

Nakonec však zvítězily obavy z možného vážného konfliktu se Spojenými státy a Komise po konzultacích fúzi schválila s podmínkami a závazky.

Závazky k vyřešení soutěžních problémů identifikovaných Komisí zahrnovaly: “a) zrušení existujících a budoucích smluv o výhradních dodávkách, b) ‘ring-fencing’¹⁴² aktivit MDD v oblasti komerčních letadel, c) poskytnutí licencí na vynálezy ostatním výrobcům tryskových letadel, d) závazky nezneužívat své vztahy se zákazníky a dodavateli a e) závazek oznamovat každoročně Komisi projekty výzkumu a vývoje v oblasti vojenského a civilního letectví, podporované z veřejných zdrojů.”¹⁴³

Jelikož se případem Boeing - McDonnell Douglas nezabýval Soud první instance, nedošlo k posunu ve vývoji právních principů, ale přesto měl tento případ velký význam pro budoucnost. Ukázal totiž, že Komise pevně stojí za extraterritoriálním používáním soutěžního práva, ale také to, že je v případě potřeby ochotna přistoupit na kompromis. I když Komise nakonec fúzi umožnila, nezabránila tím kritice ze zámoří, která ji obviňovala z “industriální politiky preferující ‘národního šampióna’ před zásadovou aplikací principů evropského soutěžního práva.”¹⁴⁴ FTC byla zase naopak, vzhledem k její jinak velmi přísné politice, obviňována z přílišné benevolence.

Negativní aspekty případu Boeing – MDD zajímavě shrnul K. J. Hamner: “Na fúzi Boeing - MDD je možné dobře demonstrovat mnohé z velkých kontroverzí, které vznikají při extraterritoriální aplikaci soutěžního práva, když jednotlivé zainteresované instituce mohou: 1) odlišně definovat trhy, 2) odlišně

¹⁴² ring-fencing = povinné vyhrazení fondů k použití v určitém omezeném sektoru či oddělení, např. vlády, společnosti, atd. - <http://adarns.allwords.com/word-ring-fencing.html>

¹⁴³ Tiskové prohlášení Evropské Komise: The Commission clears the merger between Boeing and McDonnell Douglas under conditions and obligations, 30. 07. 1997

¹⁴⁴ T. Kojima: International Conflicts over the Extraterritorial Application of Competition Law in a Borderless Economy, Weather head Center for International Affairs, Harvard 2001 – str. 21

posoudit poměr protisoutěžních dopadů vůči zvýšené efektivitě, 3) odlišně vnímat dopady fúze na soutěžní prostředí, a 4) neshodnout se na přiměřených opatřeních. V případě Boeing byly Spojené státy připraveny odsouhlasit navrženou fúzi i kdyby měla mít podstatné protisoutěžní dopady ve světovém měřítku, a to proto, že by náklady způsobené takovými dopady postihly ve většině případů subjekty mimo USA. Fúze tak byla schválena ve jménu zájmu na zvýšení národního blahobytu v důsledku externalizace nákladů fúze a naopak internalizace mnohých jejích přínosů. Jinými slovy, vyšší ceny budou nuceni nést převážně spotřebitelé mimo USA, zatímco část výhod spojených s posílením monopolu americké společnosti bude realizována výhradně v USA, jako například zvýšené daňové příjmy a vysoká zaměstnanost.”¹⁴⁵

Na závěr je k případu Boeing - McDonnell Douglas ještě třeba dodat, že tentokrát již podstatou sporu nebyla samotná extraterritoriální aplikace soutěžního práva, jako spíše rozdílné názory na ekonomická data a posouzení dopadů fúze na jednotlivé trhy. O dva roky později se jiný případ fúze dostal opět až k Soudu první instance. Jak vyplývá i z pokračování výše zmiňované definice¹⁴⁶ pojmu princip účinků Evropskou unií, byl to případ důležitý pro jeho upřesnění, případ Gencor.¹⁴⁷

3.3.5 Gencor

Gencor Ltd., společnost založená podle práva Jihoafrické republiky, působící v odvětví nerostných surovin a kovoprůmyslu a Lonrho plc, anglická společnost působící v řadě odvětví, zejména v těžbě a kovoprůmyslu, se rozhodly získat společnou kontrolu nad společností Implants (působící v oboru

¹⁴⁵ K. J. Hamner: The Globalization of law: International Merger Control and Competition Law in the United States, the European Union, Latin America and China, J. Transnational Law and Policy, Vol. 11: Spring 2002 – str. 396

¹⁴⁶ Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002 – str. 16

¹⁴⁷ Případ T 102/96 Gencor Ltd. v. Komise ES

kovů platinové skupiny – PGM), ve které dosud společnost Gencor vlastnila 46,5% akcií, a poté jí předat výhradní kontrolu nad společností LPD, vlastněnou ze 73% společností Lonrho. Výsledkem by bylo, že “trh by už nadále nebyl zásobován třemi jihoafrickými dodavateli PGM, ale jen dvěma.”¹⁴⁸

Jihoafrický soutěžní orgán neshledal tuto fúzi jako odporující soutěžnímu právu a schválil ji. Evropská komise však “svým rozhodnutím ze dne 24. dubna 1996 prohlásila fúzi za neslučitelnou se společným trhem, protože by vedla ke kolektivnímu dominantnímu postavení nově vzniklého subjektu a společnosti Amplants na světovém trhu platiny a rhodia.”¹⁴⁹ Gencor předložil případ k rozhodnutí Soudu první instance s tím, že “nařízení č. 4064/89 reguluje pouze fúze uskutečňované na území Společenství. Komise ho nemůže aplikovat na transakci, která se týká ekonomických aktivit provozovaných v nečlenském státě a která byla schválena příslušnými orgány daného státu (v tomto případě Jižní Afriky). Proto se, Gencor argumentoval, nařízení nemůže vztahovat na fúzi, jestliže se hlavní předmět činnosti na ní zúčastněných soutěžitelů (zde těžba a zpracování PGM) nachází v Jižní Africe. Dodal také, že se princip teritoriality zákonů, jakožto základní princip mezinárodního práva, vztahuje i na Společenství.”¹⁵⁰

Podle rozhodnutí Soudu “se nařízení v souladu s jeho článkem 1 vztahuje na všechny fúze s komunitární dimenzí...” a tento článek “...nevyžaduje k tomu, aby byla fúze posouzena jako mající komunitární dimenzi, aby dotčení soutěžitelé měli svá sídla ve Společenství nebo aby výrobní aktivity, kterých se fúze týká, byly prováděny na území Společenství. Žalobce se nemůže na podporu svého výkladu teritoriálního rozsahu nařízení spoléhat na kritérium

¹⁴⁸ Tiskové prohlášení Soudu první instance: The concentration between Gencor and Lonrho is incompatible with the common market, 25. 07. 1999

¹⁴⁹ tamtéž

¹⁵⁰ tamtéž

implementace dohody s odkazem na rozsudek ve věci Wood pulp. Toto kritérium pro posouzení spojení mezi dohodou a územím Společenství nejenže žalobcův pohled na věc nepodporuje, ono ho dokonce vylučuje. Podle rozhodnutí ve věci Wood pulp je kritérium implementace naplněno už pouhým prodejem v rámci Společenství, bez ohledu na umístění zdroje dodávek a výrobních zařízení. Je nesporné, že Gencor a Lonrho prodávaly ve Společenství před fúzí a že by v tom pokračovaly i po ní. Proto Komise nepochybila ve svém posouzení teritoriálního rozsahu nařízení, když ho v tomto případě aplikovala na navrhovanou fúzi soutěžitelů, jejichž sídla a těžební a výrobní aktivity jsou umístěny mimo území Společenství.”¹⁵¹

Ohledně shody s mezinárodním právem veřejným Soud konstatoval, že “aplikace nařízení je oprávněná podle mezinárodního práva veřejného, pokud je předvídatelné, že navrhovaná fúze bude mít okamžitý a podstatný účinek ve Společenství. Je proto nezbytné posoudit, zda tato tři kritéria okamžitého, podstatného a předvídatelného účinku jsou v tomto případě splněna.”¹⁵² Poté, co tak Soud učinil a zjistil, že všechna kritéria byla splněna, mohl prohlásit, že “aplikace nařízení na navrženou fúzi byla v souladu s mezinárodním právem veřejným...z těchto důvodů Soud žalobu zamítá.”¹⁵³

Řečeno slovy Slovníku pojmů používaných v soutěžní politice EU,¹⁵⁴ “princip účinků byl přijat Soudem první instance v rozsudku ve věci Gencor, když Soud prohlásil, že aplikace nařízení o fúzích na fúzi mezi společnostmi se sídly mimo území EU je ‘v souladu s mezinárodním právem veřejným, pokud je

¹⁵¹ Případ T 102/96 Gencor Ltd. v. Komise ES

¹⁵² tamtéž

¹⁵³ tamtéž

¹⁵⁴ Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002

předvídatelné, že navrhovaná fúze bude mít okamžitý a podstatný účinek ve Společenství.”¹⁵⁵

3.3.6 GE - Honeywell

Ještě než se budeme zabývat ekonomickými aspekty extraterritoriální aplikace soutěžního práva, podívejme se na poslední případ, a to spojení společností General Electrics a Honeywell.¹⁵⁶ Byl v mnohém podobný případu Boeing – McDonnell Douglas, ale s jedním zásadním rozdílem – výsledkem. Tentokrát totiž byly rozdíly v pohledu EU a USA tak velké, že se transakce nakonec neuskutečnila. Assistant Attorney General soutěžního oddělení amerického Ministerstva spravedlnosti k tomu řekl toto: “Po provedení rozsáhlého vyšetřování navrženého spojení GE-Honeywell dospělo soutěžní oddělení k jasnému závěru, že toto spojení by po provedení opatření, na kterých jsme trvali, bylo prosoutěžní a výhodné pro zákazníky na celém světě, že by výsledná společnost mohla nabízet lepší výrobky a služby za atraktivnější ceny než obě společnosti samostatně. To je podle našeho názoru podstatou hospodářské soutěže. EU však dospěla k názoru, že více diversifikovaná a tedy konkurenceschopnější GE by mohla nějak znevýhodnit ostatní účastníky trhu. Nakonec jsme tedy dospěli k rozdílným výsledkům na základě podobného posouzení soutěžních podmínek na dotčených trzích.”¹⁵⁷

GE je diversifikovaná průmyslová korporace působící v mnoha oblastech, mezi jinými v leteckých motorech a průmyslových službách. Honeywell je společnost vyrábějící vespolečnou technologii, obsluhující zákazníky po celém světě leteckými výrobky a službami, automobilovými výrobky, elektronickým materiálem a mnoha dalšími. Notifikovaná transakce byla výsledkem smlouvy

¹⁵⁵ tamtéž – str. 16

¹⁵⁶ Případ č. COMP/M.2220 – General Electric / Honeywell

¹⁵⁷ T. Kojima: International Conflicts over the Extraterritorial Application of Competition Law in a Borderless Economy, Weather head Center for International Affairs, Harvard 2001 – str. 22

ze dne 22. října 2000, na základě které GE souhlasila s převzetím všech akcií společnosti Honeywell. Ta se tak měla stát stoprocentní dceřinou společností GE.

Na základě podrobného vyšetřování se Komise rozhodla tuto transakci zakázat. "Komise totiž dospěla k závěru, že v důsledku spojení by došlo k vytvoření nebo posílení dominantního postavení na několika trzích a že opatření navržená GE jsou nedostatečná k tomu, aby vyřešila soutěžní problémy z navrhované akvizice Honeywellu pramenící."¹⁵⁸ "Největší obavou Komise byla budoucí schopnost spojeného podniku posilovat svou dominanci jeho možností 'svazovat' (to bundle), tedy nabízet slevy leteckým společnostem, což by bylo zásadním podnětem pro kupující leteckých motorů od GE, aby své nákupy spojily s nákupy leteckých výrobků od Honeywellu. Komise se navíc obávala, že by dceřiná společnost GE zaměřená na financování letadel GECAS na zájemce o leasing nových letadel uplatňovala 'GE only' politiku."¹⁵⁹

V souvislosti se spoluprací s americkými soutěžními orgány prohlásil tehdejší komisař EK pro hospodářskou soutěž Monti: "Při posuzování tohoto případu Evropská komise těsně spolupracovala s Ministerstvem spravedlnosti USA. Je nešťastné, že jsme nakonec dospěli k rozdílným závěrům, ale každá instituce musí provést své posouzení a riziko odlišných pohledů, i když je nežádoucí, nemůže být nikdy zcela vyloučeno. To neznamená, že jedna instituce provádí technickou analýzu a druhá sleduje politické cíle, jak někteří tvrdí, ale prostě jen to, že můžeme posoudit skutečnosti rozdílně a předvídat jiné dopady posuzované operace. GE-Honeywell je výjimečným případem, kdy se transatlantické soutěžní autority neshodly. Jsem odhodlán posílit naši budoucí

¹⁵⁸ Tiskové prohlášení Evropské Komise: The Commission prohibits GE's acquisition of Honeywell, 03. 07. 2001

¹⁵⁹ D. G. Goyder: EC Competition Law, Oxford University Press, Oxford 2003 -- str. 363

bilaterální spolupráci a ještě více snížit takové riziko.”¹⁶⁰ Důležitým nástrojem takové spolupráce je princip uznání, kterým se budeme zabývat v následující kapitole.

3.4 Princip uznání (comity principle)

Princip uznání byl již stručně definován výše a budeme se jím dále zabývat také v části věnované bilaterálním vztahům EU a USA, ale určitě si zaslouží alespoň krátkou samostatnou kapitolu. Začněme jeho definicí: princip uznání je “princip používaný v oblasti mezinárodní spolupráce v soutěžní politice. Negativním uznáním garantuje každý stát, který je stranou dohody o spolupráci, že při aplikaci svých soutěžních předpisů bude brát v úvahu důležité zájmy ostatních stran takové dohody. Při pozitivním uznání může zúčastněný stát žádat od ostatních stran dohody, aby učinily vhodná opatření podle jejich soutěžního práva proti jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, ke kterému dochází na jejich území a které zároveň ovlivňuje podstatné zájmy žádající strany.”¹⁶¹

Stejně jako se sbližovaly názory Spojených států a Evropské unie na extraterritoriální aplikaci jejich soutěžních zákonů, sbližovalo se i jejich pojetí principu uznání. Ostatně to není velkým překvapením, neboť “existuje přímá korelace mezi mírou extraterritoriálního používání práva danou jurisdikcí a rozsahem pozornosti, kterou věnuje otázkám mezinárodního uznání...S postupným rozšiřováním jurisdikce obou stran směrem k extraterritoriálnímu

¹⁶⁰ Tiskové prohlášení Evropské Komise: The Commission prohibits GE's acquisition of Honeywell, 03. 07. 2001

¹⁶¹ Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002 – str. 9

posuzování soutěžních případů, se následně zmenšuje prostor pro zvážení mezinárodního uznání.”¹⁶²

V této souvislosti je pro ilustraci možné zmínit například případ IBM v. Komise.¹⁶³ Již ve fázi projednávání tohoto případu s extrateritoriálními prvky před Komisí byl vyvíjen tlak ze strany amerických orgánů, aby bylo upuštěno od potrestání společností ze skupiny IBM, protože takový krok by prý měl velmi neblahé dopady na americký obchod. Následné odvolání proti rozhodnutí Komise o zahájení řízení a proti sdělení výhrad bylo ESD zamítnuto, a to včetně argumentace odvolávající se na rozpor těchto dílčích procesních rozhodnutí s mezinárodněprávními principy uznání a nevměšování se do vnitřních věcí. Ty měly být podle názoru IBM vzaty Komisí v potaz již před zahájením řízení, protože k předmětnému jednání došlo především mimo území Společenství a zejména pak v USA, kde bylo o těchto skutečích vedeno paralelní řízení. Soud však naopak dospěl k závěru, že otázka případného (účastníky řízení před Komisí požadovaného) uplatnění principu uznání jím může být přezkoumávána až po vynesení rozhodnutí Komise, jakožto aktu ukončujícího řízení, nikoliv již v jeho průběhu.

Praktickým příkladem použití negativního uznání je případ Boeing–McDonnell Douglas, ve kterém tento princip pomohl zabránit dalekosáhlému konfliktu mezi EU a USA. “Komise vzala v rozsahu slučitelném s právem Společenství v potaz obavy vlády USA týkající se důležitých obranných zájmů Spojených států a omezila rozsah svého vynucení pouze na komerční letadla.”¹⁶⁴ Ukázkou aplikace principu pozitivního uznání je pak například případ SABRE–Amadeus. Při řešení tohoto případu požádalo Ministerstvo spravedlnosti USA

¹⁶² W. Sugden: Global Antitrust and the Evolution of an International Standard, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2002, Vol 35: 989 – str. 1013

¹⁶³ Případ C 60/81 IBM v. Komise

¹⁶⁴ D. G. Goyder: *EC Competition Law*, Oxford University Press, Oxford 2003 – str. 507

Komisi, aby prozkoumala protisoutěžní chování společnosti Amadeus (rezervační systém letenek), kterou podezřívalo z nekalých soutěžních praktik vůči jejímu konkurentovi SABRE. “Ministerstvo spravedlnosti odůvodnilo tuto žádost a zejména přerušení vlastního vyšetřování tím, že se domnívá, že Komise má nejlepší možnosti k tomu, aby tuto záležitost vyšetřila.”¹⁶⁵

S principem uznání, zvláště pak s pozitivním, úzce souvisí také otázka důvěrnosti informací. Hlavním cílem pozitivního uznání je získat informace, které nemohou být získány vyšetřující institucí jednoho státu, protože se důkazy nacházejí ve státě jiném. Když jsou pak takto získané informace předávány, je důležité věnovat dostatečnou pozornost tomu, aby se žádné důvěrné informace nedostaly do nepovolaných rukou. Ujednání, která to mají zajistit, jsou většinou součástí smluv o principu uznání, jak ostatně uvidíme dále.

Přestože je princip uznání důležitým nástrojem, nelze jeho význam přeceňovat. Zprv “není reálné očekávat od jakékoliv vlády, že bude stíhat své občany výhradně ve prospěch jiného státu.”¹⁶⁶ Dále je třeba mít na paměti také rozdíly v hmotném právu, protože uznání může fungovat pouze za podmínky, že protisoutěžní chování je za takové považováno také žádanou stranou. Vezmeme-li v úvahu poněkud širší vnímání protisoutěžního jednání Evropskou Komisí, může být v některých případech složité dožadovat se úspěšně pomoci od příslušných institucí ve Spojených státech.

3.5 Ekonomická analýza – je extrateritoriální aplikace soutěžního práva efektivní?

Poté, co jsme rozebrali právní aspekty extrateritoriality, a ještě než se dostaneme ke shrnutí této části, podívejme se alespoň stručně na některé z nejdůležitějších ekonomických otázek extrateritoriality se týkajících.

¹⁶⁵ tamtéž – str. 508

¹⁶⁶ tamtéž – str. 510

Nejnázornější a ne příliš komplikovanou cestou, jak to učinit, je použít příklad. Základní otázkou, na kterou se pokusíme odpovědět, je, zda extrateritoriální aplikace soutěžního práva státními institucemi je v souladu s cíli světové ekonomiky, a pokud ne, co by se mělo udělat, aby řešení přeshraničních soutěžních případů bylo efektivnější. Už teď je možné říci, že neexistuje universálně přijímané řešení této otázky a návrhy se liší od jednoho účastníka debaty ke druhému.

“Viděno očima ekonomů, existuje určité globálně efektivní množství soutěžní regulace. Toto globálně efektivní množství je takové množství regulace, které maximalizuje celkový světový blahobyt vyrovnaním 1) zvýšené efektivnosti způsobené úsporami z rozsahu vytvořenými většími společnostmi 2) snížením produkce v důsledku umožnění větším společnostem používat svou tržní sílu. Jako teoretický ideál je ekonomy vnímáno takové množství globální soutěžní politiky, kdy se mezní náklady dodatečné velikosti společnosti rovnají meznímu užítku.”¹⁶⁷ Taková úroveň regulace však není v praxi dosažitelná. Jednotlivé státy totiž provádí své soutěžní politiky především tak, aby maximalizovaly jejich domácí blahobyt, a zanedbávají globální dopady jejich jednání. Podle situace tedy některé státy provádějí příliš mnoho regulace, jiné zase málo.

Ale zpět k avizovanému příkladu.¹⁶⁸ Předpokládejme, že existují pouze dva státy, jeden produkující určité zboží (stát A) a druhý, který toto zboží spotřebovává (stát B). Oba státy provádějí soutěžní politiku, která maximalizuje jejich blahobyt. Stát A se proto snaží maximalizovat zisky výrobců, zatímco stát B se bude snažit je minimalizovat a převést co nejvíce z nich na spotřebitele. Situace se stane zajímavou, když se dva výrobci ze státu A rozhodnou spojit.

¹⁶⁷ W. Sugden: Global Antitrust and the Evolution of an International Standard, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2002, Vol 35: 989 – str. 993

¹⁶⁸ tamtéž

Předpokládejme, že jejich fúze by vedla ke zvýšení efektivnosti a v důsledku toho ke snížení nákladů o 150 euro, ale zároveň by v důsledku růstu tržní síly nově vzniklého subjektu došlo k poklesu produkce o 50 euro. Fúze je tedy z globálního hlediska efektivní a žádoucí, protože by vedla ke zvýšení světového bohatství o 100 euro.

Globálně efektivního řešení je však, jak již víme, velmi složité dosáhnout. Soutěžní instituce státu A budou samozřejmě s fúzí souhlasit, protože by vedla ke zvýšení bohatství jejich výrobců. Snížení blahobytu spotřebitelů ve státě B je naopak zřejmým důvodem, proč se stát B bude pokoušet fúzi zabránit. Výsledek pak bude záviset na schopnosti státu B zablokovat tuto fúzi extraterritoriální aplikací jeho soutěžních pravidel. Taková síla státu B je funkcí o několika proměnných, mezi jinými například jeho velikosti či atraktivnosti jeho trhu pro zahraniční společnosti.

“Dospíváme tak k obecnému závěru, že čistí dovozci budou mít sklon spíše k přílišné regulaci hospodářské soutěže, zatímco čistí vývozci naopak...jedinou situací, kdy jednotlivé soutěžní orgány budou provádět globálně optimální soutěžní politiku, bude, když se spotřeba daného státu bude rovnat jeho produkci.”¹⁶⁹ Toto je často uváděno jako vysvětlení toho, proč státy mají jen malý zájem o spolupráci na tvorbě mezinárodního soutěžního předpisu. Někteří autoři dokonce dospívají k názoru, že neexistuje žádná reálná šance na dosažení shody na globální nebo alespoň multilaterální soutěžní smlouvě, a považují tak za nejefektivnější cestu právě agresivní extraterritoriální aplikaci soutěžního práva.

Jiní jsou optimističtější a doporučují začít na bilaterální nebo regionální úrovni. Kromě toho také navrhují způsoby, jak rozdílné zájmy jednotlivých států překonat. Jedním z nich by měly být například smlouvy o poskytování

¹⁶⁹ tamtéž – str. 995

informací, jako například ty uzavřené mezi EU a USA. Bez zajímavosti není ani návrh “provádět transfery prostředků ze zemí profitujících ze společné soutěžní smlouvy do zemí, kterým taková smlouva uškodí.”¹⁷⁰ Transfery by mohly být peněžní nebo také ve formě ústupků v jiných oblastech mezinárodního obchodu nebo v jiné podobě. Skutečností prozatím zůstává, že “extraterritorialita je nástrojem používaným zejména velkými a silnými státy. Malé státy nemohou riskovat antipatii těch velkých.”¹⁷¹

3.6 Extraterritoriální aplikace soutěžního práva ES – závěr

Ve druhé části jsme se věnovali tématu extraterritoriální aplikace soutěžního práva ES z různých úhlů pohledu. Můžeme na základě toho vyvodit nějaké obecné závěry? Určitě lze říci, že Spojené státy už rozhodně nejsou jediným státem aplikujícím své soutěžní právo extraterritoriálně a že mezera, která v tomto smyslu mezi USA a EU byla, se podstatně zúžila. Ani to však neznamená, že by extraterritorialita byla všeobecně přijímána nebo že to je nezbytně optimální řešení mezinárodních soutěžních problémů.

Důsledky extraterritoriální aplikace soutěžního práva popsal W. E. Kovacic: “Jedním důsledkem je vzrůst nákladů souvisejících s plněním požadavků na oznamování fúzí. Globálně působící společnosti mohou být nuceny oznamovat své fúze desítkám jurisdikcí...Druhým důsledkem multiplicity a extraterritoriální aplikace soutěžních předpisů je, že stejné jednání může být posuzováno podle odlišných hmotněprávních úprav...Třetí důsledek se týká procesních rozdílů. Příkladem může být právo soukromých subjektů domáhat se vynucení soutěžního práva svými podáními, které přiznává například právní systém USA...Čtvrtou problematickou oblastí je institucionální

¹⁷⁰ tamtéž – str. 998

¹⁷¹ R. E. Falvey and P. J. Lloyd: *An Economic Analysis of Extraterritoriality*, Centre for Research on Globalisation and Labour Markets, School of Economics, University of Nottingham, Nottingham 1999 – str. 7

vybavenost. Mnohé z nových tržních ekonomik, které teprve nedávno přijaly soutěžní zákonodárství, musí čelit velké výzvě spočívající ve vybudování institucionální struktury pro jeho efektivní implementaci.”¹⁷²

Navíc šance na úspěšnou extraterritoriální aplikaci soutěžního práva klesají úměrně závažnosti konfliktu. Všechny tyto skutečnosti vedou k závěru, že unilaterální přístup k přeshraničním soutěžním otázkám není ani efektivní ani dostatečný. V současné době se tak jeví jako nejreálnější bilaterální nebo regionální přístup v kombinaci s dlouhodobou snahou o vytvoření podobné multilaterální struktury jako v oblasti mezinárodního obchodu. Těmito tématy se budeme zabývat v následující části, nejprve pak tím nejvíce sledovaným bilaterálním vztahem, tedy vztahem EU a USA.

¹⁷² W. E. Kovacic: *Extraterritoriality, Institutions, and Convergence in International Competition Policy* – str. 3-5

4 Vztahy EU a USA v oblasti soutěžní politiky

Spolupráce EU a USA v oblasti soutěžní politiky jsme se již několikrát dotkli při rozboru extraterritoriální aplikace soutěžního práva ES. V této části se zaměříme na nástroje používané při regulaci a správě bilaterálního vztahu těchto soutěžních velmocí. Při vědomí všech výše zmíněných problémů souvisejících s unilaterálním přístupem, jsou všechny takové nástroje (ať už smlouvy, doporučené praktiky nebo ještě méně formální dokumenty) velmi důležité, protože přispívají ke zvýšení účinnosti soutěžní regulace a mohou zabránit řadě konfliktů.

4.1 Smlouva o spolupráci v oblasti hospodářské soutěže z roku 1991¹⁷³

Evropská komise spolupracuje s příslušnými institucemi Spojených států zejména na základě Smlouvy o spolupráci v oblasti hospodářské soutěže z roku 1991 a Smlouvy o pozitivním uznání z roku 1998 ('Positive Comity Agreement'). Základními prvky této spolupráce jsou vzájemné informování o aplikaci soutěžního práva (tzv. 'notifikace'), koordinace aktivit a výměna informací.¹⁷⁴ Potřebnost takové spolupráce dokládá Goyder na situaci, kdy "zahraniční protisoutěžní chování nepoškozuje soutěž nebo spotřebitele v Evropě a je na něj tudíž složité aplikovat 'evropský' test, a to i přesto, že může mít dopad na schopnost evropských soutěžitelů vstoupit a soutěžit na zahraničních trzích."¹⁷⁵

¹⁷³ Agreement between the Government of the United States of America and the Commission of the European Communities regarding the application of their competition laws – zveřejněno v Úředním věstníku OJ L 132, 15. 6. 1995

¹⁷⁴ <http://ec.europa.eu/comm/competition/international/bilateral/usa.html>

¹⁷⁵ D. G. Goyder: EC Competition Law, Oxford University Press, Oxford 2003 – str. 504

Smlouva z roku 1991 byla podepsána 23. 10. 1991 zástupci vlády Spojených států a Evropské komise, přičemž tento druhý fakt se následně ukázal být problémem. Smlouvu z roku 1991 totiž před Evropským soudním dvorem napadla Francie z procedurálních důvodů týkajících se vymezení hranic vnějších pravomocí Komise. Podle článku 228(1) SES má Evropská Komise pravomoc vyjednávat, nikoliv však bez dalšího uzavírat smlouvy s třetími státy. Uzavírání takových smluv je v pravomoci Rady po konzultaci s Evropským parlamentem. ESD skutečně dospěl k závěru, že Evropská komise - při neexistenci zmocnění ze strany Rady k uzavření smlouvy jejím jménem - neměla pravomoc tuto smlouvu uzavřít, a proto smlouvu nulifikoval z důvodu vadného procesního postupu.¹⁷⁶ Smlouva tak nakonec nabyla účinnosti až 10. 4. 1995 po výměně vysvětlujících dopisů mezi institucemi ES a USA, na základě společného rozhodnutí¹⁷⁷ Komise a Rady, která také Smlouvu za Evropské společenství formálně uzavřela.¹⁷⁸

V preambuli Smlouvy se strany odvolávají na Doporučení OECD ohledně spolupráce členských států ve věci omezujících obchodních praktik ovlivňujících mezinárodní obchod, přijaté 5. 6. 1986.¹⁷⁹ První článek začíná stanovením cílů Smlouvy ("podporovat spolupráci a koordinaci a snížit možnost nebo dopady rozdílů mezi smluvními stranami při aplikaci jejich soutěžních

¹⁷⁶ Případ C-327/92, France v. Komise, 1994 [ECR] 3641

¹⁷⁷ Decision of the Council and the Commission of 10 April 1995 concerning the conclusion of the Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America regarding the application of their competition laws - 95/145/EC, ECSC

¹⁷⁸ C. Cocuzza: *International Antitrust Co-operation in a Global Economy*, 2000 – str. 4

¹⁷⁹ Recommendation of the Council for Co-operation between Member Countries in Areas of Potential Conflict between Competition and Trade Policies - C(86)65/Final

zákonů”¹⁸⁰) a pokračuje definováním nejdůležitějších pojmů, jako například soutěžní právo nebo soutěžní instituce.

Podle bodu 1 článku II “vyrozumí každá smluvní strana tu druhou, kdykoliv její soutěžní instituce zjistí, že jejich vynucovací aktivity by mohly ovlivnit důležité zájmy druhé strany.”¹⁸¹ Následující body druhého článku popisují detaily takové notifikace a poslední z nich zdůrazňuje, že notifikace musí obsahovat dostatek informací, které notifikované straně umožní počáteční posouzení všech dopadů na její zájmy.¹⁸² S notifikacemi úzce souvisí také výměna informací popsaná v článku III. “Smluvní strany se shodují, že je v jejich společném zájmu, aby sdílely informace, které a) usnadní efektivní aplikaci jejich soutěžních zákonů nebo b) jim umožní lépe pochopit ekonomické podmínky a teorie důležité pro vynucovací aktivity a zásahy jejich soutěžních institucí nebo pro jejich účast v řízeních ve smyslu článku II, bod 5.”¹⁸³

Jeden z nejzávažnějších nedostatků Smlouvy z roku 1991 je možno názorně demonstrovat na článku IV. Podle něj soutěžní instituce každé strany mají pomáhat institucím druhé strany při jejich vynucovacích aktivitách, ale taková pomoc je zároveň omezena na “rozsah slučitelný se zákony a důležitými zájmy asistující strany a v rámci jí přiměřeně dostupných zdrojů.”¹⁸⁴ Jinými slovy, jedná se o pomoc víceméně dobrovolnou.

Důležitý je také článek V, protože je v něm obsažen zárodek pozitivního principu uznání, i když tak ještě není explicitně označen. Dává straně, která se

¹⁸⁰ Agreement between the Government of the United States of America and the Commission of the European Communities regarding the application of their competition laws – zveřejněno v Úředním věstníku OJ L 132, 15. 6. 1995 – článek I/1

¹⁸¹ tamtéž – článek II/1

¹⁸² tamtéž – článek II/6

¹⁸³ tamtéž – článek III/1

¹⁸⁴ tamtéž – článek IV/1

domnívá, že protisoutěžní aktivity mající původ na území druhé strany významně ovlivňují její důležité zájmy, aby v tomto smyslu druhou stranu notifikovala a požadovala na jejích soutěžních institucích zahájení příslušného řízení.¹⁸⁵ Záleží pak jen na úvaze žádané strany, zda takové žádosti vyhová a vyšetřování zahájí.

Negativní (=tradiční=pasivní) princip uznání je v čl. VI bodě 1 formulován následovně: “V mezích svého právního řádu a v rozsahu slučitelném s jejich důležitými zájmy se budou obě strany snažit ve všech fázích vynucovacích aktivit brát ohled na důležité zájmy druhé strany. Každá strana bude zvažovat důležité zájmy druhé strany při rozhodování, zda zahájit vyšetřování nebo řízení či nikoliv, o rozsahu vyšetřování nebo řízení, o způsobu nápravy nebo druhu trestu a v dalších vhodných situacích.”¹⁸⁶

V případech, kdy se jeví, že by vynucovací aktivity jedné strany mohly mít negativní dopad na důležité zájmy druhé strany, zváží strany při řešení takového rozporu mimo jiné tyto faktory: a) relativní význam jednání na území vynucující strany pro zkoumané protisoutěžní aktivity ve srovnání s významem jednání na území druhé strany, b) přítomnost či absenci úmyslu osob podílejících se na protisoutěžních aktivitách působit na zákazníky, dodavatele nebo konkurenty na území vynucující strany, c) význam dopadů protisoutěžních aktivit na zájmy vynucující strany ve srovnání s dopadem na zájmy druhé strany, d) existenci nebo absenci důvodných očekávání, která by byla vynucovacími aktivitami potvrzena nebo vyvrácena, e) míru konfliktu nebo shody mezi vynucovacími aktivitami a zákony či ekonomickými politikami druhé strany, a f) rozsah, ve kterém mohou být ovlivněny vynucovací aktivity

¹⁸⁵ tamtéž – článek V/2

¹⁸⁶ tamtéž – článek VI/1

druhé strany ve vztahu ke stejným osobám, včetně rozhodnutí nebo závazků z takových aktivit vyplývajících.¹⁸⁷

Dalším faktorem omezujícím efektivnost Smlouvy je pravidlo důvěrnosti v článku VIII. Podle tohoto pravidla není žádná strana povinna, bez ohledu na ostatní ustanovení Smlouvy, poskytnout druhé straně informace, jestliže poskytnutí takových informací by bylo v rozporu s jejím právním řádem nebo by bylo neslučitelné s jejími důležitými zájmy.¹⁸⁸ Jedná se o další ustanovení, které ze Smlouvy dělá spíše soft law, jehož dodržování závisí čistě na ochotě stran.

I přes uvedené nedostatky bylo uzavření Smlouvy z roku 1991 jistě krokem správným směrem, který také skutečně přispěl k výraznému nárůstu ve výměně informací mezi soutěžními institucemi smluvních stran.¹⁸⁹ Zároveň však bylo zřejmé, že tato slibně se rozvíjející spolupráce vyžaduje další prohloubení. Stalo se tak v roce 1998 Smlouvou o pozitivním uznání.¹⁹⁰

4.2 Smlouva o pozitivním uznání z roku 1998

Tato smlouva byla podepsána ve Washingtonu a účinnosti nabyla 4. 6. 1998. Začneme její rozbor opět slovy Komise: “Smlouva vyjasňuje jak fungování spolupráce na základě pozitivního uznání, tak okolnosti, za kterých může být tato spolupráce využita...Jedna strana může požádat druhou, aby

¹⁸⁷ tamtéž – článek VI/3

¹⁸⁸ tamtéž – článek VIII/1

¹⁸⁹ K. C. Kennedy: *Competition Law and the World Trade Organisation: the Limits of Multilateralism*, Sweet and Maxwell, London 2001 – str. 47

¹⁹⁰ Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America on the Application of Positive Comity Principles in the Enforcement of Their Competition Laws – zveřejněno v Úředním věstníku OJ L 173, 18. 6. 1998

zakročila proti jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, které má původ v její jurisdikci, ale ovlivňuje také žádající stranu.”¹⁹¹

Důvody pro uzavření další smlouvy jsou uvedeny v její preambuli. Strany uznávají, že Smlouva z roku 1991 přispěla ke koordinaci, spolupráci a předcházení konfliktů při vynucování soutěžního práva. Doufají, že “rozvedení principu pozitivního uznání a jeho implementace dále zvýší efektivnost Smlouvy z roku 1991...”¹⁹² Nová Smlouva tedy tu původní nenahrazuje, ale doplňuje s cílem zejména dále rozpracovat princip pozitivního uznání.

Smlouva z roku 1998 se uplatní tehdy, když jedna smluvní strana (strana A) přesvědčí druhou (strana B), že se lze důvodně domnívat, že dochází k protisoutěžním aktivitám, které se zcela nebo zčásti odehrávají na území strany B a které vážně ovlivňují zájmy strany A, a že tyto aktivity jsou nepřijatelné podle soutěžního práva strany, na jejímž území k nim dochází, tedy podle práva strany B.¹⁹³ Soutěžní instituce stran se naopak za normálních okolností nebudou zabývat protisoutěžním chováním, ke kterému dochází převážně na území druhé strany a které je proti tomuto území také převážně namířeno, pokud soutěžní instituce této strany budou připraveny a schopny přijmout proti takovému chování efektivní opatření podle jejího práva.¹⁹⁴

Článek II se i tentokrát zabývá definicemi. Zvláště důležitá je hned první z nich, protože v podstatě omezuje působnost Smlouvy tím, že stanoví, co se pro její účely rozumí pojmem nežádoucí účinky. Za nežádoucí účinek je třeba považovat újmu způsobenou protisoutěžními aktivitami buď schopnosti

¹⁹¹ <http://ec.europa.eu/comm/competition/international/bilateral/usa.html>

¹⁹² Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America on the Application of Positive Comity Principles in the Enforcement of Their Competition Laws – zveřejněno v Úředním věstníku OJ L 173, 18. 6. 1998 - preambule

¹⁹³ tamtéž – článek I/1

¹⁹⁴ tamtéž – článek I/2

společností na území jedné strany vyvážet, investovat nebo jinak soutěžit na území druhé strany, nebo hospodářské soutěži na domácích nebo importních trzích strany.¹⁹⁵

K těžišti Smlouvy se dostáváme v člancích III a IV. Z článku III je patrné, že nově formulovaný princip pozitivního uznání jde opravdu dále než ten implicitně obsažený ve Smlouvě z roku 1991, i když se mnoho nezměnilo na jeho dobrovolnosti. “Soutěžní instituce žádající strany mohou požadovat po soutěžních institucích strany žádané, aby podle soutěžních předpisů žádané strany vyšetřily, a pokud jsou k tomu oprávněny, také postihly protisoutěžní aktivity. Takový požadavek může být vznesen bez ohledu na to, zda dotčené aktivity porušují též soutěžní předpisy žádající strany, i na to, zda soutěžní instituce žádající strany zahájily či zvažují zahájení vynucovacích aktivit podle jejich vlastních soutěžních předpisů.”¹⁹⁶

Článek IV pak upravuje možnost žádající strany pozastavit probíhající nebo odložit zvažované vynucovací aktivity po dobu trvání vynucovacích aktivit strany žádané.¹⁹⁷ V souladu s druhým bodem čl. IV tak žádající strana běžně učiní, pokud jsou splněny podmínky v tomto bodě uvedené. Tyto podmínky se týkají charakteru a rozsahu účinků protisoutěžních aktivit a ochoty a schopnosti žádané strany je řádně prošetřit. Použití ustanovení o pozastavení vlastního šetření však bylo omezeno “pouze na stížnosti soutěžitelů na omezující aktivity v oblasti exportu, tedy takové, které neškodí spotřebitelům žádající strany (nebo jim škodí jen náhodně) a jejichž primárním problémem je jednání mající za cíl omezit soutěžitele strany žádané.”¹⁹⁸

¹⁹⁵ tamtéž – článek II/1

¹⁹⁶ tamtéž – článek III

¹⁹⁷ tamtéž – článek IV/1

¹⁹⁸ D. G. Goyder: EC Competition Law, Oxford University Press, Oxford 2003 – str. 505

Navíc i když jsou všechny zmiňované podmínky splněny, má žádající strana možnost řízení nepozastavit/neodložit, pokud o tom informuje soutěžní instituce druhé strany a uvede důvody, které ji k takovému rozhodnutí vedly. Stejně tak žádné ustanovení Smlouvy nebrání soutěžním institucím, které se rozhodly své vynucovací aktivity pozastavit nebo odložit, aby je později obnovily nebo zahájily. V případě, že žádaná strana pak i přesto bude pokračovat ve vyšetřování, zkoordinují soutěžní instituce obou stran svá vyšetřování podle pravidel čl. IV Smlouvy z roku 1991.¹⁹⁹

V čl. V je řešena důvěrnost informací poskytovaných soutěžními institucemi jedné strany soutěžním institucím strany druhé za účelem implementace Smlouvy. Poskytující instituce však mohou dát souhlas i k jejich jinému využití za podmínky, že v případech, kdy důvěrné informace byly poskytnuty podle čl. IV, bodu 2, písmena (c) odrážky (iii) na základě souhlasu dotčeného zdroje, bude s takovým využitím souhlasit také tento zdroj. Poskytování informací se řídí ustanoveními čl. VIII Smlouvy z roku 1991.²⁰⁰

I když Smlouva z roku 1998 neodstranila většinu nedostatků té předchozí, přinesla některé nové myšlenky a dále posílila možnosti spolupráce evropských a amerických soutěžních institucí. Koncepce pozitivního uznání je kritizována jako neživotaschopná a nezávazná, ale velmi jednoduše řečeno, je lepší než nic. Dává příslušným institucím nástroje k efektivní spolupráci, ale rozhodně je k ní nemůže ve své stávající podobě přinutit.

¹⁹⁹ Agreement between the European Communities and the Government of the United States of America on the Application of Positive Comity Principles in the Enforcement of Their Competition Laws – zveřejněno v Úředním věstníku OJ L 173, 18. 6. 1998 – článek IV/4

²⁰⁰ tamtéž – článek V

4.3 Administrative Arrangement for Attendance

V březnu 1999 přijaly EU a USA dokument nazvaný Administrative Arrangement for Attendance („AAA“ - volně přeloženo: Úřední dohoda o účasti) v úmyslu dále podpořit spolupráci jejich soutěžních institucí tím, že jim umožní účastnit se navzájem svých soutěžních řízení. „AAA není novou smlouvou, ale pouze dohodou o úředních postupech provádějících Smlouvu z roku 1991.“²⁰¹ Má pomoci soutěžním institucím zvýšit vzájemnou znalost řízení zahajovaných v relevantních případech společného zájmu a zlepšit koordinaci, spolupráci a předcházení konfliktům v takových případech.²⁰²

Komise už před přijetím AAA umožňovala zástupcům amerických orgánů účast na jejích jednáních. Po roce 1999 se z toho v relevantních případech stalo pravidlo. Americké orgány na oplátku souhlasily s otevřením tzv. „pitch meetings“²⁰³ pro reprezentanty EK podílející se na vyšetřování stejné věci. AAA byla ze strany amerických soutěžních institucí využita k účasti na slyšeních před Komisí například v případech AOL/Time Warner nebo WorldCom MCI/Sprint. V roce 2000 se zase zástupce Komise poprvé zúčastnil pitch meetingu na Ministerstvu spravedlnosti USA též v souvislosti s případem WorldCom MCI/Sprint.²⁰⁴

“Jako obvykle má AAA řadu omezení a konečné rozhodnutí závisí na uvážení příslušných institucí.”²⁰⁵ Za prvé musí s účastí zástupců druhé jurisdikce souhlasit účastníci předmětného řízení: “Účast na slyšeních a setkáních s

²⁰¹ <http://ec.europa.eu/comm/competition/international/bilateral/usa.html>

²⁰² Bulletin EU 3 - 99, Competition (18/43)

²⁰³ pitch meetings – dobrovolná setkání stran s pracovníky soutěžních institucí USA, při kterých jim strany prezentují analýzu dané transakce z jejich pohledu

²⁰⁴ I. M. Sinan, C. A. Laciak: EC-US co-operation, Current US-EC co-operation in antitrust, Morgan Lewis & Bockius 2004 - http://www.global-competition.com/spl_rpts/ear/eu_us.htm

²⁰⁵ C. Stark: EU - US co-operation, EU - US antitrust co-operation, Wilmer, Cutler & Pickering - <http://www.global-competition.com/>

americkými institucemi je možná pouze do té míry, do jaké k ní dají souhlas subjekty, jichž se týkají.”²⁰⁶ Za druhé je nutné dbát na zajištění důvěrnosti informací: “Požadavky na účast na slyšeních nebo setkáních budou akceptovány v relevantních případech a jen za podmínky ujištění nebo dostatečných opatření ohledně důvěrnosti a použití jakýchkoliv informací.”²⁰⁷

4.4 Doporučené praktiky při spolupráci na vyšetřování fúzí

Následujícím dokumentem v chronologické řadě jsou Best Practices on Co-operation in Merger Investigations²⁰⁸ z 30. října 2002, které zavádějí strukturovanější podklad pro spolupráci při přezkoumávání jednotlivých případů fúzí.²⁰⁹ Měly by zlepšit spolupráci mezi soutěžními institucemi a vyřešit otázku lhůt a další záležitosti představující problém pro společnosti, jejichž dohody musejí projít řízením jak v Evropě, tak i ve Spojených státech. Cílem je zvýšit efektivnost a transparentnost přezkoumávání fúzí a minimalizovat nebezpečí rozdílných rozhodnutí.

Hlavními částmi Doporučených praktik jsou Cíle, Koordinace lhůt, Získávání a hodnocení důkazů, Komunikace mezi soutěžními institucemi a Nápravné prostředky. O cílech jsme se zmínili již v předchozím odstavci. V této části je též zdůrazněno, že efektivní spolupráce mezi institucemi USA a EU záleží do značné míry na spolupráci a dobré vůli spojujících se stran a je úplnější a efektivnější, když spojující se strany souhlasí se sdílením důvěrných informací.²¹⁰

²⁰⁶ Bulletin EU 3 – 99, Competition (18/43)

²⁰⁷ tamtéž

²⁰⁸ http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/others/eu_us.pdf

²⁰⁹ <http://ec.europa.eu/comm/competition/international/bilateral/usa.html>

²¹⁰ Best Practices on Co-operation in Merger Investigations – článek 3

“Ve vhodných případech by měly zúčastněné instituce nabídnout spojujícím se stranám možnost společného setkání se zástupci EU i USA k prodiskutování časových otázek. Takové setkání bude nejpřínosnější, pokud se uskuteční co nejdříve po oznámení předmětné transakce. Na této konferenci by měli být zástupci soutěžních institucí a stran připraveni prodiskutovat způsoby jak synchronizovat načasování vyšetřování v USA a EU v rozsahu, který umožňují předpisy práva EU a USA.”²¹¹ K tomuto ustanovení není příliš co dodat, snad jen opět poukázat na jeho značnou kaučukovost.

Získávání a hodnocení důkazů se týkají články 6 až 8. Soutěžní instituce by se měly snažit koordinovat své postupy při vyšetřování. Měly by zejména sdílet veřejně dostupné informace a v souladu s jejich závazky důvěrnosti také prodiskutovávat své analýzy v jednotlivých stádiích řízení, jako například předběžná vymezení trhu, posouzení účinků na soutěž, přínosy vyplývající ze spojení, ekonomické teorie a empirická data potřebná k verifikaci těchto teorií. Probírány mohou být také například názory na vhodná opatření k nápravě či podobné případy z minulosti.²¹² Detaily komunikace mezi institucemi jsou upraveny v člancích 9 až 13.

Co se týká nápravných opatření, soutěžní instituce stran by se měly snažit zajistit, aby opatření, která přijímají, nezavazovala spojující se subjekty k neslučitelným povinnostem. Měly by proto tyto subjekty vyzývat, aby zvážily koordinaci načasování a obsahu opatření k nápravě navrhovaných institucím v EU a v USA a minimalizovaly tak riziko neslučitelných výsledků nebo následných problémů při implementaci.²¹³

²¹¹ tamtéž – článek 5

²¹² tamtéž – článek 6

²¹³ tamtéž – článek 14

Nezávaznost Smlouvy je tentokrát vyjádřena zcela explicitně v závěrečné poznámce. “Cílem tohoto dokumentu je navrhnout určitý rámec pro spolupráci mezi soutěžními institucemi. Těmto je ovšem plně zachována možnost uvážit použití těchto doporučených praktik a nic v tomto dokumentu nezakládá žádná vynutitelná práva.”²¹⁴

4.5 Zpráva Komise Radě a EP o aplikaci smluv mezi ES a vládami USA a Kanady, týkajících se aplikace jejich soutěžního práva, za rok 2002²¹⁵

Po shrnutí základních informací o bilaterálních vztazích Evropské unie a Spojených států Zpráva konstatuje, že Komise během roku 2002 pokračovala v úzké spolupráci se soutěžním oddělením DOJ USA a FTC. Kontakty úředníků Komise s jejich protějšky z obou amerických institucí byly časté a intenzivní, a to od detailních diskuzí o jednotlivých případech až po řešení obecnějších teoretických otázek, týkajících se soutěžní politiky.²¹⁶

Pokračovala také práce smíšených pracovních skupin, došlo k několika setkáním na vysoké úrovni a 30. 10. byly, jak již víme, přijaty Doporučené praktiky při spolupráci na vyšetřování fúzí. Ze statistické části Zprávy pak vyplývá, že v roce 2002 notifikovala Komise americké orgány 63krát (z toho 56 notifikací se týkalo fúzí) a naopak obdržela od nich 44 notifikací (27 fúzí). K tomu je třeba dodat, že tato čísla vyjadřují celkový počet případů, ve kterých došlo k jedné či více notifikacím, nikoliv celkový počet jednotlivých notifikací.

²¹⁴ tamtéž – závěrečná poznámka

²¹⁵ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the application of the agreements between the European Communities and the Government of the United States of America and the Government of Canada regarding the application of their competition laws 1 January 2002 to 31 December 2002 - http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2003&nu_doc=500; z dokumentu se budeme zabývat jen částmi vztahujícími se k USA

²¹⁶ tamtéž – str. 2

Podle Smlouvy z roku 1991 mohou být notifikace použity v různých stádiích řízení, takže je možné učinit více notifikací týkajících se stejného případu.²¹⁷

Zajímavá je také zmínka o tom, že se před americkými soudy v civilním řízení objevily materiály poskytnuté soutěžním institucím. Komise na tuto skutečnost zareagovala intervencí ve třech civilních řízeních s úmyslem ochránit informace poskytnuté v rámci jejího leniency programu.²¹⁸ Tyto zásahy měly za cíl ochránit integritu leniency programu Komise a nebyly učiněny na podporu žádné ze stran sporu v těchto řízeních.²¹⁹

Komise uzavírá, že v roce 2002 došlo k dalšímu prohloubení spolupráce ve všech oblastech vynucování soutěžního práva. Pozoruhodný je nárůst spolupráce v oblasti potírání globálních kartelů. Postoje soutěžních institucí na obou stranách Atlantiku se sblížují i v oblasti navrhování a prosazování nápravných opatření a monitoringu plnění závazků převzatých v souvislosti s fúzí. Významným přínosem pro obě strany je dále zefektivnění vynucovacích aktivit, předcházení zbytečným konfliktům či nekonzistentnostem při vynucování a lepší vzájemné porozumění svým soutěžním politikám.²²⁰

²¹⁷ tamtéž – str. 5

²¹⁸ Leniency (program) – obecný pojem pro úplné či částečné prominutí hrozících pokut společností, které spolupracují se soutěžními institucemi při vyšetřování kartelů. Současný leniency program Komise je založen na oznámení z roku 2002 o imunitě proti pokutám a snížení pokut v kartelových případech, které nahradilo oznámení z roku 1996 o neukládání či snížení pokut v kartelových případech. - Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002 – str. 30

²¹⁹ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the application of the agreements between the European Communities and the Government of the United States of America and the Government of Canada regarding the application of their competition laws 1 January 2002 to 31 December 2002 – str. 3

²²⁰ tamtéž – str. 2 a 5

4.6 Zprávy Komise o soutěžní politice za roky 2005²²¹ a 2006²²²

V pravidelné každoroční zprávě Komise o soutěžní politice je vždy také pasáž věnovaná mezinárodním aktivitám. Ve zprávách za roky 2005 a 2006 (a její příloze)²²³ je to část čtvrtá.

Oproti podrobnějším zprávám věnovaným přímo aplikaci bilaterálních smluv s USA a Kanadou, je část Zprávy komise o soutěžní politice určená pro tyto účely poměrně krátká, stručná a omezuje se převážně na tvrzení obecnějšího charakteru. Popisuje praktické aspekty spolupráce amerických orgánů s Komisí a zmiňuje důležité události daného období. Zajímavá je statistika uvádějící, že v roce 2005 Komise notifikovala americké orgány 82krát, zatímco v opačném směru došlo k 27 notifikacím.

4.7 Vztahy s USA - závěr

Ze všech těchto dokumentů je zřejmé, že si obě strany Atlantiku uvědomují nezbytnost bilaterální spolupráce v oblasti soutěžní politiky a práva a že jsou připraveny v ní pokračovat a dále ji prohlubovat. Bilaterální spolupráce je však "předmětem různých omezení a nakonec je stejně dobrovolná...Fakt, že spolupráce dosud probíhá primárně na bilaterální bázi, je důkazem neschopnosti vyrovnat se s rozmachem mezinárodních protisoutěžních aktivit."²²⁴ Existence těchto omezení zároveň motivuje oba průkopníky soutěžní politiky podílet se (s různou intenzitou) na snahách o vytváření funkčních regionálních a multilaterálních pravidel.

²²¹ http://ec.europa.eu/comm/competition/annual_reports/2005/en.pdf

²²² Report from the Commission – Report on Competition Policy 2006 -

http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2006/en.pdf

²²³ Commission staff working paper – COM(2007) 358 final – Annex to the Report from the Commission

²²⁴ D. G. Goyder: EC Competition Law, Oxford University Press, Oxford 2003 – str. 511

5 Specifika soutěžních vztahů mezi ES a ČR jako přidruženým státem – (ne zcela) historický exkurz

Přestože se komunitární soutěžní právo stalo v ČR přímo aplikovatelným až po 1. květnu 2004, kdy jsme se stali členskou zemí EU, spolupráce mezi Českou republikou a Společenstvím na poli soutěžního práva probíhala přinejmenším již od poloviny 90. let, kdy nabyla účinnosti asociační (tzv. evropská) dohoda zakládající přidružení ČR k ES. Předmětem této kapitoly je popis základních mechanismů fungování této spolupráce a poukázání na skutečnost, že ani dnes nemusí ještě být soutěžněprávní vztahy z tohoto období zkoumány pouze z historického hlediska.

5.1 Právní rámec přidružení ČR k ES v soutěžněprávní oblasti

Právním základem vztahu ČR k ES/EU před 1. květnem 2004 byla Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé, platná od 1. 2. 1995 (dále jen „Asociační dohoda“).²²⁵ Ta vedle obecného závazku ke sblížení práva v oblasti hospodářské soutěže, obsaženého v čl. 70, obsahuje v čl. 64 také základní úpravu spolupráce v této oblasti, včetně zmocnění pro Radu přidružení k přijetí podrobnějších prováděcích pravidel.

„Podle článku 64 odst. 1 a 2 tzv. Asociační dohody se ČR zavazuje v zásadě (tedy s některými výjimkami) použít pravidel evropského kartelového práva (včetně sekundárních pramenů) tak, jak jsou vykládána v praxi Komise a Evropského soudního dvora, resp. Soudu prvního stupně.“²²⁶ Cílem úpravy obsažené v čl. 64 Asociační dohody bylo harmonizovat české soutěžní právo

²²⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 7/1995 Sb.

²²⁶ K. Eliáš, J. Bejček a kol.: Kurz obchodního práva, Obecná část, Soutěžní právo, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2002 – str. 465

s právem komunitárním a zabránit tak ovlivnění obchodu mezi ČR a Společenstvím zakázanými dohodami, zneužíváním dominantního postavení a nedovolenou veřejnou podporou. Porušení zákazů stanovených v odst. 1 článku 64 byl ÚOHS povinen posuzovat na základě kritérií vyplývajících z uplatňování pravidel článků 85, 86 a 92 [dnes 81, 82 a 87] SES. Z výše popsaného případu Aluminium imports pak jednoznačně vyplývá, že bez ohledu na úpravu v Asociační dohodě mohly být české společnosti sankcionovány přímo Komisí v případě jejich jednání majícího dopad na trhu Společenství, a to na základě extrateritoriální aplikace komunitárního práva.

Implementační pravidla ve smyslu čl. 64 odst. 3 Asociační dohody byla Radou přidružení přijata jako rozhodnutí č. 1/1996 dne 30. 1. 1996 a stanovila základní princip, podle kterého „ustanovení článku 64 Evropské dohody budou prosazována na české straně Úřadem ve shodě se zákonem o ochraně hospodářské soutěže a na straně Unie Evropskou komisí...ve shodě s komunitární legislativou.“²²⁷ Zabývají se především rozdělením pravomocí a související komunikací a spoluprací mezi českými a komunitárními orgány v případech, když (i) je dána pravomoc obou soutěžněprávních orgánů, (ii) je dána pravomoc jen jednoho z nich a (iii) nastane tzv. negativní konflikt kompetencí. Základem je včasné oznamování důležitých informací protistraně a sdělování si názorů na projednávané věci. Pravidla přitom počítají i s extrateritoriální aplikací soutěžněprávních předpisů²²⁸ a v komunikaci Komise

²²⁷ Článek „Plnění závazků vyplývajících pro ÚOHS z Evropské dohody“ zveřejněný na portálu businessinfo.cz - <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/hospodarska-soutez/plneni-zavazku-vyplyvajicich-pro-uohs-z/1000511/8207/>

²²⁸ viz čl. 1 Pravidel – „...včetně těch případů, kde jsou tato pravidla aplikována na podniky umístěné mimo příslušné území.“

s tehdejším Ministerstvem pro hospodářskou soutěž ČR zohledňují i princip uznání.²²⁹

V Pravidlech (i v Asociační dohodě) obsažená úprava kontroly spojování soutěžitelů se omezuje na procesní ustanovení o komunikaci. Z toho vyplývá, že Úřad mohl aplikovat ZOHS i na spojení podniků, která dosahovala komunitární dimenze ve smyslu nařízení Rady č. 4064/89 a spadala tak současně do kompetence Komise. Ve vztahu k České republice (a dalším přidruženým zemím) se tedy neuplatnil tzv. *one-stop-shop* princip, z čehož vyplývalo potenciální riziko odlišných rozhodnutí přijatých Komisí a Úřadem ve vztahu ke stejnému spojení podniků.²³⁰ K tomu viz např. případ Südzucker popsany v následující kapitole.

5.2 Vybrané případy ÚOHS související s asociačním režimem

5.2.1 Südzucker

V jednom z mála případů, kdy ÚOHS prvostupňovým rozhodnutím nepovolil spojení soutěžitelů - v případě spojení společnosti Südzucker Aktiengesellschaft Mannheim/Ochsenfurt se společností Raffinerie Tirlemontoise S.A.,²³¹ došlo právě k tomu, že ÚOHS nepovolil spojení, které již

²²⁹ viz čl. 2.2 Pravidel – „Kdykoliv budou Komise nebo MHS považovat protisoutěžní činnosti prováděné na území druhého orgánu za podstatně ovlivňující důležité zájmy příslušné strany, mohou požadovat konzultace s druhým orgánem nebo mohou požadovat, aby orgán pro hospodářskou soutěž druhé strany zahájil jakékoliv vhodné postupy s úmyslem přijmout nápravné opatření ve shodě se svou legislativou o protisoutěžních činnostech.“

²³⁰ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/hospodarska-soutez/plneni-zavazku-vyplyvajicich-pro-uohs-z/1000511/8207/>

²³¹ sp. zn. S 57/01

před tím bylo povoleno Komisí.²³² Účastníci řízení tuto skutečnost také namítali v rozkladovém řízení a zpochybňovali legitimitu rozhodnutí a možnost jej ve světle blížícího se vstupu ČR do EU vykonat.

Přestože předseda Úřadu připustil existenci „interpretačních obtíží spojených s doktrínou účinků ohledně napadeného rozhodnutí,“²³³ zdůraznil, že Úřad je však v obdobných případech povinen posoudit dopad spojení na relevantní trhy v ČR a při naplnění zákonných podmínek jej zakázat. „Účastníci řízení jsou poté povinni zajistit plnění výroku rozhodnutí na území České republiky, na němž lze rozhodnutí vykonat.“²³⁴

Závěrem k případu Südzucker lze dodat, že po vstupu do EU by k takovému konfliktu již nemohlo dojít. Spojení by buď posuzovala jen Komise nebo by jeho „českou část“ mohla předat Úřadu podle čl. 9 Nařízení o fúzích.

5.2.2 TELECOM I a Osinek

Případ TELECOM I byl probírán výše v souvislosti s otázkou paralelní aplikace komunitárního a národního soutěžního práva; zde se k němu vrátíme jen krátkou zmínkou o vypořádání se Úřadu, resp. následně soudu, s námitkou retroaktivity v souvislosti s aplikací komunitárního práva. Jak již bylo uvedeno shora, Úřad se musel vypořádat se situací, kdy po vstupu ČR do EU vedl řízení podle ZOHS o pokračujícím jednání s komunitárním prvkem a vznikla mu tak povinnost toto jednání posuzovat také podle čl. 82 SES.

V kapitole 2.2.4.1 popsané řešení Úřadu soud rozhodující o žalobě proti rozkladovému rozhodnutí jeho předsedy posoudil jako neporušující zákaz

²³² K tomu je třeba dodat, že v roce 2007 ÚOHS nakonec po několika svých rozhodnutích, rozhodnutích o rozkladu, rozhodnutí soudu ve správním soudnictví a po změně okolností transakce musel prohlásit, že spojení jeho povolení již nepodléhá.

²³³ Rozhodnutí předsedy ÚOHS ze dne 25. 8. 2003, č.j. R 13 a 14/2003

²³⁴ tamtéž

retroaktivní aplikace právních předpisů, když prohlásil, že „takové retroaktivní aplikaci právního předpisu, jež by jako jediná mohla přicházet v úvahu, se žalovaný [předseda Úřadu] fakticky vyhnul tím, že rezignoval na posouzení žalobcova jednání, ke kterému došlo v období před 1. 5. 2004, přestože šlo o jednání typově shodné s jednáním uskutečněným po 1. 5. 2004, které bylo shledáno protiprávním, a přestože právě žalobcovo jednání uskutečněné před 1. 5. 2004 bylo důvodem, o nějž se zahájení správního řízení č.j. 222/03 opíralo. Tato rezignace žalovaného sice způsobila, že se žalovaný v období bezprostředně následujícím po 1. 5. 2004 nevypořádal s problematickou otázkou samotného přechodu na dvouúrovňovou paralelní aplikaci komunitárního a vnitrostátního práva ke dni 1. 5. 2004, zároveň však zřetelně vyloučila retroaktivní aplikaci komunitárního soutěžního práva hmotného (zejm. čl. 82 Smlouvy ES) na jednání žalobce před 1. 5. 2004.“²³⁵

Taktéž v případě OSINEK²³⁶ se předseda Úřadu vyjádřil k problematice posuzování jednání, ke kterému došlo před vstupem do EU, za přímé aplikovatelnosti čl. 81 a 82 SES a Nařízení 1/2003. V souladu se závěry soudu v případě TELECOM I shledal, že teprve od vstupu ČR do EU má Úřad podle Nařízení 1/2003 povinnost aplikovat na případy zneužití dominantního postavení na podstatné části trhu, které mají citelný dopad na obchod mezi členskými státy, evropské soutěžní právo. Vzhledem k tomu, že jednání účastníka řízení po 1. 5. 2004 nebylo předmětem správního řízení ani napadnutého rozhodnutí, dospěl předseda k závěru, že případné dovozování komunitárního prvku ve smyslu čl. 82 SES bylo v daném případě irelevantní.

²³⁵ Rozsudek KS v Bmě ze dne 26. 9. 2006, č.j. 62 Ca 5/2006-402 – list 9 a 10

²³⁶ sp. zn. S 25/04, rozhodnutí o rozkladu R 9/2005

5.2.3 ABB Management Services Ltd. a další

V probíhajícímu případu ABB Management Services Ltd. a další²³⁷ je jednou z klíčových otázek posouzení pravomoci ÚOHS rozhodovat o kartelovém jednání uskutečněném před vstupem do EU s účinky i na českém trhu v situaci, kdy po vstupu do EU již jsou přímo aplikovatelná (výše popsaná) komunitární jurisdikční pravidla obsažená v Nařízení 1/2003 a kdy již o témže kartelu ve vztahu k trhu Společenství rozhodla Komise (k tomu viz také kapitola 2.2.4 o principu *ne bis in idem*).

Zatímco účastníci řízení pravomoc Úřadu rozhodovat o této věci popírají nebo požadují, aby alespoň při rozhodování o pokutě zohlednil sankci již uloženou Komisí, Úřad argumenty v tomto smyslu odmítá a trvá na přípustnosti vedení řízení i uložení pokuty, opíraje se přitom zejména o (výše v kapitole 2.2 probíranou) judikaturu ESD. Účastníci řízení namítají, že řízení bylo Úřadem zahájeno za účinnosti Nařízení 1/2003 a až po zahájení řízení Komisí a že tak Úřad vzhledem k čl. 11 odst. 6 Nařízení 1/2003 neměl vůbec právo řízení o předmětném jednání, které má komunitární prvek, zahajovat. Pokud již Úřad řízení zahájil, měl podle nich při ukládání pokut zohlednit sankci uloženou předtím Komisí.

Úřad naproti tomu zdůrazňuje, že řízení je vedeno o jednání uskutečněném před vstupem ČR do EU a že se tak „o paralelní aplikaci soutěžních pravidel Evropskou komisí a členským státem nejedná, neboť Úřad posuzuje jednání, k němuž došlo v období neexistence zvláštního systému sdílených pravomocí mezi Evropskou unií a členským státem (Českou republikou); předmětem řízení je totiž jednání, které se plně uskutečnilo v období, kdy území České republiky nebylo součástí společného trhu Evropské

²³⁷ sp. zn. S 222/06, rozhodnutí o rozkladu R 059-070, 075-078/2007/01-08115/2007/310; rozkladové rozhodnutí předsedy Úřadu je nyní předmětem správních žalob účastníků řízení

unie. Vzhledem k tomu by se v daném případě principiálně měly uplatnit ty závěry komunitární judikatury, podle nichž je možné nejen vést ohledně jednoho jednání paralelní řízení, ale v těchto řízeních je možno uložit i paralelní sankce bez toho, že by existovala povinnost v řízení následujícím, zde řízení vedeném Úřadem, zohlednit již dříve uloženou sankci.²³⁸

Úřad, resp. jeho předseda, v podstatě tvrdí, že zkoumané jednání lze hmotněprávně posuzovat pouze podle práva národního a že proto nelze zpochybňovat pravomoc Úřadu k jeho vedení, protože nikdo jiný by jej ani vést nemohl. K tomu v rozkladu předseda Úřadu uvádí také, že předmětem správního řízení vedeného Úřadem není totožné jednání, jako bylo předmětem řízení vedeného Komisí, neboť ta se dopady jednání na trh ČR zcela záměrně nezabývala a nebyla k tomu ani oprávněna.²³⁹ Rozhodnutí Komise proto, podle Úřadu, ani nemůže představovat překážku věci rozhodnuté, resp. zakládat povinnost zohlednit Komisi uložené sankce, protože jimi vedená řízení sledovala odlišné cíle a kdyby Úřad nerozhodl, zůstala by ta část kartelového jednání, která se vztahovala na území ČR, bez sankce.

V tom je ostatně také největší rozdíl oproti tzv. Walt Wilhelm situaci, kdy Komise sankcionuje jednání za společenství jako celek a následně jej orgán členského státu sankcionuje znovu za dopady na trhu tohoto státu. Konečné slovo k otázce pravomoci Úřadu k vedení řízení a k jeho povinnosti zohlednit pokutu uloženou Komisí bude mít zřejmě až příslušný správní soud, s případnou asistencí ESD ve formě odpovědi na předběžnou otázku.

²³⁸ Rozhodnutí o rozkladu ve věci ABB Management Services Ltd. a další ze dne 26. 4. 2007, č.j. R 059-070, 075-078/2007/01-08115/2007/310 – odst. 276

²³⁹ tamtéž

6 Multilaterální vztahy

Spektrum názorů na multilaterální formy spolupráce v oblasti hospodářské soutěže je ještě širší než v případě vztahů bilaterálních. Potřeba nějaké formy multilaterálního systému je sice široce uznávaná, ale odpovědi na otázky jako kdo?, kde?, kdy?, jak? jsou obvykle značně odlišné. Tak například D. K. Tarullo poznamenává, že zatímco Evropská unie navrhuje, aby se členské státy Světové obchodní organizace dohodly na závazném soutěžním předpisu, Spojené státy tuto myšlenku odmítají a navrhují naopak zesílit bilaterální spolupráci mezi jednotlivými soutěžními institucemi a pokračovat ve zkoumání tohoto tématu.²⁴⁰ V poslední části práce si stručně představíme nejdůležitější subjekty zvažované jako nositelé multilaterálních forem spolupráce v oblasti soutěžní politiky. Zmíníme se též o Evropském hospodářském prostoru, jakožto multilaterální (resp. přesněji řečeno plurilaterální) spolupráci Evropské unii nejbližší.

6.1 Evropský hospodářský prostor

Stranami Smlouvy o Evropském hospodářském prostoru uzavřené v roce 1994 jsou v současnosti vedle Evropských společenství a všech členských států EU ještě Island, Lichtenštejnsko a Norsko (tedy členské státy EFTA²⁴¹ mimo Švýcarska). Cílem projektu EHP je vytvořit dynamický a homogenní hospodářský prostor, založený na společných pravidlech a rovných podmínkách soutěže. Smlouva o EHP obsahuje také ustanovení týkající se hospodářské

²⁴⁰ D. K. Tarullo: Norms and Institutions in Global Competition Policy, *American Journal of International Law*, vol. 94, no. 3, červenec 2000 – str. 478

²⁴¹ European Free Trade Association - Evropské sdružení volného obchodu

soutěže (zejména v čl. 53 – 64), která jsou odrazem příslušných ustanovení Smlouvy ES.²⁴²

Soutěžní ustanovení Smlouvy o EHP jsou použitelná v případech, kdy dojde k ovlivnění obchodu mezi státy EFTA nebo mezi jimi a členskými státy EU (zatímco v případě vlivu na obchod mezi členskými státy EU se aplikuje právo komunitární). Rozdělení kompetencí mezi Evropskou komisí a Dohlížecí orgán EFTA²⁴³ specifikují články 56, 57 a protokoly Smlouvy. Jejich spolupráce se pak řídí ustanoveními protokolů 23 a 24. Rozhodnutí Dohlížecího orgánu mohou být, podobně jako ty Komise, přezkoumány Soudem EFTA. V následující tabulce²⁴⁴ je přehledně naznačen vztah mezi příslušnými články smluv o ES a EHP:

Druh úpravy	Smlouva o EHP	Smlouva o založení ES – odpovídající ustanovení
Zakázané dohody a jednání ve shodě	Článek 53 EHP	Článek 81 ES
Zneužití dominantního postavení	Článek 54 EHP	Článek 82 ES
Kontrola koncentrací ²⁴⁵	Článek 57 EHP	Inkorporuje nařízení ES o fúzích č. 139/2004
Státní opatření	Článek 59 EHP	Článek 86 ES

Na poli soutěžní politiky má Dohlížecí orgán EFTA analogické pravomoci a podobné funkce jako Evropská komise. Stejně jako Komise je nezávislý na státech, nad kterými vykonává jurisdikci. Nezávislý je i ve vztahu ke Komisi. Obě instituce však musí úzce spolupracovat, což je zvlášť důležité v oblasti soutěžní politiky, kde by podniky měly mít možnost spolehnout se na to,

²⁴² <http://ec.europa.eu/comm/competition/international/multilateral/eca.html>

²⁴³ EFTA Surveillance Authority

²⁴⁴ <http://www.efasurv.int/fieldsofwork/fieldcompetition/compregrole/dbaFile819.html>

²⁴⁵ Evropská komise má výlučnou pravomoc v případě koncentrací s komunitární dimenzí

že soutěžní pravidla Smlouvy o EHP jsou vykládána a aplikována v celém EHP stejně, bez ohledu na to, která instituce daný případ řeší.²⁴⁶

6.2 UNCTAD

“Cílem Konference Spojených národů o obchodu a rozvoji (UNCTAD),²⁴⁷ založené v roce 1964, je integrace rozvojových zemí do světové ekonomiky způsobem příznivým pro jejich další rozvoj.”²⁴⁸ Konference se zabývá mnohými tématy, mezi nimi i soutěžní politikou. V roce 1980 přijala Konference Spojených národů o omezujících obchodních praktikách rezoluci, kterou schválila Soubor multilaterálně přijatých principů a pravidel pro kontrolu restriktivních obchodních praktik²⁴⁹ - prozatím jediný „zcela multilaterální kodex od vzniku soutěžního práva a politiky.”²⁵⁰ Implementací Souboru byla pověřena UNCTAD. Od té doby se konalo pět konferencí zabývajících se různými aspekty Souboru. Zatím poslední se konala v roce 2005 a přijala rezoluci,²⁵¹ ve které: “Znovu potvrzuje zásadní význam soutěžního práva a politiky pro zdravý ekonomický vývoj a platnost Souboru multilaterálně přijatých principů a pravidel pro kontrolu restriktivních obchodních praktik...[a]...vyzývá všechny členské státy, aby vynaložily veškeré úsilí na úplnou implementaci ustanovení Souboru.”²⁵²

UNCTAD také vypracovala a periodicky reviduje Modelový zákon o hospodářské soutěži,²⁵³ který by měl pomáhat státům nezkušeným v oblasti

²⁴⁶ tamtéž

²⁴⁷ United Nations Conference on Trade and Development

²⁴⁸ <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=1530&lang=1>

²⁴⁹ Set of Multilaterally Agreed Equitable Principles and Rules for the Control of Restrictive Business Practices - <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=4106&lang=1>

²⁵⁰ <http://www.unctad.org/Templates/meeting.asp?intItemID=4104&lang=1&m=10301&info=highlights>

²⁵¹ TD/RBP/CONF.6/14 z 23. 11. 2005

²⁵² http://www.unctad.org/en/docs/tdrbpconf6d14_en.pdf - str. 2

²⁵³ Model Law on Competition - http://www.unctad.org/en/docs/tdrbpconf5d7rev3_en.pdf

soutěžní politiky vytvářet zákony odpovídající současným standardům, a vyvíjí aktivity i v dalších oblastech souvisejících s hospodářskou soutěží, jako je technická pomoc a vzdělávání (zejména v rozvojových zemích), prosazování soutěžních principů, vypracovávání studií o soutěži a rozvoji či přispívání do diskuzí o soutěži na půdě WTO. Každoročně se na půdě UNCTAD schází Mezivládní skupina expertů na soutěžní právo a politiku, aby prodiskutovali otázky související se Souborem. Na těchto fórech UNCTAD se prostřednictvím Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž aktivně podílí a přispívá i Evropská komise.²⁵⁴

Soubor se zabývá obecnými principy ("Měla by být přijata taková vzájemně se posilující [*mutually reinforcing*] opatření na státní, regionální a mezinárodní úrovni, která by umožnila efektivně se vyrovnávat s omezujícími obchodními praktikami, včetně těch používaných nadnárodními společnostmi, negativně ovlivňujícími mezinárodní obchod, zejména pak obchod rozvojových zemí, a jejich ekonomický rozvoj"²⁵⁵), principy a pravidly pro soutěžitele (včetně nadnárodních korporací) a státy, na státní, regionální a subregionální úrovni.

Z pohledu této práce je ovšem relevantní zejména část F Souboru, nazvaná Mezinárodní opatření. V ní se mezinárodní společenství vyzývá k jednání v rozsahu od "práce na dosažení společných přístupů jednotlivých států k omezujícím obchodním praktikám, slučitelných se Souborem principů a pravidel"²⁵⁶ až po "poskytování v rámci UNCTAD nebo za podpory UNCTAD a dalších relevantních organizací systému Spojených národů ve spolupráci s UNCTAD, technické pomoci, poradenství a školení o omezujících obchodních

²⁵⁴ <http://europa.eu.int/comm/competition/international/multilateral/unctad.html>

²⁵⁵ Set of Multilaterally Agreed Equitable Principles and Rules for the Control of Restrictive Business Practices – část C/(i)/1

²⁵⁶ tamtéž – část F/1

praktikách, a to zejména rozvojovým zemím.”²⁵⁷ Článek 4 této části upravuje konzultace s možností asistence sekretariátu UNCTAD a článek 5 zmiňuje potřebu vypracovávat modelové zákony o omezujících obchodních praktikách.

Nejdůležitějším takovým modelovým zákonem je výše zmiňovaný Modelový zákon o hospodářské soutěži. Jedná se o komplexní dokument o více než sto stranách, rozdělený do dvou částí. První z nich obsahuje návrh doporučených součástí třinácti článků zákona o hospodářské soutěži a druhá pak komentář a vysvětlení k nim. Obsažena jsou všechna nejdůležitější soutěžní témata: omezující dohody či uspořádání (článek 3), zneužití dominantního postavení na trhu (článek 4), notifikace, zkoumání a zákaz fúzí majících dopad na koncentrované trhy (článek 6), atd.²⁵⁸ Modelový zákon je užitečným nástrojem hlavně pro státy, které nemají dostatečné zkušenosti s regulací hospodářské soutěže, čímž jen potvrzuje zaměření činnosti UNCTAD převážně na méně rozvinuté státy, na rozdíl od dalšího fóra, o kterém se zmíníme, tedy OECD.²⁵⁹

6.3 OECD

“Soutěžní komise OECD je předním světovým zdrojem analýz soutěžní politiky a poradenství vládám, jak nejlépe využít tržních sil v zájmu zvýšení globální ekonomické efektivnosti a prosperity. Je to významné mezinárodní fórum řešící důležité otázky soutěžní politiky za účasti vedoucích představitelů nejvýznamnějších světových soutěžních institucí.”²⁶⁰ Od vysoce industrializovaných států až po ty nejhudší rozvojové země, Soutěžní komise prosazuje tržně orientované reformy asistencí a aktivním podněcováním vlád k

²⁵⁷ tamtéž – F/6

²⁵⁸ UNCTAD Model Law on Competition

²⁵⁹ Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

²⁶⁰ http://www.oecd.org/about/0,2337,en_2649_37463_1_1_1_1_37463,00.html

tomu, aby se efektivně vyrovnaly s protisoutěžními praktikami a jejich regulací. Členy Komise jsou jak vedoucí představitelé soutěžních institucí ze zemí OECD, včetně zástupce Generálního ředitelství EK pro hospodářskou soutěž, tak pozorovatelé z řady nečlenských států. Další státy se účastní prostřednictvím Globálního soutěžního fóra.²⁶¹ Na některých aktivitách se podílejí také zástupci podnikatelů a spotřebitelů.

Globální soutěžní fórum je jedním z osmi fór OECD vytvořených s cílem posilovat dialog s nečlenskými státy v oblastech, ve kterých OECD dosáhla vysoké úrovně expertízy. "Toto Fórum nekopíruje univerzalitu ostatních institucí (ani se nezabývá obchodními otázkami), ale spíše vytváří rozsáhlou síť vysoce postavených úředníků z více než 55 ekonomik, kteří se pravidelně setkávají, aby sdíleli své zkušenosti s nejžhavějšími soutěžními tématy."²⁶² Fórum má mezivládní povahu a účastní se ho i některé regionální (např. COMESA²⁶³ či UEMOA²⁶⁴) a další mezinárodní organizace (Světová banka nebo WTO). Zatím poslední setkání Fóra se uskutečnilo v loňském roce v Paříži a probírala se témata jako např. postih kartelového jednání bez přímých důkazů o kartelové smlouvě.

Soutěžní komise pořádá každý rok několik jednání u kulatého stolu o doporučených praktikách (v minulém roce se jednalo například o překážkách vstupu na trh, přístupu ke klíčové dopravní infrastruktuře nebo o opatřeních k nápravě a sankcích při zneužití dominantního postavení na trhu), pravidelně vydává zprávy a analýzy týkající se různých oblastí soutěžního práva a politiky a přijímá doporučení. OECD dále spolupracuje s nečlenskými státy ve snaze

²⁶¹ Global Forum on Competition -

http://www.oecd.org/document/60/0,2340,en_2649_37463_2732220_1_1_1_37463,00.html

²⁶² http://www.oecd.org/document/60/0,2340,en_2649_37463_2732220_1_1_1_37463,00.html

²⁶³ Common Market for Eastern and Southern Africa – Společný trh pro východní a jižní Afriku

²⁶⁴ Union économique et monétaire Ouest Africaine – Hospodářská a měnová unie západní Afriky

podpořit rozvoj funkčních soutěžních předpisů a institucí. Od roku 1998 též provádí hloubkové revize soutěžních politik jednotlivých států, které posuzují, jak se jim daří vyrovnávat se s regulací hospodářské soutěže, stavem jejich soutěžního práva počínaje a strukturou a efektivností jejich soutěžních institucí konče.²⁶⁵ Spojená pracovní skupina o obchodu a soutěži se zabývá vztahy mezi obchodní a soutěžní politikou s cílem zvýšit pochopení a synergií těchto dvou politik. Konečně Ekonomické oddělení se věnuje soutěži na trhu výrobků a ekonomické výkonnosti s cílem najít politiky přínosné pro hospodářský růst a zaměstnanost.

Dá se říci, že OECD slouží jako fórum pro celou řadu témat souvisejících se soutěžní politikou, ale z pochopitelných důvodů není vhodné k tomu, aby na poli soutěžní politiky hrálo podobnou roli, jakou hraje na poli mezinárodního obchodu WTO.²⁶⁶

6.4 WTO

“Soudě podle splnění jejího původního mandátu snížit celní tarify a jinak liberalizovat světový obchod, lze WTO (a jejího předchůdce GATT) považovat za nejúspěšnější z mezinárodních organizací vzniklých po druhé světové válce. Tento úspěch přitahuje více a více témat do spektra jejích činností, včetně soutěžní politiky.”²⁶⁷ V posledních letech bývá WTO dokonce vnímána jako nejvhodnější základna pro vytváření a správu mezinárodních soutěžních pravidel. A to nejen díky její expertíze, ale také proto, že má velmi širokou základnu a zdá se být schopna vyvažovat různorodé zájmy a obavy jak rozvíjejících se, tak rozvinutých zemí. Nejsilnějším zastáncem tohoto řešení je tradičně Evropská unie, i když se její přístup v poslední době poněkud mění.

²⁶⁵ http://www.oecd.org/topic/0,2686,en_2649_33759_1_1_1_1_37463,00.html

²⁶⁶ World Trade Organisation – Světová obchodní organizace

²⁶⁷ D. K. Tarullo: Norms and Institutions in Global Competition Policy, *American Journal of International Law*, vol. 94, no. 3, červenec 2000 – str. 487

Na druhou stranu je zde však řada důvodů, proč by bylo dohody na mezinárodním předpisu soutěžního práva v rámci WTO složité dosáhnout. “WTO je globálním fórem s velmi diversifikovanou členskou základnou, co se soutěžního práva a politiky týče. To činí dosažení jakékoliv dohody v rámci WTO složitějším než v rámci menších fór tvořených státy s podobnou ekonomickou a právní strukturou...nebo se zvláštními geografickými vztahy.”²⁶⁸ Navíc v této věci nepanuje shoda ani mezi velmocemi soutěžního práva a politiky – Spojenými státy a Evropskou unií. EU byla většinou iniciátorem diskuzí o možném multilaterálním soutěžním předpisu, zatímco USA byly zatím vždy spíše skeptické.

Tehdejší Assistant Attorney General soutěžního oddělení DOJ řekl v roce 1999 v jednom rozhovoru:²⁶⁹ “Nemyslím si, že se nacházíme v tom bodu historie, kdy WTO může být úspěšným fórem k řešení problémů v této oblasti. Na druhou stranu může WTO vykonat hodně práce v souvislosti s rozvojem kultury soutěžní politiky, kultury vynucování soutěžního práva. Součástí globální ekonomiky se stává řada států s rostoucím nadšením, ale bez zkušeností s udržováním soutěže na trhu a vynucováním soutěžního práva.”²⁷⁰ Na otázku, zda vidí v budoucnu nějakou možnost vzniku multilaterální smlouvy o soutěžním právu, odpověděl: “Snad někdy v daleké budoucnosti – události, které nastanou do té doby, budou mít vliv na to, jaká jednání se nakonec povedou, ale skutečně si nemyslím, že je to na obzoru.”²⁷¹

Je asi opravdu nereálné, že by s takovým přístupem USA a dalších států mohlo v dohledné době dojít k uzavření dohody, a to ať už v rámci WTO nebo

²⁶⁸ C. Cocuzza: *International Antitrust Co-operation in a Global Economy*, 2000 – str. 11

²⁶⁹ USIA, *Economic Perspectives*, únor 1999 – rozhovor s Joelem Kleinem: *Expansion of International Co-operation Against Anti-competitive Behavior*

²⁷⁰ tamtéž

²⁷¹ tamtéž

jiné organizace. Uzavření takové dohody v rámci WTO nepovažuje za optimální ani D. K. Tarullo, který si myslí, že takové uspořádání by nevyhnutelně vedlo k preferenci obchodních norem v případech jejich konfliktu s normami soutěžními.²⁷² Ostatně i M. Monti ztratil část svého optimismu ohledně role WTO: "Selhání ministerského setkání WTO v Cancúnu bylo velkým rozčarováním. Budoucnost diskuzí o hospodářské soutěži v rámci WTO se tak nyní stala jen jedním aspektem - a v globálním systému záležitostí ne nezbytně tím nejdůležitějším - širší otázky budoucnosti závěrů kola v Doha. EU (samozřejmě včetně mě a GR pro hospodářskou soutěž) vždy prosazovala myšlenku multilaterální soutěžní smlouvy na půdě WTO. Avšak vzhledem ke chladným reakcím vyjádřeným v Cancúnu podstatným počtem členů WTO, musíme v rámci EU zvážit, jak dále pokračovat a jestli to není myšlenka, jejíž čas ještě nenadešel. V tomto smyslu ještě žádná rozhodnutí přijata nebyla a bude pravděpodobně nejlepší nechat usadit zviřený prach, než je přijmeme."²⁷³

Těžko říci, jak to nakonec dopadne, ale faktem zůstává, že WTO vyvíjí již dnes široké spektrum aktivit v oblasti hospodářské soutěže, tak široké, že není v našich možnostech se jimi v rámci této kapitoly podrobněji zabývat. Téma hospodářské soutěže se stalo předmětem diskuze ve WTO od ministerského setkání v Singapuru v roce 1996, kdy byla také vytvořena pracovní skupina zabývající se tímto tématem.²⁷⁴ Byla ustavena zejména proto, aby se věnovala interakcím obchodních a soutěžních politik. Od svého prvního setkání v červenci roku 1997 zpracovala celou řadu otázek.

²⁷² D. K. Tarullo: Norms and Institutions in Global Competition Policy, American Journal of International Law, vol. 94, no. 3, červenec 2000 – str. 479

²⁷³ M. Monti: EU competition policy after May 2004, projev na Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24. 10. 2003

²⁷⁴ <http://www.europa.eu.int/comm/competition/international/multilateral/wto.html>

V bodu 23 Deklarace z Doha²⁷⁵ uznávají zúčastněné státy přínos multilaterální spolupráce v oblasti soutěžní politiky pro mezinárodní obchod a rozvoj a zároveň také potřebu zvýšit technickou pomoc a vzdělávání v této oblasti. V období do pátého zasedání se měla další práce v pracovní skupině Interakce mezi obchodní a soutěžní politikou soustředit na vyjasnění základních principů (mimo jiné transparentnosti, nediskriminace, procesní spravedlnosti a ustanovení o tvrdých kartelech), modality dobrovolné spolupráce a podporu posilování soutěžních institucí v rozvojových zemích prostřednictvím vzdělávání. Je třeba plně zohlednit potřeby rozvojových států a přistupovat k nim s tomu přiměřenou flexibilitou.²⁷⁶

Další setkání v Cancúnu v roce 2003 však, jak víme z projevu Montiho, zůstalo za očekáváním a žádná formální jednání o smlouvě o hospodářské soutěži na půdě WTO nebyla zahájena. “Ministerská konference v Cancúnu skončila 14. září poté, co předsedající Luis Ernesto Derbez prohlásil, že přes značný pokrok v konzultacích zůstali členové názorově rozdělení, a to zejména co se týká tzv. ‘singapurských’ záležitostí.”²⁷⁷ Zdá se tedy, že se naplňují slova Joela Kleina. WTO bude určitě i přesto pokračovat ve svých aktivitách na poli soutěžní politiky a práva a měla by se nejspíše zaměřit zejména na jejich aspekty související s mezinárodním obchodem, kde má nejvíce znalostí a zkušeností.

6.5 ICN

“Evropská komise, jakožto zakládající člen, vyvinula značné úsilí při zakládání a podpoře Mezinárodní soutěžní sítě (ICN).²⁷⁸ ICN je neformálním fórem, na kterém zástupci soutěžních institucí z celého světa mohou diskutovat

²⁷⁵ Ministerská deklarace přijatá 14. 11. 2001, WT/MIN(01)/DEC/1 –

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.htm#interaction

²⁷⁶ tamtéž – bod 25

²⁷⁷ http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_14sept_e.htm

²⁷⁸ International Competition Network

o celé řadě praktických otázek soutěžní politiky a jejího vynucování a rozšiřovat doporučené praktiky. Je to zcela virtuální síť, která se však díky své neformálnosti stala významným fórem a dosáhla ve velmi krátkém čase povzbuzujících a konkrétních výsledků.”²⁷⁹

ICN byla spuštěna v říjnu 2001 soutěžními institucemi 14 jurisdikcí. Dnes má přes 90 členů z více než 80 jurisdikcí a je jedinou mezinárodní organizací zaměřenou čistě na soutěžní právo. Nemá ani nahrazovat nebo koordinovat činnost ostatních organizací ani vytvářet pravidla. Prezentuje se jako neformální síť soutěžních institucí z rozvinutých a rozvojových zemí, zaměřená na projekty a fungující na základě konsenzu, jejímž úkolem je věnovat se soutěžním otázkám společného zájmu a formulovat návrhy na konvergenci hmotněprávních a procedurálních soutěžních předpisů.²⁸⁰

ICN je řízena patnáctičlennou Řídící skupinou a nemá stálý sekretariát. Co se týká financování, tak v zásadě nese každý člen náklady na svou účast a náklady konferencí a setkání jsou hrazeny hostitelskými zeměmi. Memorandum dále stanoví, že se každý rok koná jedna konference, na které se setkávají vedoucí představitelé jednotlivých soutěžních institucí, aby zahájili nové projekty a zhodnotili pokrok a doporučení projektů stávajících.²⁸¹ Zatím se konalo šest výročních konferencí, naposledy letos na jaře v Moskvě.

V současné době působí v rámci ICN následující pracovní skupiny: Kartely, Implementace soutěžní politiky, Fúze, Jednostranná jednání a Provozní. Pracovní skupina Fúze se pak například skládá ze dvou podskupin Notifikace fúzí & procedura a Vyšetřování a analýza fúzí. První z nich mimo jiné vypracovala dokumenty nazvané Základní principy notifikace a přezkoumávání

²⁷⁹ <http://www.europa.eu.int/comm/competition/international/multilateral/icn.html>

²⁸⁰ Memorandum on Establishment and Operation of the International Competition Network (Memorandum o založení a fungování ICN) – str. 1

²⁸¹ tamtéž – str. 3 a 4

fúzí²⁸² či Doporučené praktiky pro procedury notifikace fúze,²⁸³ druhá například Příručku o vyšetřovacích technikách při přezkumu fúzí.²⁸⁴ A tak bychom mohli pokračovat dalšími skupinami a podskupinami.

ICN svou činností zatím potvrzuje, že “jejím hlavním přínosem bude pravděpodobně pomoc při utváření intelektuálního konsensu o normách soutěžní politiky.”²⁸⁵ Zdá se být životaschopným projektem, profitujícím také z faktu, že byl odpočátku koncipován jako dobrovolný a neformální, nemající za cíl vnucovat zúčastněným subjektům jakákoliv pravidla chování. Také již několikrát citovaný M. Monti vyzdvihnul ICN, na rozdíl od vývoje ve WTO, jako úspěšnou iniciativu a zmínil pokrok jí dosažený v globální konvergenci a spolupráci prostřednictvím agendy zaměřené na výsledky.²⁸⁶

²⁸² http://www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_1st_naples_2002/icnnpworkinggroupguiding.pdf

²⁸³ <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/media/archive0611/mnprecpactices.pdf>

²⁸⁴ http://www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_4th_bonn_2005/Investigative_Techniques_Handbook.pdf

²⁸⁵ W. E. Kovacic: Extraterritoriality, Institutions, and Convergence in International Competition Policy – str. 6

²⁸⁶ M. Monti: EU competition policy after May 2004, projev na Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24. 10. 2003

7 Závěr

V předchozích kapitolách jsme se zabývali mezinárodními aspekty soutěžního práva ES a soutěžního práva obecně. Specifikovali jsme situace, kdy mezinárodní aspekty soutěžního práva hrají důležitou roli a odlišili jsme je od případů aplikace mezinárodní obchodní politiky. Poté jsme zkoumali, jak se ES/EU vypořádává s takovými situacemi uvnitř Společenství a navenek jednostranně, bilaterálně a konečně i v rámci multilaterálních uspořádání.

Nejprve jsme nastínili rozdělení pravomocí mezi Komisi a národní soutěžní orgány / soudy, resp. jurisdikční pravidla pro použití komunitárního a/nebo národního práva, a problémy a nejasnosti v té souvislosti vznikající. Řešili jsme možnosti alternativního a paralelního použití komunitární a národních úprav kartelů a zneužívání dominantního postavení na trhu a následně vymezení působnosti v oblasti koncentrací, založené na tzv. *one-stop-shop* principu. Ač se v těchto případech jedná o vztahy uvnitř Společenství, z pohledu komunitárního práva jde o jeho vnější aspekt, o vytyčení hranic jeho působnosti a míry přesahu s právy jednotlivých členských států.

Dále jsme dospěli k závěru, že ve vztazích se třetími subjekty vždy převládal a stále převládá unilaterální přístup. Bylo mu proto věnováno nejvíce prostoru a zabývali jsme se jím z různých úhlů pohledu, zejména pak otázkou extraterritoriality. Rozdíly a podobnosti v přístupech soutěžních institucí EU a USA byly demonstrovány na relevantní judikatuře. Jak právní, tak i stručná ekonomická analýza vedly k poměrně jednoznačnému závěru, že ačkoliv unilaterální přístup založený na extraterritoriální aplikaci soutěžního práva jednotlivých států či jejich uskupení není řešením ideálním, je to zatím často (při neexistenci funkčního závazného uspořádání bilaterálního či multilaterálního) řešení jediné možné. V takových případech je přiměřená a uvážená extraterritoriální aplikace norem soutěžního práva na místě.

V další části jsme se věnovali doposud nejrozvinutějšímu bilaterálnímu soutěžnímu vztahu EU, tedy vztahu s USA. Zmíněny byly všechny hlavní smlouvy a jiné více či méně závazné dokumenty. Na základě jejich analýzy lze konstatovat, že tato spolupráce je na dobré cestě, je však prozatím stále zcela závislá na dobré vůli příslušných institucí obou stran (a někdy dokonce i dalších subjektů) spolupracovat, takže ve vzájemných vztazích extrateritoriální přístup nenahrazuje, ale spíše doplňuje a obrušuje jeho hrany.

Proto se také EU spolu s mnohými státy a dalšími subjekty s proměnlivou úspěšností snaží vytvářet multilaterální soutěžní struktury, které by pomohly tření dále minimalizovat. Zde jsme se po zmínce o EHP zabývali úsilím vyvíjeným v rámci UNCTAD, OECD, WTO a naposledy též ICN. Jsou to různé subjekty, s různými členskými základnami a pravomocemi, ale ve všech případech zatím bohužel dospívají k podobným, nepříliš přesvědčivým výsledkům. Navíc i po případném dosažení ideové shody je cesta k přijetí závazného předpisu ještě velmi dlouhá.

Jak říká Sugden, “snahy o globalizaci vynucování soutěžního práva mají dlouhou historii. Naneštěstí je to však spíše historie selhání než úspěchu. Idealistické snahy o jednotnou soutěžní instituci dál narážejí na realitu globálního systému založeného na interakcích mezi jednotlivými státy. Návrhy podobné těm, které vznesl Klein,²⁸⁷ a podporované v té či oné podobě ostatními

²⁸⁷ “Na konferenci při příležitosti desátého výročí regulace fúzí v Evropské unii otevřel tehdejší Assistant Attorney General soutěžního oddělení Ministerstva spravedlnosti USA Joel Klein nové kolo dlouhodobých snah o koordinaci mezinárodních soutěžních politik, když vyzval k vytvoření globální organizace podobné OECD, která by pomáhala při koordinaci konvergence a vynucování mezinárodního soutěžního práva. Toto prohlášení naznačilo nový začátek pokusů o efektivní vynucování mezinárodního soutěžního práva v čím dál více globálním obchodním prostředí, zejména ve vztazích mezi EU a USA. Naplněním Kleinova plánu je těleso nezávislé na existujících globálních organizacích, i když mnohým z nich ve své struktuře podobné. Jeho doporučení vytvořit zvláštní těleso je v přímém rozporu s návrhy úředníků EU umístit takovou mezinárodní organizaci pod záštitu WTO.” - W. Sugden: *Global Antitrust and the Evolution of an International Standard*, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2002, Vol 35: 989 – str. 990

soutěžními institucemi, by měly být zavrhnuty jako nefunkční a v praxi nedosažitelné. Cesta ke globálnímu soutěžnímu právu by místo toho měla vést přes bilaterální smlouvy a aplikaci extrateritoriality na nadnárodní korporace. Takové snahy nakonec povedou ke vzniku skutečného globálního soutěžního systému, prospěšného pro všechny strany.”²⁸⁸

Poněkud optimističtější je ve svém vyjádření Hamner: “Je zřejmé, že globální standard je předčasný a je sporné, zda se takový standard kdy stane realitou. To je částečně způsobeno konstantním vývojem soutěžního práva tak, aby odpovídalo ekonomickým podmínkám dané doby, které jsou závislé na stavu ekonomiky, posunech v průmyslové koncentraci, síle politické demokracie a pravomocech soudnictví. Nicméně, jak se jednotlivé ekonomiky stávají stále více globálními a strategie společností se z multidomestických mění na nadnárodní a posléze na globální, soutěžní předpisy budou přirozeně konvergovat. Ačkoliv aplikace soutěžního práva nikdy neunikne státním politickým tlakům, vytvoří tlak globalizace průmyslu vzrůstající tlak na transparentnost, řádný proces a redukci transakčních nákladů, což povede k nezbytné konvergenci soutěžních zákonů a zvýšení pravděpodobnosti, že globální standard přece jen někdy spatří světlo světa.”²⁸⁹

Tradičně aktivní a optimistický přístup má Evropská unie: “Na závěr tohoto stručného přehledu událostí majících dopad na vývoj mezinárodní soutěžní politiky bych rád zdůraznil, že předpokládám, že budou mít pozitivní dopad na vzrůstající globalizaci obchodu, že přispějí k progresivnímu vytváření nových multilaterálních právních nástrojů a že budou sloužit jako základy pro budoucí systém mezinárodní kontroly v oblasti, kterou se zabýváme, ku

²⁸⁸ tamtéž – str. 1017

²⁸⁹ K. J. Hamner: The Globalization of law: International Merger Control and Competition Law in the United States, the European Union, Latin America and China, *J. Transnational Law and Policy*, Vol. 11: Spring 2002 – str. 405

prospěchu zákazníků. Musím připustit, že složitá část práce je stále před námi. Zůstávám však optimistou ohledně našich šancí na úspěch. Máme nyní jasný závazek, cíl, kterého chceme dosáhnout, a k dispozici časem ověřenou metodu práce a adekvátní nástroje.”²⁹⁰

Ač se tři výše citovaní odborníci, stejně jako většina jejich kolegů, rozcházejí v názoru na to, jaký bude další vývoj mezinárodní soutěžní politiky, shodují se v podstatě na tom, že konečným ideálem je existence fungujícího globálního systému soutěžních pravidel, schopného vyrovnat se s přeshraničními soutěžními případy. Zda by takový systém byl součástí některé z existujících organizací nebo zda by byl pro tento účel vytvořen subjekt nový, již není tak podstatné. Důležité je naopak to, aby pravidla jsoucí součástí takového systému byla závazná a vynutitelná, a to jak ve vztahu k soukromým subjektům, tak mezi státy navzájem. To je však přání velmi neskromné a v dohledné době zřejmě opravdu nesplnitelné.

„Mezinárodní jurisdikční pravidla byla vytvořena v preindustriálním světě a pro jeho potřeby. Mnoho z dnešních soutěžněprávních případů překračuje hranice států a žádný ‘suverén’ není schopen shromáždit veškeré potřebné informace, natož rozhodnout o nápravných opatřeních, která by mohla být vykonána pouze lokálně bez střetu s opatřeními jiných suverénů v tomtéž případě. Řešení této situace spočívá v posílené mezinárodní spolupráci, jak bilaterální, tak multilaterální, a v citlivém výkonu jurisdikce s dostatečným ohledem na princip uznání a nově se rozvíjející princip pozitivního uznání.”²⁹¹

Lze očekávat, že se vývoj bude ubírat spíše směrem naznačeným Hammerem. Bude docházet k postupnému sbližování soutěžních pravidel a globální systém se bude rodit těžce a pomalu. Mezitím bude realitou určitý mix

²⁹⁰ M. Monti: A Global Competition Policy?, projev na Evropském soutěžním dnu, Kodaň, 17. 9. 2002

²⁹¹ J. Faull, A. Nikpay: The EC Law of Competition, Oxford University Press, New York 1999 – str. 102

extraterritoriální aplikace soutěžních zákonů, bilaterálních, regionálních a snad i některých plurilaterálních a multilaterálních systémů. Ale abychom neskončili příliš pesimisticky, podívejme se na případ mezinárodní obchodní politiky. Po druhé světové válce také mnoho lidí nedoufalo, že tehdy začínající jednání o odstraňování tarifních a netarifních překážek obchodu vyústí po půl století v takový úspěch, jakého bylo dosaženo v rámci WTO (resp. GATTu) či EU.

8 Použité zdroje:

8.1 Knihy:

- R. Bieber, A. de Courten, S. Gablin: Einführung in das europäische Wettbewerbsrecht, Stämpfli Verlag AG, Berlin 2002
- I. Brownlie: Principles of Public International Law, Clarendon Press, Oxford 1998
- D. Chalmers, E. Szyszczak: European Union Law, Volume II., Ashgate Publishing, Dartmouth 1998
- P. Craig, G. De Búrca: EU Law, Text, Cases, and Materials, Oxford University Press, New York 1998
- E. Feil: ABC des Wettbewerbsrechts, Linde, Vídeň 2002
- B. Gavin: The European Union and Globalisation, Edward Edgar Publishing, Cheltenham 2001
- R. Gilpin: The Challenge of Global Capitalism, Princeton University Press, Princeton 2000
- D. G. Goyder: EC Competition law, Clarendon Press, Oxford 1998
- D. G. Goyder: EC Competition law, Oxford University Press, Oxford 2003
- K. C. Kennedy: Competition Law and the World Trade Organisation: the Limits of Multilateralism, Sweet and Maxwell, Londýn 2001
- M. Koskenniemi: International Law Aspects of the European Union, Kluwer Law International, Hág 1998
- Ch. Koenig, A. Haratsch: Europarecht, Mohr Siebeck, Tübingen 2003
- F. Lévêque, H. Shelanski: Merger Remedies in American and European Union Competition Law, Edward Edgar Publishing, Cheltenham 2003
- W. Meng: Extraterritoriale Jurisdiktion im öffentlichen Wirtschaftsrecht, Springer Verlag, Berlin 1994

-
- B. Nagel: Wirtschaftsrecht der Europäischen Union, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2003
 - M. Schirmer: Die Konkretisierung des Auswirkungsprinzips im internationalen Kartellrecht, Peter Lang, Frankfurt nad Mohanem 1998
 - J. Munková, P. Svoboda a J. Kindl: Soutěžní právo, C. H. Beck, Praha 2006
 - M. Siragusa, C. Rizza a další: EU Competition Law, Volume III – Cartel Law, Claeys & Casteels, Leuven 2007
 - L. Ritter, W. D. Braun: European Competition Law, A practitioner's Guide, Kluwer Law International, Hág 2005
 - Tichý a kol.: Evropské právo, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2004
 - K. Eliáš, J. Bejček a kol.: Kurz obchodního práva, Obecná část, Soutěžní právo, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2002
 - J. Faull, A. Nikpay: The EC Law of Competition, Oxford University Press, New York 1999
 - R. Whish: Competition Law, 5. vydání, LexisNexis UK, Bungay, Suffolk 2003
 - Ch. Bellamy, G. Child a další: European Community Law of Competition, Sweet & Maxwell, London 2001

8.2 Studie a články:

- P. E. J. Brooks: Competition and policy harmonisation in the Southern African region
- C. Cocuzza: International Antitrust Co-operation in a Global Economy, 2000
- R. E. Falvey, P. J. Lloyd: An Economic Analysis of Extraterritoriality, Centre for Research on Globalisation and Labour Markets, School of Economics, University of Nottingham 1999

-
- K. J. Hamner: The Globalization of Law: International Merger Control and Competition Law in the United States, the European Union, Latin America and China, *J. Transnational Law and Policy*, Vol 11: Spring 2002
 - T. Kojima: International Conflicts over the Extraterritorial Application of Competition Law in a Borderless Economy, Waterhead Centre for International Affairs, Harvard 2001
 - W. E. Kovacic: Extraterritoriality, Institutions, and Convergence in International Competition Policy
 - H. Klodt: Conflicts and Conflict Resolution in International Antitrust, Kiel Institute of World Economics 2002
 - S. S. Malawer: Global Antitrust – US Extraterritoriality – Price-Fixing & Global Mergers, 2003
 - S. S. Malawer: US Law & Global Trade, 2003
 - I. M. Sinan, C. A. Laciak: EC-US co-operation, Current US-EC co-operation in antitrust, Morgan Lewis & Bockius 2004
 - C. Stark: EU-US co-operation, EU–US antitrust co-operation, Wilmer Cutler & Pickering
 - W. Sugden: Global Antitrust and the Evolution of an International Standard, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2002, Vol. 35:989
 - D. K. Tarullo: Norms and Institutions in Global Competition Policy, *American Journal of International Law*, vol. 94, no. 3
 - M. Petr a V. Vavříček: K paralelní aplikaci českého a komunitárního práva, *Právní rozhledy* 11/2006, C. H. Beck, Praha 2006
 - P. S. Rao: Exterritorial application of national legislation, *Yearbook of the International Law Commission* 1993, Volume II, Part One

8.3 Projevy a rozhovory:

- M. Monti: Convergence in EU-US antitrust policy regarding mergers and acquisitions: an EU perspective, projev na UCLA Law First Annual Institute on US and EU Antitrust Aspects of Mergers and Acquisitions, Los Angeles, 28. 2. 2004
- M. Monti: EU Competition Policy after May 2004, projev na Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, 24. 11. 2003
- M. Monti: A Global Competition Policy?, projev na Evropském soutěžním dnu, Kodaň, 17. 9. 2002
- M. Monti: Antitrust in the US and Europe: a History of convergence, projev na General Counsel Roundtable American Bar Association, Washington DC, 14. 11. 2001
- J. F. Rill, M. C. Schechter: Challenges Presented by Globalization to Competition Policy, Toronto, Ontario, 19. 6. 2001
- USIA, Economic Perspectives, únor 1999 – rozhovor s Joelem Kleinem: Expansion of International Co-operation Against Anti-competitive Behavior

8.4 Tisková prohlášení, zprávy a další dokumenty:

- Tiskové prohlášení Evropské komise: The Commission prohibits GE's acquisition of Honeywell, 3. 7. 2001
- Tiskové prohlášení Soudu první instance: The concentration between Gencor and Lonrho is incompatible with the common market, 25. 7. 1999
- Tiskové prohlášení Evropské komise: The Commission clears the merger between Boeing and McDonnell Douglas under conditions and obligations, 30. 7. 1997

- Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the application of the agreements between the European Communities and the Government of the United States of America and the Government of Canada regarding the application of their competition laws 1 January 2002 to 31 December 2002
- Glossary of terms used in EU competition policy – DG for Competition, Brusel 2002
- Bulletin EU
- Best Practices on Co-operation in Merger Investigations
- Antitrust Enforcement Guidelines for International Operations
- Ministerská deklarace přijatá 14. října 2001, WT/MIN(01)/DEC/1 – Deklarace z Doha
- Memorandum on Establishment and Operation of the International Competition Network

8.5 Nejdůležitější webové stránky:

- http://www.eur opa.eu.int/comm/competition/index_en.html
- <http://www.ftc.gov/ftc/antitrust.htm>
- <http://www.usdoj.gov/atr/index.html>
- <http://www.anti trust.org>
- <http://www.efta surv.int>
- <http://r0.unctad.org/en/subsites/cpolicy/index.htm>
- <http://www.oecd.org/competition>
- http://www.wto.org/english/tratop_e/comp_e/comp_e.htm
- <http://www.internationalcompetitionnetwork.org>
- <http://www.global-competition.com>
- <http://globalcompetitionreview.com>
- <http://www.anti trustinstitute.org/links/decisions.cfm>